

AE NE AE SYLVII

SENENSIS S. ROM. ECCLE
SIAE CARDINALIS TITV
LI S. SABINAE

De

BOHEMORVM, ET EX HIS
IMPERATORVM ALIQVOT
origine ac gestis,

Ad illustrissimum principem & Dominum ALFON
SVM regem Aragonum

HISTORIA.

BASILEAE
PER PETRVM PERNAM,
Anno M D LXXV.

3
AENEAE SYLVII SE-
SENENSIS, S. ROM. ECCLES. CAR-
DINALIS, TITVLIS. SABINAE DE BOHEMORVM

Ex his Imp. Rom. aliquot origine ac gestis, ad illustrissimum prin-
cipem & dominum Alfonso regem Aragonum

HISTORIA.

INTERITVRA esse quaecunque nascuntur, at-
que homines in primis, quos ea de causa mortales
appellant, omnes norunt, plurimi damnant. Nam
cur hominem natura finxit, cui negata immortali-
tate, spatium quam breuissimum vitae indulsit, cor-
nicibus & ceruis, quorum nihil intererat, longissi-
mum largita est aeuum? Sed cui de naturae operi-
bus iudicare permixtum, quam nihil esse aliud, quam
Deum vel Dei decretum dixerim? Ego illud mihi
persuadeo, nisi mors introisset in orbem terrarum,
ex duobus alterum fuisse necessarium, aut terram scilicet quam incoleremus
amplitudinem sine fine patuisse, aut humanam generationem interdixit.
Quis mundi ambitus homines capiat in horas absque mortis periculo na-
scentes? Tot praeterea calamitates hominem circumstant, ut mori satius
sit, quam vitam producere miseram. Optabant fortasse utcumque vivere, quae
vitae alterius adempta spes, quamuis & huiusmodi homines mortem sibi ali-
quando consciuerint. At homini Christiano, qui Deum fabricasse mundum
constanter credit, nec dubitat illum gubernare quae condidit, iniquitatem
quoque omnem ab eo alienam putat. Sacri veteres nouique sermones fidem
faciunt, qui animas ex corporibus excedentes in alia loca meare tradunt, in
quae praemia pro benefactis, supplicia pro malefactis expendant: quamuis in
hac mortali vita & viros bonos aduersis rebus oppressos, & iniquos homi-
nes saepe numero blandis fortunae afflatibus in sublime raptos cernimus: li-
cet in omni gente, quae sub caelo est, hoc videre: Bohemia tamen testimonio
satis fuerit in qua nostra aetate pessimi homines reiecta Rom. ecclesiae obe-
dientia, conculcata parentum religione, sacerdotibus Christi occisis, phanis
sanctorum direptis, sine fide, sine bonis moribus, in latrocinijs, in adulterijs, in
omni spurcitia viuentes, aduersus potentissimos reges, innumerabiles popu-
los, peritissimos duces, structissimos exercitus inuicti perstiterunt: ex quibus
plerique ad hoc aeuum peruenere delictis affluentes, plerique quum diu ex arbi-
trio vixissent, non morbo, non gladio ex hac luce, sed naturae necessitate senio
confecti obierunt: ut si nihil aliud quam praesentis vitae cursum animo voluas,
beatos iudices, qui tot victorijs potiti, apud suos ciues charissimi, inter opes
quam plurimas inoffensi morbis, quantum homini licet, aeuum produxere.
Contra vero infelices dicas ac superis odiosos fuisse, qui pro lege patrum cu-
stodienda, pro veritate, pro iustitia, pro honestate, aut in exilio pauperes obi-
ere, aut in medio vitae cursu rapi, ante ora suorum miserabili cruciatu necati
sunt. Sed verissima est Christianae religionis assertio, quae post vitam huius se-
culi patere alteram asserit, his qui religiose vixerunt iucundam ac beatam, re-
liquis molestam & infelicem. Cui sententiae & Iudaei & Saraceni, & Gentiles, &
ipsi quoque philosophi consentiunt, quos veri conscios, & humanae vitae magi-
stros putant. Nemo homo est, cui non insit aliquid boni: id Deus in terra, & in

hac transitoria vita remunerat. Neq; enim mole malorum obstante caelestem conferre lucem potest. Vita apud inferos plestuntur: viris bonis, queis terra clausa est, caelum patet. Peregrina in terris virtus, in caelo cinis. *Zischa* igitur, *Ciaccho* & *Prasco*, quos felices Bohemi credidère, tot praëliorum victores, tanto imperio praeditos, *Coranda* quoque & *Iacobellus*, quibus velut apostolis Christi, aut angelis e caelo missis, populorum aures patuère, cum *Procopijs* pugna caesis, cum *Ioanne* ac *Hieronymo* Constantia in magna synodo igni damnatis, apud inferos poenas dant temeratae religionis, in aeternumque dabunt: eosq; proculdubio *Rockiczana* sequetur, & ei qui auscultant, divinae legis temeratores, nisi ante finem vitae suae respuerint. Viri constantes, qui vel exilium, vel carcerem, vel eadem pro testamento Christi fortiter pertulère, cum rege suo in caelo regnant, ex aliena victoria triumphantes, quorum multa milia Bohemia tulit. Nam sicut *Hussitarum* infania Bohemicum nomen labefactavit, ita & fortium virorum constantia illustravit. Nec prouincia est, quae tempore nostro plures Christi martyres quam Bohemica produxerit. Inter quos equitem fuisse non est ambiguum, nobilibus parentibus ortum, captum ab *Hussitis*, admotum ignibus, pedes primum, deinde tibias, mox genua coxasq; postremo reliquas corporis partes exuri passum potius, quam illorum infania consentiret. Admiranda sunt quae tempestate nostra inter Bohemos emersère, siue pacem, siue bellum recenseras. Mihi verò dum valetudinis causa in balneis *Viterbiensibus* ago, procul ab negocijs Curiaè haud indigna cura visa est, res Bohemicas scribere, atque hominibus nostris ex barbaris, quae partim vidimus, partim verò auditu accepimus, digna memoratu nota efficere. Sunt enim multa, quae in communi nosse perutile est. Et dum cogito, cuius potissimum nomini dedicem, tu primus occurris, qui seculum nostrum non doctrina solùm ac bonis moribus, sed splendore quoque rerum gestarum exornas, & quasi clarissimum quoddam sydus illustras. Tibi ergo Bohemicam historiam dedico: nam tuo nomini inscripta, facillè cum rerum tuarum notitia, quas doctissimi celebrarunt, ad posteros transferetur: nam ego ab origine gentis in hanc vsque aetatem, si Deus dabit, producam: in qua etsi vetera digna sunt memoria, illustriora tamen noua existimo, quae tum certa, tum admirabilia sunt. Nec mea sententia regnum vllum est, in quo tuo nostro tot mutationes, tot bella, tot strages, tot miracula emerferint, quot Bohemia nobis ostendit. Haec ego tuae maiestati libens pandam. Vale: & quod ab homine deditissimo tibi mittitur, quodcunq; est legito, boniq; consule.

DE SITV REGIONIS BOHEMIAE, DE FLVMINIBUS, eiusdem & ciuitatibus, ac de Bohemorum moribus. Caput I.

Bohemia in solo barbarico trans Danubium sita, Germaniae portio est, Aquilonis flatibus tota fermè exposita. Cuius ad Orientem vergens latus *Morau* obtinent & *Slesitarum* natio. septentrionem idem *Slesita* ac *Saxones*, qui & *Misnenses* & *Thuringi* appellantur. Ad occidentem * *Aduocatorum* terra est, *Baioariorum*q; regio. Meridionalem plagam tum *Baioarij*, tum *Australes* habent, qui ripas Danubij vtraq; accolunt, nec alia Bohemiae quam *Teutonum* terra coniungitur. Regionis longitudo latitudoq; penè par: nam formam rotundam ferunt: cuius diametrum trium dierum itinere expedito pateat. Sylua vniuersam claudit, quam veteres *Hercyniam* vocauère, cuius & *Graeci* scriptores & *Latini* meminerunt. Flumina quae terram irrigant vniuersa in *Albim* exonerantur. Hic in montibus oriens, qui Bohemiae *Morauiam*q; determinant, mediam fermè prouinciam perlabitur, primò in occidentem, deinde septentrionem versus, vbi prouinciam

alias indicum.
Bauari nunc.
Albi fluius.

ciam relinquit, per angustias montium & abrupta conuallium praëcepta *Saxoniam* petit, quam duas in partes dirimens in *Oceanum* fertur, vbiq; à *Rheni* flumine aequo terrarum spatio distans. Quod plerique Germaniae terminum *Sarmatiae*q; quondam dixere: sed nostra aetate *Oderam* fluium, qui *Slesiam* intersecat, & ipsum *Viscellam* *Prutenorum* amnem Germaniae praetergressa *Albim* in alueo continet. Amnes alij quos Bohemi memorant, *Orliozè*, quod *Aquilam* signat: *Egra*, qui ex nomine oppidi quod alluitur vocatur, in terra *Aduocatorum* exoriens, apud *Littomeritiam* *Albi* miscetur. Sed cunctos *Multauia* excedit, qui metropolim regni *Pragam* influit: hic *Saczana* & *Lusmicium* & *Misam* & *Albim* secum trahit. Oppida toto regno memorabilia, *Praga*, regi pontificique honesta sedes, neque minor neque ignobilior *Etrusca* *Florentia*, tres in partes diuisa, queis nomina in didere, parua *Pragam*, veterem, ac nouam. Parua sinistram latus *Multauiae* fluminis occupat, colliq; coniungitur, in quo sita est regia, ac sancti *Viti* pontificiale augustumque templum. Vetus *Praga* in plano iacet, vniuersa magnificis operibus adornata: inter quae praetorium & forum & laetam curiam & collegium *Imp. Caroli* mirificis efferunt laudibus. Iungitur autem minori *Pragae* lapideo ponte 24. arcuum. Nouam ciuitatem à veteri fossa disiungit profunda, vtrinque munita muro, & in quam facillè fluminis aqua deriuari potest. Haec quoq; ciuitas ampla est, & ad colles vsq; protenditur, quorum alterum *S. Caroli*, alterum *S. Catharinae* appellant, tertium * *Vissegradum*, in arcis modum exaedificatum, vbi & collegium est, cuius praepositum & cancellarium regni & principem vocant. Post *Pragam* *Litemesce*, altera in Bohemia pontificalis ciuitas, vicina *Morauis*. *Cuthna* quoq; haud parui nominis habetur, vbi argenti inexhausta venae suffodiuntur: quamuis nostra aetate saepius capta exhaustaque fuerit, & in ipsas argenti fodinas pluuias aquae deriuatae. Nec *Buduicium* contemnere oportet, aequè splendidum & munitum, habet etiam nomen *Slagenuerdium*. * *Eadium*, *Luna*, & vtraque *Broda*, altera Bohemica, altera *Teutonica*: *Budinge* colonia *Litomeritium*, & quod reginis dotale dicunt, *Greziium*, *Pons insuper*, *Noua domus*, *Neuburgia*, *Poggiebracium*, & diutina obsidione memorabilis *Pelzma*, *Zaziorum*q; ciuitas, & si Bohemiae dederis *Iglaria*, quae iter est in *Morauiam*. Postremo arx haereticorum asylumq; *Thabor*, memoria nostra ex ruinis alterius *Hauschae*, difficili loco conditum oppidum, & à *Sigismundo* *Cesare* ciuitatis honore donatum. *Gelida* prorsus regio, pisce atque armentis abundans, cum voluere ferisq; frumenti ferax. *Sicera* pro vino vititur: illi *Ceruisiam* vocant, quasi ex *Cerere* factum. Ager toto regno optimus. Circa *Zazium* colles, apud *Litomeritium* consti vineis. Vinum quod nascitur, acerbum: diuiores ex *Austria* atque *Hungaria* importato vtuntur. Sermo genti & *Dalmatis* vnus. Mos vetus in hanc vsque diem seruat. In templis sermone *Teutonico* plebes docent, in coemeterijs Bohemico, vbi secularium presbyterorum collegia sunt, aut monachorum praedia possidentium. Solis mendicantibus libertas fuit, qua vellent lingua populum instruere. Quae res palam indicat, regionem ipsam olim *Teutonicam* fuisse, sensimq; subintrasse *Boimos*: quod *Strabonis* testimonio confirmare licet, cuius verba haec septimo *Strabonis* loci Comment. inuenies: *Senones* *Sueuorum* natio, vt superius dixi, partim intra partim extra syluam habitans, *Getarum* contermina genti. *Sueuorum* quidem gens amplissima: *Rheni* siquidem vsq; ad *Albim* peruenit fluium: eorum etiam portio trans *Albim* loca depascitur, quemadmodum *Emondori* & *Lancosargi*. Haec *Strabo*. Plebs toto regno bibula, & ventri dedita, superstitionumq; sequax, & auida nouitatum. Quoties *Cretense* vinum caupones venale proponunt, inuenies quamplures, qui iuramento adacti, nunquam cellam vinariam egredientur, nisi exhausto dolio. Idem efficitur in electis *Italiae* vinis.

Oderam.
Multauia.
Praga.
alias Vicegradum.
alias Cadanum.
Thabor.
Sicera.
Boiemorum mores.

4 Qui paulò excellunt, atq; inter plebem nobilitatemque mediū sunt, audaces, versuti, ingenio vario, lingua præcipiti, rapinarum auidi sunt, & quibus nihil satis esse possit. Nobilitas gloriæ appetens, belli perita, periculorum contemptrix, ac promissi tenax. quamuis eius ingluuiem explere difficilimum. At vniuersum simul si expendas populum, non est qui religioni aduerferet: sed profectò in omni gente qualis rector, talem inuenies & populum. Quomodo autem & vnde hoc genus hominum in Germaniam venerit, scripsi iam pridem integerrimo & præstantissimo patri Dominico Cardinali Firmano, tuæ serenitati amicissimo: id hoc loco repetere non grauabor, quando historiarum quam teximus omnino quadrat.

De origine gentis Bohemorum.
Caput I I.

Bohemi, sicut cæteri mortalium, originem quam vetustissimam ostendebrecupientes, Sclauorum se prolem asserunt. Sclauos autem inter eos fuisse, qui post vniuersale diluuium condendæ famosissimæ turris Babel auctores habentur, atque ibi dum linguæ confusæ sunt, Sclauonos, id est, verbosos appellatos, proprium idioma sumpsisse. Relicto deinde campo Sennaar, ex Asia in Europam profectos, eos agros occupasse, quos nunc Bulgari, Serui, Dalmatæ, Croaci, & Bosnenses incolunt. Nondum ego quempiam legi auctorem, cui fides adhibenda sit, qui tam altæ gentis suæ initium reddiderit, Hebræos excipio, omnium mortalium primos. Multi ex Germanis satis se nobiles arbitrantur ex Romanis ortos, Romani ex Teucris originem ducere gloriosissimum putant. Franci qui & Germani fuerunt, Troianum se sanguinem esse dixerunt. Eadem Britannis gloria satis est, qui Brutum quendam exilio profectum, generi suo principium dedisse affirmant. At Bohemi longè altius orsi, ab ipsa confusionis turri se missos iactitant. Cæterum nec qui tunc principes fuerint, nec quem regem habuerint, nec cuius terræ cultores extiterint, nec sub quo duce, nec quibus periculis in Europam venerint, nec quo tempore, tradunt. Fuisse illic Sclauonos aiunt, dum labium vniuersæ terræ confusum est. Vana laus ac ridenda. Quòd si qui Bohemos imitari velint, nobilitatem generis ex ipsa verustate quærentes, non iam ex turri Babylonica, sed ex arca Noe, atque ex ipsa deliciarum paradyso, primis que parentibus, & ab vtero Euæ, vnde omnes egressi, facile sibi principia vendicabunt. Nos ista tanquam anilia deliramenta prætermittimus. Omnes reges ex seruis ortos, omnes seruos ex regibus, scripsit Plato. Veram nobilitatem sola atque vnica virtus gignit. Multa sunt quæ de Bohemis vera ac memorabilia traduntur: ad ea nugis omisissis festinat calamus.

De Zechio, primo duce Bohemia.
Caput I I I.

Zechius Croatinus haud obscuris parentibus ortus, gentem Bohemicam condidit, qui homicidio domi perpetrato iudicium vltionemque fugiens, in regionem eam venit, cui nunc Bohemia nomen est, ac montem incoluit Chezip vocatum, quod vocabulum latinè Respiciens interpretatur: surgit enim ex medio camporum æquore, fluuios intuens, qui præcipui Bohemiam irrigant, Albim, Multauiam atque Egram. Terram incultam fuisse tradunt, nemoribus atque sentibus asperam, feris que; quam hominibus aptiorem. Credimus id quidem: nam præsci Germani, qui ea loca tenuerunt, pastorem vitam agentes, agrorum culturam neglexerunt, ac more Nomadum

7 dum alimoniam ex pecoribus trahentes, domesticum in carris tollentes instrumentum, quocunque fors tulit & opinio, cum suis armentis conuertebantur. Non assentimur Bohemorum historiarum, quæ Zechium illum omnemque familiam suam (nam frater cognati que fugæ comites erant) glandibus ac syluestribus pomis tantum vitam duxisse affirmat, obliterato iam tum glandium vsu: nec post diluuium ex his fuisse hominibus victum crediderim. Illud mihi persuasibilis fuerit, Zechium paucos inuenisse cultores, quos lacte ac venatu viuentes arare terram, triticum serere, fruges metere, vesci que; pane docuerit: atque ita sibi rudes homines, ac penè feros, ad vsu mitioris vitæ reductos subiecerit. Nec rursus apud me pondus habet, omnia tum fuisse communia, atque tam viros quam foeminas incessisse nudos. Neque enim illa regionis temperies est, vt hominem asseruare nudum queat ex Dalmatia venientem, vbi non defuit vestis vsus: nisi fortassis in argumentum quis aduexerit Adamitas, qui nostra tempestate apud Bohemos emerere, communionem rerum omnium, nuditate que; gaudentes, quos breui deletos constat. Zechio frater fuit nomine Leches, paupertatis & exilij comes. Hic vbi Germanum agris ditatum, bobus que; potentem animaduertit, ad Orientem profectus in magna camporum planicie sedem collocavit, Poloniam que nomen ex loco dedit: nam planicies Sclauonica lingua Pole nominatur: cuius hæredes in numerosam multitudinem breui coaluerunt, ac Russiam, Pomeraniam, Casubiam que sui generis hominibus impleuerunt. Zechij quoque familiam Bohemos, id est, ^{Aliis diuinos} Diriuos appellant, mirum in modum germinantes, non solum prouinciam à se dictam, sed Morauiam Lusariam que; pulsas veteribus incolis occuparunt. Dum vixit Zechius nihil temerè, nihil tumultuosè actum, eius imperio sine controuersia obtemperatum. At eo vita functo, quum sibi quisque principatum vendicaret, diu seditionibus agitata prouincia est, sine principe, sine certa lege, iudicio tantum multitudinis gubernata. Postremò quum potentiores imbecilles opprimerent, & seruum atque incertum esset populare remedium, ex re visum est rectorem assumere, qui omnibus præsidens imbecilles ac potentiores pari iure gubernaret.

De Croco, secundo Bohemorum duce.
Caput I I I I.

Erat per idem tempus apud Bohemos vir nomine Crocus, iustitiæ opinionione insignis, ac propterea magnæ apud vulgus authoritatis: hunc sibi principem deligunt, summam que; ei rerum committunt. Cuius tanta moderatio fuit, vt non aliter quam pater à prouincialibus coleretur: neque enim ad suam voluptatem, sed pro subditorum vtilitate ac quiete prouinciam rexit, ferocem que; populum non tam imperio, quam beneuolentia quietum continuit. Hic arcem apud Sreminam condidit, quam de suo nomine Cracouiam nominauit. Moriens autem tres filias reliquit, Brelam, quæ castellum Brelum ædificauit, herbarum ac medicina peritam: Therbam, siue Therbizam augerem & fortilegam. Tertiam Libussam, quæ vt natu minor fuit, ita diuinarum humanarum que; rerum scientia maior.

De Libussa filia Croci, quæ pluribus annis rexit Bohemiam.
Caput V.

Libussa autem velut vna ex Sybillis habita, post obitum patris fauente populo pluribus annis prouinciam gubernauit: & priusquam Praga ædificaretur arcem Vissegradensem communiuit: fuitque suum imperium patri-

bus plebiq̄ue iuxta gratum. Postremò non crudelitate aliqua, non tyrannide aut secordia vsa, sed rectum iudicium faciens, popularem fauorem amisit. Contendebant coram ea duo ex optimatibus de possessione agrorum. Sententia ex bono & æquo dicta, potentior humiliori damnatur. Ille tanquam iniuria esset potentior in iudicio succumbere, populares appellans, indecorum esse indignumq̄ue ait, tantum populum, tot proceres, tantum imperium vnus foeminae subesse arbitrio. Ad cuius vocem excitata multitudo, muliebreg regimen accusare, vicinarum gentium mores in medium adducere, virum qui sibi dominetur expetere. Libussa indicto silentio, desiderium se populi animaduertisse dicit, neq; se illos eo frustraturam: imperium subditis, non sibi post patris obitum tenuisse. Iubet ad diem posterum redeant. Obtemperatum est, itum atque reuentum.

*De Primislaio tertio Bohemorum duce.
Caput V I.*

Libussa in concione vbi adesse multitudinem vidit, Ego vobis, inquit, Bohemi, in hanc vsque diem placidè molliterq; vt mulieribus mos est imperavi, nulli quod suum esset eripui, nullum læsi, matrem experii estis, non dominam. At vobis meum regimen ingratum, more humani ingenij, mecum agitis: nihil diu placet homini: pium iustumq; principem desiderant populi magis quàm ferunt. Estote ergo iudicatu meo liberi: virum qui vobis præsit, quiq; suo arbitrato capita vestra iudicet, sicut optastis, dabo. Ite, equum meum albicantem sternite, atque in campos latè patentés adducite, liberum effrenemq; ibi dimittite, sequentes eum quocunq; ierit. Curret equus aliquandiu: deniq; ante virum subsistet in mensa ferrea comedentem. Ille mihi coniunx erit, vobis princeps. Gratus sermo concioni fuit. Emissus equus decem millia passuum percurrit. Postremò ad flumen Bieli ante aratorem constitit, nomine Primislaum. Sequuti proceres popularesq; , postquam stantem equum & aratori blandientem adulantemq; viderunt, accedentes propius, Salue, inquit, bone vir, quem nobis superi dederunt principè. Solue boues, atq; ascenso equo nobiscum venito: Libussa te virum, Bohemia ducem poscit. Agrum colere, gregem pascere, nauim regere, texere, suere, ædificare, multi se ignorare fatentur: magistratum in vrbibus agere, regem gerere, gentibus ac nationibus imperare, quod est difficilimum, nemo sibi à natura negatum dicit: etsi plerique siue laboris odio, siue ocij amore, oblati regnis abstinuere. Primislaus quanuis agrestis, nuncios benignè excipit, facturumq; postulata respondit: tanta est mortalibus regnandi cupido: nemo se regno indignum putat. Solutos boues, vt fabulosa est omnis antiquitas, eleuatos in aera ferunt, & in altissimam præscisse rupis speluncam delituisse, nunquam postea visos. Stimulum verò quo boues vrgebantur, terræ defixum mox fronduisse, ac tres corili ramos emisisse: ex quibus duo statim exaruerunt, tertium in arborem eiusdè generis proceram excreuisse. Non recipio ad me veri istius periculum: apud authores ista quærantur. Vidi tamen inter priuilegia regni literas Caroli quarti Romanorum imperatoris, diui Sigismundi patris: in quibus hæc tanquam vera continentur. Villæq; illius incolæ, in qua hæc gesta creduntur, libertate donantur: nec plus tributū pendere iubentur, quàm nuncum illius arboris exiguam mensuram. Sed nec mihi Carolus fidem facit: nam reges plerunq; creduli sunt, nec quicquam non verum putant, quod generis sui claritatem astruit. Primislaus igitur audita legatione, inuerso vomere, pane caseoq; apposito, viam quasi grandem facturus, cibum sumpsit. Mensa ferrea. Ea res Bohemorum animos confortauit, mensam ferream, de qua Libussa vati-

*Tres tantum
liberi vsq; 60.
die 1513.*

Mensa ferrea.

vaticinata fuerat, in vomere cognoscentes. Stupentes edentem circumstant, saturum equo imponunt, iubentq; festinare. Inter eundem, quid sibi vult stimulus frondens? interrogant: & cur duo rami mox aruerunt? Ille qui diuini immaturo deficiant, tertium nobiles fructus editurum. Quod si ager totus exarauisset ante vocationem, genus eius masculinum perpetuò regnaturum fuisse: quum ante tempus accersitus sit, eam spem ademptam. Interrogatus, Calcei è quæno robore. Vissegradensi respondit, ostendendosq; posteris, vt scirent omnes primum qui principatum inter Bohemos accepisset, ex agro fuisse vocatum: neque insolens esse, qui ex humili fortuna solum ascenderit. Seruati calcei diu apud Bohemos, religiosè habiti, ac per sacerdotes templi Vissegradensis ante reges delati, dum pompa coronationis educitur. Quum Vissegradum appulisset Primislaus, ingenti fauore plebis atque honore exceptus est, Libussamque sibi matrimonio iunxit. Nec diu moratus, Pragensè oppidum aggere atque muro cinxit: de cuius nomine dum disceptaretur, iussit Libussa ex artificibus, qui primò occurreret, rogari quid ageret: ac ex primo verbo eius vocari oppidum. Interrogatus faber lignarius quispiam: limen se agere dixit, quod Bohemicè praha dicitur: indeque nomen vrbi datum, sed corrupto vocabulo posteri Pragam dixere. Exinde leges conditæ, quibus Bohemi longo tempore vsi, prouincia pace & ocio fruens, opibus aucta est. Et Libussa castellum Libus edificauit, non longè ab Albi flumine, quod morienti sepulchrum fuit. Qua mortua, imperium ad Primislaum solum rediit, quod viuente coniuge eius maximo consilio administravit: foeminarum (quæ illa viuente plurimum poterant) auctoritas extincta.

*De puella Valasca, que principatum Bohemia more Amazonum septennio potenter obtinuit.
Caput V I I.*

SED fuit inter virgines, quæ Libussæ ministrare solebant, Valasca puella ingentis spiritus, & Amazonicæ mentis, quæ clanculum accersitis comitibus: heram, inquit, o sorores perdidimus, quæ nos à virorū contumelia vindicauit, nec passa est seruire viris: contra, viri eiusdem imperium subière, nos reginarum honore fugebamur. Nunc iugum asperum & miserimum ferre oportet: nisi libertatem nobis ipsi vendicemus, vilissima mancipia sumus. Quod si vobis id animi est quod mihi, faciliè pristinam auctoritatem obtinebimus. Ego secretorum Libussæ conscia Therbicæ quoque sortes noui, herbarum vires non minus quàm Brela calleo. quod tres habuere sorores, hoc mihi soli datum est. Assistite audenti, vobis imperium in viros polliceor. Probant singula Valasca consilium: coniurant, poculum recipiunt, quo virile genus odissent. Interea loci Primislaus virginem sibi perquierem sanguineum ministrare potum videt. Territus somnio, ac malum quod erat futurum suspicatus, primores terræ admonet, ne tantum licentiæ foemineo sexui præbeatur. Mos enim virginibus erat equos ascendere, fatigare cursu, flectere in gyrum, hasta contendere, gestare pharetram & arcum sagittare, iaculari, venari, nihil officij virilis omittere. Quod Primislaio tum periculosum, tum bonis aduersum moribus videbatur. At proceres ridere principem, foemineum sexum nil ausurum magni credere. Mirari tantò maius atque amare puellas, quantò agiliores ac doctiores dicerentur. Valasca monere interdiu noctuq; conspirationis socias, spem bonam facere, audaciâ augere, poculis atq; carminibus mētes earum à virorum amore auertere, dietim plures

*Praga vnde
dicitur.*

Libus.

Muliebris audacia.

allicere prouinciam vniuersam veneno inficere. Vbi iam virginum ac nuptiarum satis conuenisse arbitratur, mandat omnibus suos viros, parentes, germanos, filios, mares, omnes somno vinoque sepultos noctu occidunt, armisque arreptis in campum prodeant, non longè à Praga monstratum. Maturatur scelus, virorum quantum imperatum erat interficitur: veniunt in campum armatae foeminae, prostratoque virorum exercitu, qui parricidas insequuntur, ducem in arce Vifegradensi obsident. Quam quum expugnare nequebant, castellum sibi haud procul inde in praecepto vndique colle naturaque munitissimo aedificant, quod *Dieuizum* appellant, quasi virginum castrum. *Dieuizum* namque eorum lingua virgines nuncupantur. Res visa patribus plebiq; perniciosissima, tum propter admissum scelus, tum quod illarum exemplo reliquas adduci foeminas verebantur, & hostem cuique domi esse formidabile fuit. Hortantur itaque principem, puellas bello coerceat, se cum copijs affuturos promittunt. *Primislaus* se à dijs admonitum ait, perituros omnes qui puellas armis laceffant, tempus aliud expectandum. Illi spreto consilio, coacto sine principe exercitu, castra ad *Dieuizum* ponunt, puellasque cingere obsidione pergunt. *Valasca* nil territa in maiori discrimine maiorem adhibet animum, comites ne mente labantur plena fiducia hortatur, aduenisse tempus affirmat, quo toti Bohemiae leges imponant: videre se omnes prouinciae optimates in suam potestatem venisse: vires tantum acuunt, victoriam in manibus esse. Neque nouum viros mulieribus obsidisse, Amazonas sibi Asiam vectigalem fecisse, pugnasse ad Troiam, *Thefei* atque *Herculis* arma contempsisse. Si consilium atque animus mulieribus adfit, vires haudquam deesse: nullius Bohemi consilium suo praefere. Vbi persuasam multitudinem animaduertit, palantes hostes, & nil tale verentes aggreditur. Fit trepidatio in totis castris. Mox foeda oritur fuga, instant virgines, virosque passim trucidant. Neque aliter pugnatum est, quam si muliebres viri animos, viriles foeminae induissent. Pauci ex ea pugna euaserunt, quos velocitas equorum, non sua virtus à morte redemit. Singularis audaciae in hoc praelio septem puellas fuisse memorant, *Maladam*, *Nodeam*, *Suataciam*, *Vorastam*, *Radgam*, *Zastanam*, *Tristanam*. *Reginam* sua manu septem viros interemisse. Spolia ingentia capta: praemia pro meritis reddita: septem quae virtute praestiterant, torquibus aureis atque armillis donatas: *Valascae* veluti deam habitam: neque post id praelium Bohemis aduersus puellas audaciam fuisse. Ille populari agros, abducere praedas, rapere, occidere, villas incendere, potentiam indies augere, fingere interdum se virorum amore teneri, amatorias epistolas nobilibus adolescentibus mittere, detestari fastum atque insolentiam *Valascae*, simulare fugam, rogare in syluam potenti manu venirent, ac se rapere. *luuenes* qui puellarum facinora magis admirarentur quam odissent, victi blanditijs, captique nonnullarum specie (erant enim pleraque pulcherrima) imperata faceffunt. Sed ingressi syluas, insidijs circumuenti, trucidantur. Alij noua fraude in arcem vocantur; *Valascae* veluti per traditionem comprehensuri. Qui mox intromissi, ad vnum necantur. Vbi iam nulla fides virginibus est, commentum inauditum excogitant.

De puella Sarca, quo modo dolose nobilem Stiradum deceperit, mortique tradiderit.
Caput VIII.

Sarca erat inter puellas admodum honesta facie, sed animo impuro, & ad Somne scelus parato. Hanc in altissimo nemore strictis pedibus ac manibus arbori alligant, tubamque venatoriam, ac vasculum *medone* plenum iuxta

iuxta ponunt: ipsae in insidijs haud procul delitescunt. Solebat haec iter sepe facere *Stiradus* nobilis eques inter Bohemos opibus & autoritate potens, & qui puellarum tyrannidem praeter ceteris abhorreret, atque persequeretur. Is ergo quum syluam pro suo more venaturus intrasset, puellamque vincam conspicatus esset, miserabundus quid sibi ea res veller percontatur. Cui *Sarca*: Nosti, inquit, quot scelera his in regionibus *Valasca* perpetrarit, dum sibi potentiam regnumque vendicat. Ego quoque pariter in furorem acta, insaniam eiusdem aliquandiu sequuta sum. Peccaui fateor, poenituit me tamen tot ineptiarum, cogitauique quonam modo scelestam relinquere vitam possem: statui ab iniqua discedere domina: sed dum comitem fugere quaero, prodita captaque huc peducor: hic de me sumere statuerat supplicium sanguinaria carnifex. Interea dum ligor, dumque mihi vltima verba dicuntur, vt auditus est tuorum canum latratu atque hinnitu equorum, illa mea lamiae salutem pedibus quasi eire. At ego te vir clarissime, quem vnum perfida turba meruit, per nobilitatem tuam oro miserere infelicis foeminae. Solue me obsecro atque abducito: aut si hoc non placet, iugula me potius quam hic viuam deserat: namque vbi abieris, mox aderit iniqua virginum cohors, meque diris lacrabunt modis: iuuat tua manu perire. *Stiradus* lacrymis motus muliebribus, puellamque forma captus, equo desiliens vincula soluit, rogatque *medone* vasculum, simulque tuba apposita quid sibi velint? Tum *Sarca*, *Medonem*, inquit, optimum carnifices attulerunt, quo inter cruciandum vterer: hunc iam lata securaque bibam: & hausto sumpto, quod reliquum fuit *Stirado* propinavit, qui pariter bibit. Erat autem potus suauissimus, quem Bohemi ex albo melle conficiunt: sed quam mulieri saluber, herbis & carminibus adhibitis, tam viro pestilens: qui mentem *Stiradi* prorsus alienauit. Exinde tuba haec, inquit, mea fuit dum venarer, quam mihi mortuae ad collum suspendere statuerant pessima, quasi venatricis signum: inflabo vt intelligant me viuam, suisque manibus creptam esse. Moxque tuba cecinit. *Valasca* vbi sonitum audiuit, ex composito cum armatis puellis adest, *Stiradum* incautum capit, comites eius obruncat. Ferunt dum haec agerentur, auditum tota sylua ingentem veluti ridentium strepitum: vbi dum esset hominum solitudo, creditum demones de puellarum facinore ac fallacia cachinnatos: illas vero instructo exercitu *Stiradum* cathenis vincum, in conspectum arcis *Vifegradensis* deduxisse, ubique prospectante Bohemorum principe, nobilem virum rotae supplicio, quod est inter Germanos atrocissimum ac miserrimum, peremisse. Post haec iam plane regionis dominas viros sibi ascuisse, ex quorum complexu nouis foetibus *Republicam* sustentarent, sancitumque lege, vt natae foeminae diligenter asseruarentur, masculis dextri oculi eruerentur, amputarenturque pollices, ne viri facti aut arcus tendere, aut armis vti valerent. Idque aliquandiu factitarum. Septem annis ea pestis Bohemiam afflixit, tributariaque magna ex parte prouincia virginibus fuit. Qui detrectauere imperium, intra moenia clausi, nusquam exire audentes, magnis incommodis affecti sunt. Denique quum necessaria deessent, eoque perducta res videretur, vt coactos fame deditionem facere oporteret, tumultuariè principem ad eunt, dirum puellarum bellum deplorant, ignauiam ducis accusant, malle se foeminis obedire, quam perire inedia dicunt, aut populum tueatur, aut meliori cedat: probris & contumelijs minas adijciunt. *Primislaus* tot angustijs circumuentus, quum non tam armis, quam sortibus valeret, plebem paucos adhuc dies expectare hortatur. id si faciant, puellarum excidium immineret. Pareat multitudo. Ipse medio tempore scribit *Valascae*, iniussu suo optimates prouinciae arma in eam sumpsisse: placere sibi eos subijisse poenas: se illam filiae loco amare: neque inuidere principatum, quae coniugis suae *Libusae* discipula extitisset: imperium

virtuti suae debere, quae Bohemiam virili audacia bello attriisset: senium suum regno ineptum, neque filio impuberi gubernationem credendam, monere ut arcem Vilegradensem ex manibus suis accipiat, sic Bohemiam totam in potestatem eius venturam: filio quam velit partem faciat: sibi privato, quod restat aetatis, vivere libeat, atque in agrum reuertitur, quem reliquisset inuitus. Potestatem quam sibi foemina tradidisset, iure optimo se foeminae restituere. Capitur Valasca suis artibus, missaque puellarum cohorte, tradi sibi arcem postulat. Intromissa virgines apud principem epulare epulantur. Interea profilientes ex insidijs iuvenes armati, puellas omnes trucidant: nec morati, castellum Dieuzum cum exercitu petunt. Valasca recognita, furore amens, cum paucis obuiam egreditur, confertoque praelio priusquam comites adsint, dum strenue pugnat, inter confertissimas hostium turmas occiditur. Subsequuntur virgines, ubi dominam cecidisse cognoscunt, non tam spe victoriae, quam vltionis ardore certamen instaurant. Pugnatum est aliquandiu, nunc huc, nunc illuc victoria inclinante, ad extremum infeliciter praeliantes foeminae, caesis quampluribus, fugae se commiserunt. Subsequuntur hostes, vno agmine victores cum victis castellum irrupere, portique arce, quicquid foemineae sexus inuentum est, ferro extinxere, atque hoc pacto magnanimi iuvenes dominatu foemineo Bohemiam liberarunt. Valasca inter foeminas clarissimas numeranda, plus aUSA quam sexui suo congrueret, in sepulto cadauere iacens, feris ac volucribus esca fuit.

De Nimislao quarto, ac Mnata quinto, Vorciouque sexto, nec non Vinslao septimo Bohemorum ducibus.

Caput I. X.

PRIMISLao ex Libussa tres filij nati, duo immaturo rapti funere, tertius morienti seni haeres dictus, Nimislao nomine, quod nihil excogitans interpretatur. Fuit enim stupidi ingenij, & prorsus iners: inter scorta & concubinas ocio marcens. Molliciem eius fortuna confouit, quae pacem illi perpetuam dedit, nullo vicinorum arma mouente, nec seditionibus studebant populo, quem diutina virginum bella prorsus extenuauerant. Hunc Mnata filius subsequutus est: Mnata Vorcius, cui duo fuerunt filij, Vinslao & Vratislao. Inter quos moriens partitus est terram. Vinslao Praga & ducatus Bohemiae cessit, Vratislao Lucensis principatus, qui postea Zazensis dictus est.

De Grezomislao, qui & Neclam dictus est, octauo Bohemorum duce. Et graui bello quod gessit cum patruo suo Vratislao.

Caput X.

EX Vinslao natus est Grezomislao, qui & Neclam dictus est, vnicum timoris & pauoris exemplum. Cuius ignauiam animo voluens patruus, optimum instrumentum ad subigendam sibi Bohemiam ratus, arma mouens plura aduersus eum bella feliciter gessit. Quibus magnificatus & auctus, urbem condidit inter duos montes Mednam & Pubecham, quam de suo nomine Vratislauriam nuncupauit. Neque contentus prioribus victorijs, nouum nepoti bellum indicit, capitalem poenam subditis suis interminans, qui gladij longitudinem aequantes in praelio deessent. Iubet quoque purpuratos suos falcones atque accipitres secum afferant, quos humana carne pascere velit, non ad pugnam, sed ad caedem iturus. Postremo se nulli a tat

par

parfurum dicit, ipsosque lactentes pueros ab vberibus matrum rapi atque confodi mandat, mammisque mulierum pullis equorum sugendas tradi. Insolens sane ac superbissimus, & fortasse crudelior quam si vicisset. Parte alia, Neclam vir muliere corruptior, trepidare atque pauere, nihil consilij, nihil spei habere, vltimam vitae suae diem aduenisse putare, non gladium intueri, non milites affari posse, alieno tamen ductus consilio, se pugnae interfuturum dicit. Et accersito clam Sclercio nobili equite, figura corporis sibi perquam simili: animi vero fortitudine & corporis robore dissimilimo. Fuit enim manu promptissimus, & audaci animo, atque in primis rei bellicae peritissimus. Hunc suis armis iudutum ac insignibus principalibus honestatum, quam paucissimis rem scientibus, obire ducis munia iubet. Multa interim vaticinia exquiruntur. Ex quibus vna placandos deos humana hostia respondit, sic enim victoriam repromitti. Cui Neclam, plus religioni quam armis fidens, caeso quem sortes designauerunt iuene, morem gessit. In alia parte mulierem fuisse tradunt, quae priuigno bellum peturo, Vratislao in pugna caesurum, maiorumque populi partem cum eo interituram praedixit: posse tamen euadere iuuenem, si sibi crederet. Adolescenti se credere, atque imperata facturum respondentem, iussisse ut pergeret, quando remanere domi capitale esset, primumque qui obuius fieret occidere, atque vtraque aures cadenti amputare, & in pera recondere. Exin gladio inter priores equi pedes signum crucis in terram facere, quae deosculata, equum ascendente fugam maturare. Pugna in campo cui Thusco nomen est committitur, concurrunt acies, magnis vtrinque viribus ac clamoribus certatur. Stat belli fortuna diu anceps, multi hinc atque inde vulnerantur, prosternuntur, occiduntur. Ad vltimum Bohemi qui non pro gloria, aut ampliando imperio, sed pro vita, pro focis, pro aris, pro vxoribus ac liberis in aciem venissent, desperatione in virtutem versa, audacibus animis, inuicto robore praeliantes, victoria potiuntur, non sine Sclercij magna laude & summa gloria: cuius in hoc bello, tum ars, tum virtus plurimum valuit. Occiditur tamen inter praeliandum: & ut iusserat, in eo campo sepultus est, ubi praelium gestum, suaeque morte vitam ducis, & patriae liberationem redemit. Ex hostibus caeso principe, quam paucissimi euaferunt. Aiunt adolescentem, qui nouerca iussioni paruerat, domum redeunte vxorem suam quam vnice amauit, interemptam reperisse, ambabus carentem auribus, pectusque confosam, & quas hosti amputauerat aures, coniugis suae fuisse, stupentem tristemque cognuisse. Tantum praestigia possunt, aut veneficorum carmina mulierum.

Victoria ex desperatione

Prestigium

De infidelitate Duringi, qui Vratislao filium sibi commissum interfecit, poenamque condignam dedit.

Caput XI.

BOHEMI parta victoria, occiso Vratislao, terram eius ferro atque igne deuastant: inuentumque Vratislao filium impuberem, principi tradunt. Qui misertus aetatis, patruelem educandum Duringo, ad Egram fluium imperium possidenti, Vratislao gratissimo quondam comiti tradidit. Qui caeca cupidine captus tanquam inuitus principis gratiam, puero supra Egram, qui tum glacie constrictus erat, perfracto gelu pisces quarenti, gladio caput abstulit, secumque Pragam deferens, ubi ad Neclam introductus est, proferens eruentum caput, Solium, inquit, tuum hodie firmavi: aut perire hoc, aut te oportuit. Securus in vtramuis aurem post haec dormies, amulo regni sublato. Motus haud aliter quam par erat princeps tam diro spectaculo: perfici

BB

diam, ait, nulla beneficia vincunt. Vt aleres puerum, non vt occideres, credidi. Te neque meum imperium, neque amici memoria, neque innocentis pupilli miseratio retraxit ab scelere? At mihi quietem parare voluisti. Tui ergo meriti hæc sumito premia. Ex tribus mortibus, quam malueris, optionem habeto: aut gladio teipsum confodito, aut laqueo perstringito guttur, aut ex Vissegradensi rupe præceps ruito. Doringus accepta sententia, in alni arbore, quæ propinqua fuit sese suspendit: alnus postea quamdiu remansit, arbor Doringa dicta est.

De Nostirico nono, & Borsiuoio decimo Bohemorum ducibus. Qui & ultimus Paganorum ducum fuit, & tandem cum uxore sua fidem Christi suscipiens, baptizatus est.

Caput XII.

*Alias Hoffi-
nicum*

NEclam verò moriens, * Nostiricum maiorem natu filium heredem instituit. Dipoldo prouinciam Surimensis testamento dimisit. Nostirico Borsiuoio filius successit, vltimus Paganorum ducum: qui tamen & ipse imperante Arnulfo Cæsare à beato Methodio Morauorum archiepiscopo, cum Ludmilla coniuge ad Baptismi gratiam perductus est DCCCXCV. anno post Christi saluatoris nostri ortum. Ludmilla sancta mulier habitae, etiam miraculis claruisse fertur.

De situ Morauia, & Suatocopio, penultimo Rege eiusdem. Qui & primus Christianus inter Reges Morauie fuit.

Caput XIII.

*Alias Suato-
cipus*

SVatocopius eo tempore Morauis imperabat Christianæ religionis cultor, & dignus cuius memoriam ad posteros referamus. Morauia trans Danubium iacet, cui ad Orientem Hungari Poloniq; regnum possident, Morauia disuncti amne, qui nomen regioni dedit: occidentem solem Bohemi excipiunt, Austriales, Meridianum: Septentrionale latus Slesia occupant. Ager vini, frumentiq; ferax, gens rapinis assueta: nulli tutum iter nisi armato, potentiori q; præbet. Hic multos annos regnatum. Hungari, Bohemi, Russani, Poloniq; Morauorum principi paruerunt, princeps ipse Romano imperio. Caput regni ciuitas Volegradensis. * Suatocopius regum penultimus, quum aliquandiu feliciter regnasset, tandem Arnulpho Imperatori tributum pendere recusans, commisso prælio, quum suos cadere animaduertisset, clam sese pugna subtraxit: atque vt erat mutata veste incognitus, salutem solus fuga quæsiuit. Quumque ad montem venisset, cui Sambri nomen est, abiectis armis, equo dimisso pedibus iter fecit, & tanquam viator inops, vastissimam ingressus eremum, tam diu pomis arborum atq; herbarum radicibus vitam sustentauit, donec treis eremi cultores obuios habuit: quibus sese adiungens, vsq; ad extremum vitæ perseuerauerit incognitus, patienter ac sedato animo incommoda quæq; ferens. Vbi verò obitus affuit, accersitis eremitis: nondum, inquit, quis fuerim, nouistis? Rex ego Morauorum, prælio victus ad vos confugi, & regiam vitam & priuatam expertus morior. Nulla regni fortuna est tranquillitati eremi præferenda. Hic securus somnus, dulces herbarum radices atq; vndas efficit: ibi curæ atq; pericula nullum cibum, nullum potum non amarum reddunt. Quod vitæ mihi fata dederunt, apud vos felix peregi: in regno quicquid eius transactum est, mors verius quam vita fuit. Sepelite me hic postquam anima corpus reliquerit, Morauiamq; deinde petentes, filio meo, si adhuc viuit, hæc nunciate. Atque his dictis vita excessit. Arnulfus interea victoriam

Scite

potitus, regnum Morauia Suatocopij filio, quem de sacro fonte leuauerat, possidendum reliquit. Is ab eremitis edoctus de fortuna patris, quem cecidisse in prælio existimauerat, corpus eius ex eremo defossum, Volegradum retulit, atque in sepulchris maiorum condidit. Fuit autem Suatocopij filius, quanquam Christianorum sacris imbutus, minus tamen quam decuit, sacerdotum Dei veneratus. Qui venationem aliquando facturus, archiepiscopo Methodio imperauit, ne ante suum reditum diuina perageret. Expectauit Methodius ad meridiem vsque, tandem negligi rem diuinam veritus, Deo sacrificium cœpit offerre. Interea reuersus princeps, vbi se neglectum animaduertit, sacram ingressus ædem, multitudinem canum intromisit, tubasq; clangere iubens, ad altare vsque progressus, conuicia multa ingrens, vix manus à violatione sacerdotis abstinuit. Ob quam rem paucis post diebus Methodius in Bohemiam fugiens, regem extra ecclesiam fecit, regnoq; sacris interdixit. Quo facto, non solum archiepiscopalis sedes in Morauia defecit, sed in seipso quoq; regnum extinctum est. Mortuo namq; paulo post excommunicato rege, imperij Morauorum partem Theutones ac Bohemi, partem Poloni atque Hungari diriperunt. Methodius in Bohemia aliquandiu moram traxit, deinde Romam se contulit, ibi fratrem suum Cyrillum comperit, qui baptizato quondam Suatocopio, Morauis Christiana sacra crediderat, multa que alias Sclauorum gentes ad fidem Christi conuerterat. Ferunt Cyrillum quum Romæ ageret, Romano pontifici supplicasse, vt Sclauorum lingua, eius gentis hominibus quam baptizauerat, rem diuinam faciens vti posset. De qua re dum in sacro senatu disceptaretur, essent que non pauci contra dictores, auditam vocem tanquam de cœlo in hæc verba missam, Omnis spiritus laudet dominum, & omnis lingua confiteatur ei: Indeque datum Cyrillo indultum.

De Spitigneo undecimo, ac Vradislao duodecimo Bohemorum ducibus.

Caput XIII.

BORSIUOIOUS autem, coniunxque Ludmilla, Christianam veritatem amplexi, fidem catholicam inter Bohemos magnopere ampliarunt. Ludmilla filia fuit comitis Slamborij castelli Bizenæ, quod postea Melinca dictum est. Ex qua tulit Borsiuoio duos filios, Spitigneum & Vradislauum. Primus patri successit: sed moriens sine filijs, fratri principatum reliquit. Coniunx Vradislai * Drabonucia, mulier audax, & ad scelus pronâ, duos pariter filios viro peperit, Venceslauum & Boleslauum: priorem Ludmillæ tradidit educandum, alterum ipsa enutrit. Alumni ex nutricibus mutuati mores, Venceslaus pietatem colere, mansuetudinem præferre, Christiana sacra venerari, largiri multa pauperibus, nulli noxius esse: Boleslaus idolorum sectari culturam, honores ambrosè querere, adulterari, rapere, occidere, in scelera cuncta prolabi.

*Alias Draho-
micia.*

De sancto Venceslao martyre, tertiodecimo, & fratre suo Boleslao quãrtodecimo Bohemorum ducibus.

Caput XV.

PATER suprema ordinans, Ludmillæ, cuius integritatem prudentiamque optime nosset, quousque liben adoleuissent, gubernationem prouincia dimiserat. Id agrè Drahomicia fuit, quæ Tymam & Simonem nepharios homines submitiens, socrum in castello Thetum strangulati iussit: ipsa deinde imperium accepit. In omnes crudelis, in Christianos ferissima & intolerans

BB 2

Venceslaus martyr.

Venceslaus

bilis, ac propterea Venceslao etiam filio infesta, cui præferre fratrem non dubitauit. De Venceslao hæc referuntur. Potus cibi que parcissimum fuisse tradunt, corporis maiestate decorum, virginitatem ad vltimum vitæ seruasse: diuina in templis officia, diurna nocturna que nunquam neglexisse, & noctis quidem tempore nudis pedibus super glaciem ac niuem iter agentem, vim frigoris minimè sensisse. Podium verò eius comitem, quum caligatus obriguisset, iussu vestigia Venceslai pedibus premere, concaluisse. Postera die cruenta sancti viri vestigia inuenta: inisse eum populo perurgente, adhuc viuente matre, principatum. Duci verò Curinensi, nulla iniuria laceffito, cum exercitu in Bohemiam ingresso, atque agros vastare conanti, armatum cum copijs occurrisse, vocato que in colloquium, singulare certamen obtulisse. Accepta ab aduersario conditione, vbi manus conseri debuit, angelos visos, qui Venceslaum protegentes arma ministrarent: territum ea nouitate Curinensem, ex equo prolapsum veniam petiuisse. Bohemum libenter humiliato pepercisse, monuisse que ne deinceps aliena peteret. Similem angelorum comitatum vidisse aiunt Imperatorem, quum Venceslaus adolescens in eius curia obuersaretur, eam que ob causam brachium sancti Viri dono ei dedisse, in cuius honore cathedralis ædes in Praga constructa est. Ferunt tunc Bohemiam sub episcopo Ratisponensi fuisse, ac propterea quum Venceslaus Volgangum præsidem, qui postea inter sanctos relatus est, ad consecrationem eius basilicæ summis precibus inuitasset, respondisse pontificem, coram Deo iam templum suum dedicatum esse, quod futuram metropolitanam cernebat, missurum se tamen, qui sua vice Venceslao satisfaceret. Creuerat iam Venceslai nomen, mira que populi charitate atque admiratione celebrabatur. Sed quantum cæteris acceptior erat, tantum acrius in se odium fratris matris que concitabat, ac propterea licet dimittere seculum, & in monachum tonderi destinasset, non potuerunt infelices animæ sancti viri propositum expectare, sed impatientes moræ, piam principis intentionem scelere præueniunt. Fit conuiuium apud Boleslaum matre iubente: vocatur Venceslaus. Qui & si mortem instare prædixerat, facta tamen cum sacerdote de peccatis suis ex more Christiano confessione, fraternam domum ingreditur, ibi que statim Boleslai manu percussus interiit. Dicat aliquis homicidam suspensus Venceslaum fuisse, neque que cælo dignum, qui certæ se morti obtulerit. Nos Gotthorum instante procella, plurimas Romæ fuisse puellas legimus, quæ pudicitia suæ vim inferri timentes, & ne in manus hostiles inciderent, in Tyberim sese præcipitauerunt: quæ postea miraculis coruscantes, sanctorum honores meruere. Venceslai sanctitati qua die cæsus est Christum Deum testimonium præstitisse, memoriæ prodiderunt, qui regi Daciæ per visum apparens, suo martyri ædem construere mandauit. Ipsum autem Venceslaum multis miraculis claruisse, atque inter sanctos martyres ab Ecclesia receptum tradunt, Draconiam paucis post diebus fatis suis trahentibus, vltionem que parricidij exigentibus, hiatu terræ apud arcem Pragensem absorptam, Boleslaum multis sceleribus nobilitatum, morbo absumptum duos filios reliquisse, Boleslaum paternum nomen referentem, & Stratiquatem.

De Boleslao quintodecimo Bohemorum duce.

Caput X V I.

Milada

Boleslaus imperio potitus, patri magis quam patris æmulator extitit. Religionem enim Christi extollens, viginti ecclesias erexit. Huic foror fuit Milada eximia specie virgo, sacris imbuta literis, & multa pollens eruditione. Quæ quum Romam orationis causa petiuisset, à Ioanne pontifice maximo

maximo benignè excepta, ipsius autoritate monasterium sancti Georgij in arce Pragensi construxit, ibi que sacerdos consecrata est. Eadem quoque sancti Viti ædem à Venceslao fundatam, in pontificalem eleuari obtinuit. Ditmarus natione Saxo, & opinione sanctitatis insignis, primus ibi episcopus consecratus, cui Adelbertus successit, nobili genere apud Bohemos natus. Stratiquas, Boleslai frater, relicto seculo apud Ratisponam Baiariæ ciuitatem, in cœnobio sancti Emerammi, monasticam vitam elegerat. Quem Pragam forte aduenientem, aggressus Adelbertus, pontificalem ei cathedram offert: qui quum esset regis frater, ex rege natus, facile populum sub religione continere posset: nam sibi non esse facultatem eius regenda plebis, quæ rapinis & adulterijs assueta, ius fasque omne contemneret. Stratiquas mundanas dignitates quasi malas pestes effugiendas esse respondit, monasterium sibi & præsentem vitam suauem præstare, & futuram promittere meliorem, in eo se viuere morique velle. Scribunt authores, Adelbertum his auditis, prophetico spiritu plenum Stratiquatam dixisse, Poteras modo Pontificali honore cum salute defungi: at quod nunc recusas, in perniciem tuam vehementer expetes. Abiisse deinde Romam, ac cum fratre suo beata vitæ Gaudentio in monasterio sancti Alexij tam diu delituisse, donec iussu pontificis maximi, suas oues repetere iussus est. Quibus quum esset prorsus ingratus, in Hungariam profectum, regem Stephanum baptizasse, quem inter sanctos relatum aiunt. Exinde Poloniam ingressum, Gaudentium fratrem, in ecclesia Gnesnensi prædicaturum Euangelium, pontificem ordinasse. Postremò Prutenos adisse, apud quos dum Christi legem prædicat, gladio cæsum, martyrio vitam finisse. Interea Stratiquatam mutato proposito, Pragensem ecclesiam poposcisse, neque repulsum, fraterno regio que fauore adiutum. Sed dum apud Maguntinum archiepiscopum agit, sacris de more imbuendus, inter duos episcopos iacentem prouum, diabolico spiritu arreptum, tam diu vexatum, donec animam exhalauit, Adeodato natione Teuthonico, ecclesiam commissam.

De Boleslao sextodecimo Bohemorum duce.

Caput X V I I.

Boleslaus duobus & triginta annis imperio potitus, ex vita decessit, relicto successore filio sui nominis Boleslao tertio: Huic Mescho Polonorum princeps Cracouiam per fraudem eripit. Bello deinde orto, vastatis agris, induciæ demum distæ, statutum que vti ambo duces apud Crocouiam conuenirent. Boleslaus accepta fide eò pergit, atque in conuiuio captus, luminibus priuatur, comites eiusdem crudeliter necati, exceptis Vrisbuicensibus insidiarum conscijs, sceleris que participibus. Qui domum reuersi, tanquam magno ex periculo euasissent, publicam fidem atque iusturandum & iura hospitij à Polono violata queruntur. Vbi fides habita, anuram Boleslai fratrem dolo necare conantur. Cocherem inter Vrisbuicenses consilio, opibus & autoritate maior, adolescentem sub specie venationis in syluam tractum, ad stipitem arboris alligatum, sagittis cõfodi iussisse fama est: diuum Ioannem Baptistam ab eo precibus exoratum, hirsuto regmine sagittas excepisse, vxorem que eiusdem per visum comituisse periclitanti viro opem ferret. Interea famulum principis Oueram nomine, ex periculo prolapsum, prodicionem populo exposuisse: illum tanta nouitate commotum, correptis mox armis in syluam procurrisse, captisque proditoribus atque occisis, ducem saluum reduxisse. In eo loco vbi hæc acta sunt, monasterium ordinis sancti Benedicti, quod Veliscam appellatur constructum, & aram maiorem ibi sitam,

BB 3

ubi arbor religatum Ianurem tenuit. Mefcho autem coacto exercitu, longè lateque Bohemorum populatus agros, Pragam denique obsidione cinxit, eamque biennio fame laborantem obtinuit, excepta arce Vifsegradensi, quæ in fide Ianuris permansit.

De Vdalrico, septimo decimo Bohemorum duce.
Capitulum XVIIII.

FVerat & alter Boleslao frater, Vdalricus nomine, quem pater Henrico Imperatori nutriendum dederat. Is audita Mefchonis prodicione, clam ab imperatore dimissus, castellum Dieuzum natura & arte munitum ingreditur. Exin collecto raptim milite, colles occupat, qui Pragæ supereminet, tubasque clangere iubet. Mox alta voce præconem Pragenfibus nunciare, victos prælio Polonos fugam cepisse, victorem principem cum exercitu adesse. Qua voce accepta Polonorum præsidium quod urbem tenebat, metu perculsum excessit. Pragenfes aucti animo insequuti, complures in fuga captos necauerunt. Mefcho cum paucis in Poloniam se recepit. Vdalricus Pragam ingressus, germano suo, siue proditoribus suggerentibus, siue quod ætatis beneficio illum sibi præferri videbatur, effodi oculos iussit. Multa huius facinora referuntur, partim reprehensione, partim laude digna. Inter cætera & illud narratur, redeuntem ex venatione, puellam vidisse in villa quadam, iuxta puteum vestimenta lauanti, nomine Bozenam, quod Beatricem interpretatur, eleganti forma, & moribus supra quàm par esset agresti venustis: captum specie & alloquio modesto, quamuis amici aduersarentur, coniugem accepisse Bizetislaum ex ea natum. Is quum adoleuisset, lutham Imperatoris Orthonis Rufi filiam, quæ apud Ratisponam in monasterio nutriebatur, quamuis nunquam vidisset, sola fama commotus, vi rapuit, solusque cum illa ad patrem perrexit, comitibus velocitatem eius insequi nequeuntibus, ab imperatore ex fuga retractis atque occisis. Non improbavit pater factum, sed admiratus audaciam, tantum se filium genuisse gauisus, matrimonium cum rapta in Moravia celebrari mandauit: tantò præstantiorem filium estimans, quantò nobilior est, Imperatoris quàm villicæ filiam amauisse. Imperator ea contumelia motus, iureiurando affirmat exercitum in Bohemiam ducturum, terram malis affecturum, sibi que sedem in medio regni collocaturum. Statimque cum exercitu Bohemiam instar torrentis cuncta secum rapiens, ingreditur. Contrà Vdalricus filiusque castra mouent. Iam duo exercitus ad iactum teli conuenerant, tum lutha, cuius ex iniuria bellum ortum, crinibus sparsis, scissa vnguibus facie, victo periculorum magnitudine muliebri pauore, ausa telis sese inferre volantibus, inter primas acies proflitans, patris alloquium priusquam furor ardeat amplior, exposcit. Quo impetrato, Fateor, inquit, pater, iustum te bellum mouisse, cuius filia rapta est, illumque poena dignum, qui te contempsit, nisi compulisset amor, cuius cæca consilia sæpe veniam meruere. Sed age obsecro, pone ante oculos quem armis insequaris, gener tuus, mihi maritus, cui tantoperè irascaris, & fortasse nepos tuus, eius filius, in ventre meo conceptus est. Parce oro filie, parce nepoti: patrem illi, mihi virum dimitte. Non est degener maritus, nec solui consummatum matrimonium Romana ecclesia sinit: nec tibi victoria potestas est: vtrique vires, vtrique belli artes suppetunt: Mars dubium casum respicit. Ne obsecro pater, mei causa tantam militiam morti obijcito: parce, cui ego prior læsa, peperci. Illachrymatus pater, audita filia: facturumque se quod illa vellet, nisi obstaret iuramentum. Tum lutha, Et maritus, inquit, meus iureiurando adstrictus est Theutonium armis laceffere: sed

Inthe elegans oratio.

Graviter.

vana

Vana religio, quæ sceleri locum facit. Vim criminibus sacramenta non addunt. Et promissorem malefici diuina maiestas odit, factorem exterminat. Inveni tamen, si libet, viam, qua te simul promisso virumque solvam. Veniet cum patre gener ad pedes tuos, veniam commissi pererit: te regem, te dominum profitebitur: neque impedimento erit, quo minus sedem in medio Bohemiarum colles, ibique ius dicas. Postremò curiam tuam in Theutonia petens, villas aliquas quas iusseris inter equitandum maritus diripiet. Placuit Imperatori consilium filiarum, atque in eius verba foedus istum, exercitus consalutati, & in Boleslavia, quæ umbilicum tenere Bohemiarum creditur, sedes Imperatoris lapidea erecta, perpetuum rei monumentum principibus terræ insigne datum Imperialis aquilæ. Exin Bisetislaus Morauiam ex paterno indulto rexit, Polonosque, qui magnam eius partem occupauerant, bello deleuit, eorumque multa milia, ligatis post tergum manibus, in Hungariam venundandos misit.

De Bisetislauo decimo octauo Bohemorum Duce.
Capitulum XIX.

DVm hæc aguntur, anno post Christi ortum tricesimo ac millesimo, Boleslaus apud Cracouiam excæcatus interiit. Vdalricus quoque frater eius vita functus est. Qua re cognita Ianur & ipse cæcus, Pragam veniens, ducatum gentis suo opte ingenio nepoti dimisit. Bisetislaus ea re cognita, animo auctus, quamuis nulla iniuria laceffitus, exercitum in Hungariam duxit, magnamque inde prædam retulit. Quinque ei ex lutha fuerunt filii, Spitigneus, Vratisslaus, Conradus, Iaronurus & Otho: quorum fiducia plenus, etiam Polonos ulturus, auum pulsare bello non timuit, Cracouiamque armis captam funditus euerit, Gnesenium quoque metropolitanicam urbem diripuit, multorumque martyrum sacratissima inde corpora asportauit, & crucem auream cepensantem libras. Quod quum Imperator Henricus eius nominis secundus accepisset, indignatus iniussu suo Poloniam vastatam esse, Bisetislaum aut refarcire Polonis damna, aut bellum expectare iussit. Ille nihil se Imperatori nisi tributum debere respondit à maioribus institutum. Pendebat autem Dux Bohemiarum Romano imperio quorannis centum & viginti boues, & argenti puri centum quinquaginta marcas: id se neque neglexisse hæcenus, neque neglecturum. Si quid amplius iusserit Imperator, à bono & æquo recedere, se libertati gentis nihil detracturum. Imperator his auditis, ex Ratispona in Bohemiam copias traducit: Othardo Saxonum Duce ex altera parte cum exercitu properare iussit. Ingressus syluam, qua Bohemiam cingi diximus, præcis arboribus iter interceptum reperit, milites viam securibus aperire iubet. Magnus hic labor equitum: erant enim vastæ magnitudinis arbores, multaque robora incidenda, priusquam iter pateret. Ob quam rem, quum iam opere peracto ad interiora peruenissent, nec hostis in conspectu vsquam daretur, fessi ac sitibundi prolectis armis flumina petunt. Bisetislaus ex insidijs prodians, palantes atque inermes aggressus, stragem haud paruam effecit. Imperator repentino commotus malo multis suorum desideratis, fuga salutem petiit. Othardus verò iam fines Bohemiarum ingressus, Septentrionalem provinciarum partem longè lateque populatus, his cognitis, cum præda domum reuertitur. Procopius comes Bielesium, cum parte copiarum aduersus eum missus, fortuna parum prospera vsus, tanquam pecunia corruptus, effossis oculis, manibus, pedibusque obtruncatis, in flumine Bielesia demersus est: nec tamen eo pacto quies Bohemiarum data. Nam sequenti anno Henricus Imperator, & Othardus, maioribus collectis copiis redeuntes, transmissa sylua ferro ac

BB 4

flamma cuncta vastarunt. Bifetislaum armis diffidentem intra Pragæ mœnia clausum obsederunt. Seuerus tunc episcopatum vrbs gerebat, iureiurando Imperatori obnoxius, ex eius indulto pontificali sede præerat. Is noctu cum pluribus ad Henricum confugit, obtinendæque vrbs viam ostendit. Quare fractus animo Bifetislaus, errati veniam petijt: dictæ sunt pacis leges quas voluit Imperator, & trium annorum tributum pensum: Slesia sub annuo tributo, auri triginta, argenti cl. marcarum Bohemiæ principi tradita: secundo & quinquagesimo anno post millesimum à Christi saluatoris aduentu. Pace cum Imperatore composita, Hungariam sibi subigere Bifetislaus aggreditur: cuius populus suis vtens legibus, Romanorum imperium contemnebat. Sed ingressus hostilem prouinciam, mox ardenti febre correptus, vltimum instare diem intelligens, vocatis Bohemiæ primoribus, Spitigneum primogenitum successorem suum designat, reliquos filios Morauia inter eos diuisa, parere fratri iubet. Atq; his demandatis, vita decedit quarto Cal. Maji. Corpus eius Pragam translatum apud parentes sepultum.

*De Spitigneo decimo nono Bohemorum Duce.
Caput X X.*

Spitigneus vt regnum primum potitus, omnes Teutonici generis Bohemia excedere iubet, nec matri potestatem manendi facit. Exinde Morauiam infestis petens armis, fratres bello aggreditur. Vratislaus audito germani aduentu, relicta in Olomucio coniuge, ad regem Andream in Hungariam confugit. Conradus & Otho fratri se dedunt. Vxor Vratislai capta, aliquandiu in vinculis habita. Postremò suadente Seuero Episcopo dimissa, dum virum in Hungaria petit, vicina partui in itinere decedit. Mœstus ea re coniunx, ab Andrea rege consolationem accepit; qui filiam suam Adilheidam nuptam ei tradit. Quod quum Spitigneus accepisset, veritus ne vires Hungaricas in se frater armarer, missa legatione, sine causa illum ex Morauia abiisse dicit, nihil hostile timendum fuisse. Nam cur frater fratrem oderit, secundo post se loco genitum? Seruasse se abeunti bona, non abstulisse: redire eum ad suos debere, cuncta ei salua esse. Nec frustratus est fratrem; redeunti quæ armis abstulerat, cuncta restituit. Iutha verò à filio deiecta, quum secundo nupisset, breui mortua est: cuius corpus in Bohemiam translatum, in sepulchris principum condidit.

*De Vratislao vicesimo Bohemorum Duce.
Caput X X I.*

Spitigneo vita defuncto, Vratislaus successit. Qui Morauia rursus inter fratres diuisa, Iaronurum, quem pater ecclesiæ dedicatum ex ortem regni fecerat, in diaconum vel inuitum ordinari iussit. Is relicto Christi habitu, ad Polonia ducis confugiens, militarem disciplinam sectatus est. Fuerunt Vratislao ex Adilheide tres liberi, Bifetislaus, & duæ foeminae, Ludimilla, & Iuditha. Verum Adilheide mortua, vxorem alteram ex Polonia duxit, nomine Suanam, ex qua Boleslaum, Borziuislaum, Vladislaum; Sobeslaumque suscepit. Inter hæc Seuerus Episcopus, qui Bohemiam Morauiamque sacerdotio tenuerat, Iohanne in Morauorum ecclesia sibi substituto, iam grauis senio ex vita decedit. Ob quam rem Conradus & Otho Vratislaum precibus onerant: Iaronuro fratri vt ecclesiam Bohemiæ ab Imperatore impetret. Annuit Vratislaus, neque Imperator aduersatus est. Iaronurus ex Polonia reuocatus, relicta militia, episcopus ordinatur, ac mutato nomine * Gebardus appellatur

tur. Qui mox spiritu superbiæ inflatus Morauiam non minus sibi quam suo antecessori debitam dicit, illum exterum, se ciuem: illum infimo loco natum, se regia stirpe ortum. Ingressus Morauiam, Iohannem episcopum, qui cedere nollet, contumelijs & verberibus afficit. Vratislaus, qui Iohannem amaret, ea re commotus, Romanum pontificem contumacia Gebardi vti corripit, scriptis hortatur. Missus est in Bohemiam Rudolphus Cardinalis, qui causa cognita delictum puniat. Is vocatum Gebardum, quum minimè pareret, sacerdotio abdicauit. Sed rogatus à clero, dignitatem ei restituit, iubens & ipsum & Iohannem intra annum coram summo sacerdote se exhibere. Paruerunt ambo. Sacerdos maximus ambobus auditis, Gebardum amouere sacerdotio statuit: fecissetque, nisi preces interuenissent Mathildis virginis, filia Bonifacij ducis Lucani, quæ tum Romæ fuit, ex Bohemorum sanguine nata. Hæc est illa Mathildis, fama in clyta, & apud historicos latè memorabilis, quæ à Radicofano Senensis agri oppido vsque Ceperanum interiacentem terram donauit ecclesiæ: posterum patrimonium S. Petri appellarunt. Huius ergo interuentu Romanus præsul vtumque sacerdotem sua diocœsi contentum esse, ac remissis iniurijs in patriam reuerti iussit.

*Vratislaus dux, Maguntie in regem creatur per Henricum Imp. quartum, regnoq; Bohemiam, Slesiam, Lusatiam, Morauiamq; adiecit.
Caput X X I I.*

Inter hæc Leopoldus Austria Marchio Morauiam latrocinijs magis quam Iusto bello infestam reddit, nec Conradi aut Othonis, qui tunc prouinciam præsidebant, preces audit. Illi fraterna solatia expetunt. Vratislaus collecto raptim exercitu, Austriam ingressus, instar horridæ tempestatis obuia quæq; prosternit: occurrentem Leopoldum prælio victum in fugam conuertit, ipse onustus spolijs domum reuertitur. Post hæc anno sexto & octuagesimo supra mille ab ortu saluatoris Christi, apud Maguntiam in concilio principum ab Imp. Henrico, eius nominis quarto, Vratislaus rex declaratur, Morauorum regno, quod supra extinctum diximus, in Bohemiam translato: Polonia, Slesia, Lusatia, Morania, Bohemorum imperio adiecta. Gilbertus, Treuirorum Archiepiscopus cum eo Pragam missus, qui coram prouincialibus regem inungat, regalibusq; adornet insignibus. Id eodem anno factum acclamante populo, Vratislao regi salus, honor atque victoria. Suatana quoque regina cum eo coronata. Mortuus est per idem tempus Iohannes Morauorum episcopus, cuius ecclesia instante Gebardo Pragensi vnita est. Quæ res illi maioris insolentia fomentum fuit, adeò, vt præsentem rege interesse diuinis minimè dignaretur. Ob quam causam Vratislaus, indulgente Alexandro Papa tertio, natione Senensis, collegium Canonicorum regularium in arce Pragensi erexit: in quo dum res agitur diuina, non præpositus tantum, sed decanus & sacerdos, diaconusq; & subdiaconus rem diuinam facientes, episcopalibus ornamentis vtuntur. Et præpositus quidè cancellarius regni appellatus, principis honore defungitur. In fundatione autem eius ecclesiæ regem suis humeris duodecim cophinos lapidum gestasse ferunt. Religiosum principem, dignumque qui primus inter Bohemos regio diademate vteretur. Gebardum verò indies magis atque magis insolescentem, ac propterea à Morauorum plebe repulsum, dum per Hungariam ad Romanum pontificem questum iniurias proficiscitur, apud Strigonium morbo correptum interiisse, Cosmumque illi succentum. Fuerunt Vratislao & cum Saxonibus, & cum germano, qui Morauiam obtinebat, inimicitia. Illos per filium vicinæ germanum ipse ex Morauia armis expulit, vrbsq; Olomucensem possidendam filio tradidit.

De Conrado vicesimo primo, Bizetislao vicesimo secundo, ac Boleslao vicesimo tertio, nec non Borzislao vicesimo quarto Bohemorum Ducibus.

Caput XXXIII.

Ita functus Vratislaus, non filium, sicut optauerat, sed Conradum fratrem habuit successorem. qui septimo mense potitus imperio, morbo correptus, nepotibus ex fratre locum fecit. Quinque eos fuisse diximus, qui sibi inuicem pro natiuitatis ordine succedere. Duos ex his Vraticenses, perpetui regum hostes, fraudibus interceptos necauerunt.

De Vladislao vicesimo quinto Bohemorum duce, & rege secundo.

Caput XXXIII.

* aliis quinti. P Enultimus Vladislaus nomine, ex Bisetislao fratre nepotem sui nominis, cum CCC. galeatis equitibus auxilio Henrici * sexti Romanorum Imperatoris Romam misit, qui plurimas inde reliquias sanctorum reportauit. Inueni in historia Bohemorum, post Vratislaum primum regem pluribus annis interregnum fuisse. Nam Conradum fratrem eius, ac deinde Vratislai filios non regis nomine, sed ducis tantum vsos, tanquam regni decus homini, non prouinciae datum fuisset. Vladislaum verò quarto loco Vratislao natum, à Friderico primo, sibi & posteris regiam dignitatem obtinuisse, & quum in expugnatione Mediolanensi egregiam operam nauasset, Imperatori mirifice gratum, leonem rubeum bifurcata cauda in clypeo albi coloris infigere regium accepisset: candelabrum quoque Salomonis ex Mediolano asportatum in ecclesia sancti Viti Pragensis recondidisse: Pontem super Multauiam, quo vetus Praga minori iungeretur, magni operis aedificasse, quem Ratisponensi praeferrunt, in quatuor & viginti arcus, vt antea diximus, protensum.

De Sobieslao vigesimo sexto, & Friderico vigesimo septimo, nec non Conrado vigesimo octauo, ac Bizetislao vigesimo nono, atque Venceslao tricesimo Bohemorum ducibus.

Caput XXXV.

Post eum Sobieslaum quinque annis ducatu functum, à prouincialibus exactum, in exilio interiisse. Exin Fridericum Vladislai filium successisse, post Conradum, qui apud Apulos in Italiam sequutus Imperatorem decessit. Conradum Bisetislaus sequitur, qui & Henricus dictus est. Et quum esset Pragensis episcopus, sedecim annis pontificatum simul & principatum Bohemiae tenuit. Post eum ducatum obtinuit Venceslaus frater eius. Hos quoque regis nomine abstulisse constat, siue quia magis vi quam iure imperauerunt, siue quòd Imperatoris Romani indultum sumendae coronae more maiorum obtinere non valuerunt.

De Primislao tricesimo Bohemorum duce & rege tertio.

Caput XXXVI.

Venceslaum tribus mensibus ducali auctoritate functum, Primislaus Vladislai secundi regis filius, armis deiecit, & à Philippo Rom. Imp. Friderici secundi fratre, quem Romana ecclesia non accepit, tertio loco inter Bohemos reges coronatus est.

De Ven-

De Venceslao Bohemorum rege quarto, & de Othocarum Bohemorum rege quinto,

Caput XXXVII.

Primislaus duo fuerunt filij, Venceslaus & Othocarus: Venceslao regnum Bohemiae cessit: Othocaro marchionatus Moraviae. Fuit autem Venceslaus vnoculus, & sine liberis decedens, regnum Othocarum reliquit: qui & alio nomine Primislaus appellatus est, inter Bohemiae reges v. belli appetens, & magnorum operum effector, cui nec animus in rebus arduis, nec consilium defuit. Imperium quod à fratre susceperat, ex mari Balthico, quod falsò plerique Oceanum putauerunt, (est enim mediterraneus sinus) vsque ad Danubium protensum, ad internum nostrumque mare, quod Adriaticum dicimus, extendit. Nam quum obiisset Fridericus dux Austriae sine liberis, soror eius Margaritha hereditatem accepit. Nupsit hanc olim Henrico Imperatoris Friderici secundi filio, eoque sine sobole vita functo, in patriam redierat. Eadem iam anus Othocarum sibi virum asciuit, qui non tam coniugis aetatem, quam dotem animo voluens, sterile matrimonium contraxit, & principatum nobilem consequutus, more humano, quanto plura possedit, tanto maiora concupiuit. Vlricus eo tempore Carinthiorum principatum tenebat: qui quum virili sobole careret, accepta ex Othocarum pecunia, Carinthiam illi, Carniolam, Marchiam Sclauonicam, & portum Naonis tradidit. Veronenses, exinde Feltrenses, Taruisini, & multi ex Foro iulij vltro sese ei submiserunt. Bellum Hungaris indixit, commissoque praelio, victor ingentem praedam reportauit, Stiriamque prouinciam illis ademit. In Prussia, quam veteres * Vlinrigiam vocauerunt, superatis Tartaris, urbem condidit, quam Kunisbergium, id est, Montem regium vocant. Sed quantum aucta eius potentia est, tantum etiam insolentia creuit. Qui viuente legitima vxore, & quae sibi tantum imperium adicebat, alteram superduxit Cunigundam regis * Maschoriae filiam. Vocatus per principes electores ad imperium, contempsit: palam inter suos iactans, pluris Bohemiae regem, quam Rom. Imperatorem esse. Rodolphus itaque Habsburgi comes, qui magister curiae Othocari fuisset, non minus belli quam domi clarus, Christianae Reipublicae praefectus est. Is missis ad Othocarum legatis, Austriam & Carinthiam, caeterasque vicinas Italiae prouincias tanquam iuris imperij repetit, quando nec Austria muliebri feudum esset, nec Carinthiam iniussu Caesaris Vlricus venundare potuisset. Renuit Othocarus & Imperatori, qui aliquando sibi seruiisset, impacato respondit animo. Sed interuenientibus amicis, ea lege reconciliati sunt, vt Austria Imperatori cederet: exin datis acceptisque filiabus, affinitas vtrique iungeretur: prouinciae de quibus lis esset, dotales fierent. Adeptus Austriam Rodolphus, Othocarum in verba sua more maiorum exposcit. Id superbo regi grauius visum, tanquam ex domino seruus fieret. Exoriuntur nouae lites, exin bellum indicitur. Cumque iam duo exercitus ad milia passus alter alteri proximus conuenissent, veritus Othocarus Rodolphi potentiam iniustamque belli causam animo voluens, legatos mittit, qui se iuraturum dicant, si modò intra tentorium imperiale honoris sui causa fieri Rodolphus velit. Accipit conditionem Imperator potius, quam belli fortunam experiatur. Suggestum in tentorio sublime paratur, ibique aureum solium eminentiori loco erigitur. Rodolphus diademate & imperialibus insignibus conspicuus, confidentibus electoribus imperij, caeteris baronibus circumstantibus, aduenientem regem sedens expectat. Ille cum paucis regni sui optimatibus ingressus, consensu suggesto, ad pedes Imperatoris genua flectit: proinde ex veteri consuetudine, ad motis sacrosanctis iurciurando se adigit. Interea tentorium erat arte compositum, à summo vs-

* aliis Vlime-
rigiam.

Kunigsberg

* Maschoria

Rodolphus in
Imp. electus.

Othocari historia re
Rodolphus in Imp.

que deorsum in quatuor profissum partes, decidit, regemque, ut erat in alto loco ad Imperatoris genua supplex, videndum exercitibus praeiuit. Stabant circum armatae acies, et exitum expectantes: sed quam laeti Theutonibus gloriosum Imperatorem suum intuebantur, tam moesti tristesque Bohemi regis sui vecordiam atque ignaviam excipiebant, qui seruire Imperatori magis quam praelium experiri voluisset. Stupefactus ea re Othocarus, quamuis dolo magis quam casu cecidisse tentorium non ignoraret, subtrahendum tamen in praesentia censuit: petitaque ab Imperatore venia, plenus irarum domum rediit. Quem, tametsi sua sponte satis fureret, magis tamen ac magis vxor incendit: quae cognito rerum successu, aduenientem regem hisce verbis alloquitur: quae cognito rerum successu, aduenientem regem hisce verbis allo-

Vxor ad Othocari oratio.

omnes hodie tua opera, veluti mancipia, veluti pecudes sumus, Regina prouinciarum Bohemia tributaria facta. Quam te olim superasse Tartaros, exuisse castris Hungaros, Stiriam armis adeptum esse, Italiam cum exercitu penetrasse audiueram: felicem me quae tali nupsissem viro: patrem, qui me regi magnanimo tradidisset, sapientem existimabam, neque reginam esse vllam orbe toto, cui me cedere oporteret. Nunc falsa omnia experior: nam quae mulier me infelicio? quis te virorum omnium ignauior? Austria prouinciarum nobilissimam, tot urbibus, tot proceribus insignem, nulla necessitate coactus, e manibus tradidisti: Stiriam, Carinthiam, & quas possidebas in Italia ciuitates, turpi metu reliquisti, cum comite Habsburgensi infimi generis affinitatem contraxisti. Postremo ei qui satelles quondam tuus fuerat, iure iurando exhibito te submisisti, & seruus serui factus, tu simul ac maiorum tuorum gloriam offuscasti. En virum, qui magnitudine animi tenuisse imperium videri vult. Laudarem, si te illi non subiicisses. Age, si tibi animus virilis deest, neque gladios exertos intueri potes, sine me regem esse, experiar profecto, Bohemis an Theutonibus regnum debeat. Sunt Poloni, sunt Saxones ac Francones, qui nostra signa sequuntur: sunt Slesitae, Morauique, & verebimur belli tentare fortunam? Utinam aut tibi meus animus fuerit, aut mihi obedientia quam te habere animaduerto, sentiret profecto Rodolphus, neque vires aduersus dominos valere, neque dolos. Othocarus, qui vxoris charitate teneretur, eamque veram loquutam animaduertit, simulque animi magnitudine irrogatam contumeliam ferre non posset, accersitis regni primoribus, collectisque nouis copiis, Rodolpho, qui dolo secum egisset, bellum indicit: neque ille certamen detrectat. Conueniunt ambo cum exercitibus in campis Austriae, trans Danubium commissum est atrox praelium, diuque Marte dubio depugnatum, quum Bohemi multitudine ac robore, Sueni, quibus Rodolphus maxime fidebat, ordine ac arte superiores essent. Cecidere quamplurimi ex vtraque parte, maior tamen strages Bohemorum edita. Ad extremum relictus a suis Othocarus, dum fortiter pugnat, inter confertissimas hostium acies occiditur. Ferunt Stirienfes duos domi nobiles, quorum frater ab Othocaro per iniuriam extinctus fuisset, cum toto praelio quaesitum, quum certis indicibus cognouissent, in vltionem fraternae caedis obtruncavisse. Corpus eius, permittente Rodolpho, in Bohemiam translatum regio honore sepultum. Praelium ipsa die B. Ruffi peractum, anno ab incarnatione verbi VIII. & LXX. post ducentos & mille. A populatione Bohemiae Imperatorem abstinuisset, quae genero deberetur.

De sancto Venceslao Bohemorum rege sexto.
Caput XXVIIII.

Venceslaum Othocari filium septem annos natum, ab Othone Marchione Brandeburgensi in Franconia abductum, regnumque tutorio nomine ab eo

ab eo quinque annis gubernatum, reuersum puerum sub imperio matris fuisse. Illam Zauisum quendam ex baronibus potentem amasse, cuius nuptias adeptam, multas regni opes ad eum contulisse. Sed ipsa breui morbo extincta, Zauisum captum, necique traditum: regnum deinde ex Venceslao arbitrio ordinatum. Quo regnante, eo ipso anno quo Ptolemaida a Saracenis occupata, in hanc usque diem tenetur. Pragam ferme vniuersam igne familiari exustam, liberalitate regis, ciuiumque diligentia atque impensa ita instauratam, ut felix incendium fuisse videretur. Rodolpho Albertus filius successerat Imperator. Huic non minores inimicitiae cum Venceslao quam inter parentes eorum fuere. Has lutha Venceslao coniunx atque Alberti soror, mulier viro cautiore, magno labore diremit. Charissimus apud Venceslaum Alexius quidam, pontificio iure consultus habitus est. Qui multa de Rom. nobilitate cum eo locutus, usque adeo animum regis illexit, ut lutham filiam admodum paruulam, in clara Vrfinorum familia gentili cuidam matrimonio sponderit. Hinc lecta inter Vrfinos & Bohemiae reges amicitia, quae apud Matthaeum eiusdem familiae Cardinalem plurimi fuit. Is enim rogatus a Venceslao, Gotium Vrbeuetanum, utroque iure cons. in Bohemiam misit, quo regnum sub leges reduceret. Sed impediunt principes, quibus incerta esse omnia, lucrum. Huius Venceslao soror, nomine Agnes, Rodolpho nupsit Imperatoris Rodolphi filio, qui Pragae moriens ibi sepultus iacet. Ex ea natus est Ioan. qui Albertum Caesarem patrum suum circa flumen Rhenum non longe ab oppido Schaffhausen, dum simul amicem iter agerent, sua manu interfecit. Deinde poenitentia ductus, Clementem quintum Pontificem maximum, qui sibi purgationem indulgeret, apud Auenionem adiit. Pontifex Imperatoris occisorem ab Imperatore iudicandum ait. Venit igitur Pisas Ioannes, ubi tum Caesar Henricus vii eius nominis Imperator condebat, a quo iussus religionem ingredi Eremitarum S. Augustini, in eaque perpetuo poenitere, non recusauit. Mortuus est tandem in eadem vrbe, & in aede sui ordinis sepultus. Tumulum eius nos eo anno vidimus, quo iussu ab Imperatore Friderico tertio sponsam eius Leonoram ex Portugallia venientem, sororis tuae filiam, cum alijs collegis ducturi Senas excepimus. Mater eius Iohannis cordata mulier fuit, & ingenio feroci. Quae cum accepisset germanum suum contentum regno Bohemiae, delatum imperium recusasse. At ego, inquit, si rerum potiar, glebaque vna mihi modo delit, aut quod reliquum est subiciam, aut imperio excidam. Ferunt in coronatione Venceslao non minus nouem ducenta equitum millia apud Pragam ex regia curia cibos accepisse, peditum vero infinitam multitudinem passam. Subiecisse & Polonos sibi Venceslaum, a quibus inuitatus, in ciuitate Gnesno diadema suscepit. Filium quoque sui nominis xiiij. annos natum, petentibus Hungaris regem dedisse. Sed quum Bonifacius Pontifex maximus Carolum adolescentem, Caroli regis Siciliae filium eo misisset, & Hungarorum animi nutrantem, filium suum Albam coronatum, & sacram simul coronam ad se recepisse, nec diu postea tertio & tricesimo aetatis suae anno ex tabe obiisse. Mortem eius Bohemos magno moerore prosequuntur. Fuerat enim mansuetus & clementissimus princeps, & admirandus opinione sanctitatis, quae postea vel miraculis confirmata traditur: Iohanni Brixinensi episcopo, si vera est fama, per quietem apparens, quum eum flentem tristemque reperisset, interrogauit, quae nam esset causa moestitia? Dicenti se mortem eius aequo animo ferre non posse incredulitatem exprobrauit, qui sacris eloquijs fidem non adhiberet, in quibus haec verba potuisset aliquando legisse. Quum te consumptum paraueris, orieris ut lucifer, & habebis fiduciam proposita tibi spe, & defossus securus dormies. Requiesces, nec erit qui te exterreat, & deprecabuntur faciem tuam plurimi, subiungensque paruam esse eius

Albertus imp. occisus.

Ferociter.

Venceslao laus.

fidem atque inanem, si mortem sanctorum miseram putaret: repente disparuit. Episcopus excitatus, verba quidem sibi dicta memoriter tenuit, sed ubi nam scripta essent in sacro codice penitus ignoravit. Evoluta autem concordantiarum libro xi. apud Iob. capitulo, quod quærebat inuenit. Ad tumulum autem eius insignis latro quum accessisset, exprobrans mortuo vitam, lapideæ statuæ super sepulchrum iacenti colaphum incussit: nec mora, cæcitate percussus impietatis suæ poenam dedit. Statua postmodum in sacrario erecta est, & alia ænealoco eius reposita, Iohannis Brabantini egregij statuarij nobile opus.

De Venceslao Bohemorum rege septimo.

Caput XXXIX.

Venceslao filius eius successit, quamuis eodem nomine, moribus tamen longè dispar. Qui quum ebrietati & turpissimæ parti corporis dies noctesq; indulgeret, & aliorum bona diriperet, aliorum vxoribus illuderet, apud Olomucium Morauia ciuitatē, dum solus in domo decani pontificalis ædis perambulat, tribus vulneribus confossus, duodeviginti natus annos interijt. Ignoratus est necis author, quamuis Conradus eques Thuringas, cruentum gestans pugionem, exire regiam visus fuerit. Nam is prius obtruncatus est populari tumultu, quàm crimen confiteretur.

De Rodolpho Bohemorum rege octauo.

Caput XXXX.

Venerat fortè eo tempore Pragam dux Carinthia Henricus, cui altera ex sororibus regis, nomine Anna, natu maior, iam pridem nupserat. Hunc Bohemi regem sibi deligunt. Id agrè fert Albertus Imperator, qui repente coactis copijs, Bohemiam ingressus, Henricum regno deturbat, Rodolphumque filium suum regem constituit, Elizabeth senioris Venceslai relicta in matrimonium ei tradita, quò regnum eius solidius esset. Qui quum magna Bohemorum spe regnare cepisset, subitaneo morbo correptus, primo regni sui anno absque liberis decessit.

De Henrico Bohemorum rege nono.

Caput XXXXI.

Post obitum Rodolphi dissentientes inter se Bohemi, alij Fridericum Rodolphi fratrem, alij Henricum, quem deiecerant, petierunt. Vicit Henrici factio, trucidatis alterius partis authoribus. Et quamuis Albertus Imperator cum magnis copijs Bohemiam ingressus, regionem longè lateque afflixerit, Henricum tamen regno deijcere non potuit, prius à nepote, vt antè diximus, occisus, quàm meditata in Bohemos exequeretur. Successit Alberto Henricus vij. de quo paulò ante mentionem fecimus, comes Luzelburgensis, consilio & animo iuxtà potens. Hic Elizabeth alteram Venceslai sororem, decem & octo annos natam, clam iussam ad se venire, apud Spiram Gallia ciuitatem Ioanni filio suo quatuor annis minori matrimonio coniunxit. Eodem quoque tempore tribus comparatis exercitibus, vnum ipse in Italiam duxit aduersus Brixienses, quos armis victos, imperata facere compulit, Lombardosque omnes in potestatem accepit. Alterum aduersus comites Vuirtenbergenses direxit sacro imperio rebelles, quibus ex octoginta castellis & munitissimis oppidis quæ obtinebant, duo & lxx. armis expugnata ademit. Tertium ex Fran-

Franconibus ac Baioarijs comparatum, duce Petro Archiepiscopo Maguntino, cum filio in Bohemiam misit. Hic est ille Henricus, qui Romæ coronatus renitente Roberto rege Neapolitano Florentiam obsidione arctissima cinxit, Pisas, Senasq; in potestate habuit, & apud *Bohemicum conuentum in agro Senensi hostili fraude veneno extinctus fertur: cuius corpus in vetusto ac nobili Pifarum templo sublimi loco post aram maiorem amici condiderunt. Pugnatum est in Bohemia pluribus locis, quum alij Bohemorum Ioannem regnare cuperent, alij Henrico studerent, qui iam cum tribus Imperatorum filijs de regni possessione contendisset. Obsessa est denique Praga regni caput, diuq; oppugnata, quum Henricus & Marchio Misnensis haud pigrè mœnia tuerentur. Ad extremum tamen oppidanorum proditione Iohanni tradita, hostis in arcem sese recepit: nec multis post diebus Henricus in Carinthiam profugit. Ex eo tempore vsque ad Imp. Sigismundum Bohemia in potestate Lutzenburgensium fermè centum viginti sex annis fuit.

De Iohanne Bohemorum rege decimo.

Caput XXXXII.

Iohannes potenti manu regnum gubernauit, & patre in Italia agente apud Germanos vicario nomine administrauit imperium. Patre vero defuncto, quum plurimæ Italia ciuitates ei sese dedissent, penetrauit Alpes cum exercitu, easq; non paucis annis tutatus est: tum Fridericus Austria, & Ludouicus Baioaria principes, de Romanorum imperio inter se contendunt. Fuerunt ei & cum coniuge graues dissensiones, Baronibus regni regnam à rege subtrahentibus, tanquam Bohemorum inimico, qui Theutones in primis haberet acceptos. Ventum est ad arma, affectum magnis calamitatibus regnum. Vix tandem compositæ lites. Post hæc Egra à Ioanne recepta est: Vratislauensum ciuitas, quam Dux Slesia occupauerat Henricus, Legnicium quoq; & quàmplures aliæ Slesia ciuitates Ioanni subiiciuntur. Geritur & aduersus Australes bellum, in quo victor Iohannes suos milites præda non modica ditat. Quum regnum Polonia quietè obtinere non posset, Casimiro, acceptis xx. millibus marcarum argenti, ius suum cedit. Cracouiam tamen obsidione cingit: sed deficientibus comitatibus abire compellitur. Cæcus effectus à rege Francorum aduersus Anglicos in auxilium accersitus, cum lectissima equitū manu consanguineo solatium tulit, prælioq; memorabili & cruentissimo se immiscuit, in quo cum multis millibus cæsus interijt: quum regnasset xxxv. annis: Bellum in celebritate S. Ruffi gestum. Hinc ea dies apud Bohemos atra atque innominabilis habita, quæ duos reges hostili gladio abstulisset.

De Carolo Bohemorum rege undecimo, qui & postea Romanorum Imperator factus, Carolus quartus dictus est.

Caput XXXXIII.

Vnum & triginta annos agebat Carolus tum filius eius, ex Elizabetha coniuge natus. Is viuente patre aduersus Tartaros feliciter dimicauit: ciuitates Lombardiae à patre acceptas armis tutatus est. Pugnauit adolescens cum Veronensibus, eosq; prælio fudit: in ea pugna bis equo deiectus, non dubitauit tertium conscendere, facinorosq; fortissimi militis edere. Ferunt cum iuueniliter lasciuientem, quum Parmæ ageret alienos thoros non paucos polluisse, neq; increpatū à patre abstinuisse. Fuisse per idem tempus Delphino Francia cum principe Sabaudia bellum, cui cum rogatus Ioannes auxilium ferre statuisset, nocte, quæ decretum iter præcessit, visum esse in somnis Carolo, iuuenem forma conspicuum, militari manu raptum, eminentiq; loco, vnde vi-

deri ab omnibus posset vestimentis exutum, moxque virilia ei execta: quæsi-
 uisse Carolum ex proximo adolescente qui specie supra humanam venerabi-
 lis astat, eaque sic geri mandauerat, quisnam hic iuuenis esset tam crudeli-
 ter acceptus, & cur eo supplicio afficeretur? interroganti responsum datum,
 Delphinum esse regis Franciæ primogenitum, qui talibus modis acciperetur:
 sic plectendos esse, qui aliena matrimonia violarent. Experrectum Carolum
 summo mane patri somnium recitasse, rogasseque, ne frustra exercitum fati-
 garet, Delphinum enim non egere auxilio, quem interemptum esse non du-
 bitaret. Contempsisse patrem verba filij, somnijsque nihil inesse ponderis re-
 spondisse, duorumque dierum itinere cum exercitu profectum, certum accep-
 sisse nunciū, Delphinum in obsidione cuiusdam castelli, sagitta in incertum
 missa, confosso inguine exirasse, copias eius dissipatas esse. Carolum in villa
 Terentij Parmensis agri, quo in loco visum viderat, in honore beatæ Mariæ
 virginis collegiatam ecclesiam erexisse, magnificeque dotasse, quæ adhuc extat.
 Patronus eius est prætor ecclesiæ Pragensis, quemadmodum eiusdem Ca-
 roli literæ attestantur, quas nos vidimus legimusque. Nomen huic Carolo in
 Baptismo Venceslaus fuit, quod in confirmatione à Carolo Francorum rege
 mutatum est, apud quem pueritiæ rudimenta peregit. Fuit autem hic Caro-
 lus vir magnorum operum, qui regnum Bohemiæ tum religionis cultu, tum
 legum ac bonorum morum disciplina illustravit. Nam schola liberalium ar-
 tium ab eo in Praga erecta est, noua ciuitas mœnibus cincta, palatium regium
 magnificentissime exædificatum, monasteria multa fundata, arces constructæ
 admirabiles, pax toti regno reddita. Adeptus imperium, rursus Italiam ingres-
 sus, Longobardos in potestatem accepit: Gibellinos, qui iam pridem Floren-
 tia exulauerant, eiectione Guelphis, in suum locum restituit: reliquis Hetruriæ
 partibus pro suo arbitrio leges dedit. Coronatus Romæ magnifico apparatu.
 Nouatores rerum, qui aduersus ecclesiam sentiebant, Romano Pontifici iudi-
 candos tradidit. Iohanni fratri suo Morauiam possidendam concessit. Viffe-
 gradum nouis muris ac propugnaculis communiuit: corpus S. Viti Pragæ
 detulit. Pontem Multauiæ, qui exundationibus corruerat, in Praga restaura-
 uit: ecclesiam Pragensis ad metropolitanam decus erexit, cum antea Magun-
 tino pontifici subiecta esset. Clarus profectò Imperator, nisi Bohemici regni
 gloriam magis quam Romani imperij quæsiuisset. Illud quoque nomini suo
 non paruam inussit maculam, quod Venceslaum ex filijs suis natu maiorem
 in imperio sibi successorem adhuc viuens ordinare conatus est, idque pecu-
 nia. Nam cum principes electores, haud facile ad eam rem trahi possent, quod
 virtute obtinere non potuit, precio comparauit, promissis cuique electori cen-
 tum millibus aureis. Quos cum representare non posset, publica illis Rom.
 Reipub. vectigalia obligauit, perperuum imperij malum. Hinc Romana po-
 testas ad nihilum redacta, nec posthac attollere caput imperium potuit, cum
 principes electores omnia sibi retinerent: Imperatoremque iureiurando ade-
 gerunt, ne pignora reuocaret. Sigismundus alter Caroli filius à rege Hunga-
 riæ Ludouico in spem regni adoptatus est, ibique tandem coronam adeptus,
 pugnavit feliciter contra Turcas: xxxij Turcarum regulos securi percussit.
 Tumultu populari captus, ac viduæ, cuius virum occiderat, in custodiam tra-
 ditus, beneficio linguæ libertatem adeptus, regnum armis recuperavit. In quo
 fortunam vtramque expertus, inter viros claros enituit.

De Venceslao Bohemorum rege xij. qui & rex Rom. extitit.

Caput XXXIII.

Venceslaus ætatis suæ anno secundo, permittente patre, regni Bohemici
 sceptrum assecutus: exin quindecimum agens annum, cum coniuge sua
 Iohanna

Iohanna apud Belgas ciuitate Aquensi, Romani regni coronam accepit.
 Quarto deinde anno pestis sæuissima Bohemiam populata est. In Praga verò
 quatuor mensibus in vna tantum sancti Stephani parochia tria millia fune-
 rum & quinquaginta fuere. Sexto deinde anno regina decessit: & altera su-
 perducta est ex domo Baioaria, nomine Sophia, longè viro suo præstantior.
 Inter hæc Pragenses populari tumultu excitati, atque in furorem acti, Iudæo-
 rum domus inuadunt, bona eorum diripiunt, domus incendunt, atque inter
 duas horas, non sexui, non ætati parentes, infelicem gentem gladio cædunt.
 Perisse aliquot milia feruntur, seruati complurimi infantes misericordia bo-
 norum ciuium, baptismi gratiam acceperunt. Calamitosum genus hominum
 Iudæi inter Christianos agentes, qui vbi paululum abundare creduntur, mox
 tanquam Iesu Christi Dei nostri maiestatem contempserint, aut religioni il-
 luserint, non fortunas tantum, sed vitam quoque amittunt. Impune apud
 Pragenses flagitium fuit, tum quia populi haud facile corriguntur scelera,
 tum quia Venceslaus desidia corruptus, præsentis rerum statu contentus, ne-
 que præterita corrigere, neque futura curauit præcauere. Fuit enim Vencef-
 laus longè patri ab similibus, voluptatum sequax, ac laboris refugiens, vini pro-
 fus quàm regni curiosior. Ob quam rem captus à baronibus, xvij. hebdoma-
 das in custodia habitus est. Iohannes dux Lusatiæ, & Procopius Marchio Mo-
 rauia magno Reipublicæ malo eum libertati reddiderunt. Captus & secundo
 per Sigismundum Hungariæ regem fratrem suum, & Alberto Austriæ duci in
 custodiam datus. Custodia eius egregijs in ædibus apud Viennam habita,
 quibus exinde cognomen Praga datum, quod eas rex Pragensium incoluisset.
 Sed quum parum diligenter custodiretur, fugam arripuit, regnoque rursus
 potitus est: neque tamen vitam mutauit, sed priori consuetudine vino cibo-
 que marcens, lucemque dormiendo nocti coniungens, ab electoribus im-
 perij, comprobante Romano Pontifice, imperio deiectus, domi torpens il-
 laudatum egit æuam.

De perfida secta Hussitarum, & damnatis articulis professionis illius.

Caput XXXV.

Sub hoc rege, nostra demum memoria, ætatis verò suæ anno circiter quin-
 quagesimo, perfida Hussitarum insania ortum habuit: cuius & originem,
 & progressum hoc loco prosequi animus est, quando ea pestis omnem penè
 Germaniam conturbauit, neque adhuc extincta, regni Bohemici magnam
 partem occupat. Rexerant scholam Pragensis vsque in ea tempora Theu-
 tones: id molestissimum Bohemis fuit, hominibus natura ferocibus atque
 indomitis. Ex quibus vir quidam genere nobilis, ex domo quam Putridi pi-
 fcis vocant, apud Oxoniæ Angliæ ciuitatem literis studens, quum Ioan. Vui-
 cleui libros offendisset, quibus De realibus vniuersalibus titulus inscribitur,
 magnopere illis oblectatus, exemplaria secum attulit. Inter quæ de ciuili, deq;
 iure diuino, de ecclesia, de diuersis questionibus contra clerum, pleraque volumi-
 na, veluti preciosum thesaurum patriæ suæ intulit. Imbutus iam ipse Vicleui-
 tarum veneno, & ad nocendum paratus, tum quod erat familiæ suæ cogno-
 men, Putridum piscem, id est, fetidum virus in ciues suos euomit. Commo-
 dauit autem scripta quæ attulerat his potissime, qui Theutonicorum odio te-
 nebantur: inter quos Ioannes eminuit, obscuro loco natus, ex villa Hus, quod
 anferem significat, cognomentum mutatus. Hic cum esset ingenio peracri, &
 lingua disertæ, multumque dialëcticis oblectaretur, & peregrinas opiniones a-
 maret, auidè admodum Vicleuitarum doctrinam arripuit, eaque Theutonicos
 vexare magistros cœpit, sperans eo modo confusos Theutones scholam reli-

ros. Quod cum succederet, à Venceslao impetratum, vt Pragenſe gymnaſium ritu Pariſienſis gubernaretur. Ea res magiſtratum ſcholæ Theutonibus abſtulit. Quam ob cauſam commoti magiſtri ac diſcipuli Theutonici generis, iurando adacti, vno die ſupra duo millia Pragam reliquere. nec diu poſt circiter tria millia ſequuti, apud Lipſiam Miſnæ ciuitatem, trium dierum itinere à Praga diſtanti, vniuerſale ſtudio erexere. Bohemis ſcholæ ſuæ gubernatio liberè patuit, quorum princeps eſt habitus Ioannes Hus, lingua potens, & mundioris vitæ opinione clarus. Qui vbi fatiſ fidei comparatum ſibi exiſtimauit, venenum, quod iam pridem occultè conceperat, palàm euomit. Fundauerat opulentus quidam ciuis in vrbe Pragenſi ſub nomine Sanctorum Matthiæ & Matthæi haud ignobile templum, quod Bethlehem appellauit, reſtitibus additis, ex quibus duo prædicatores alerentur, qui feſtis profeſtiſque diebus verbum Dei Bohemico ſermone plebibus inſinuarent. Horum alter Iohannes aſſumptus eſt. Qui quum ſelibenter audiri animaduerteret, multa de libris Iohannis Vuicleii in medium attulit, aſſerens in eis omnem veritatem contineri, adijciensque crebro inter prædicandum, ſe poſtquam ex hac luce migraret, in ea loca proficiſci cupere, ad quæ Vuicleii anima perueniſſet, quem virum fuiſſe bonum, ſanctum, cæloque dignum non dubitaret. Sequebantur Ioannem clerici ferè omnes, ære alieno grauati, ſcleribus ac ſeditionibus inſignes, qui rerum nouitate euadere pœnas arbitrabantur. His & nonnulli doctrina celebres iuncti erant, qui cum in eccleſia conſequi dignitatem non potuiſſent, iniquo animo ferebant, ſacerdotia maiorum cenſum his committi, qui quamuis nobilitate præirent, ſcientia tamen viderentur inferiores. Excauit eos inuidia, vt qui viderant non viderent, & qui intellexerant, non intelligerent. Proruperunt in blaſphemias, & cum aliquibus ignauis fortasſe ac vitioſis maledicere poſſent, in omnes latrare ſacerdotes cœpè: & ab eccleſia catholica recedentes, impiam Valdenſium ſectam atque inſaniam amplexi ſunt. Huius peſtifera ac iam pridem damnata ſectionis dogmata ſunt: Rom præſulem reliquis epiſcopis parem eſſe. Inter ſacerdotes nullum diſcrimen, Presbyterum non dignitatem, ſed vitæ meritum efficere potiorum. Animas è corporibus excedentes, aut in æternas eueſtigio pœnas mergi, aut perpetua conſequi gaudia. Purgatorium ignem nullum inueniri. Vanum eſſe orare pro mortuis, & auaritiæ ſacerdotalis inuentum. Dei & ſanctorum imagines delendas. Aquarum, palmarumque, benedictiones irridendas. Mendicantium religiones malos dæmones inueniſſe. Sacerdotes pauperes eſſe debere, ſola contentos eleemoſyna. Liberam cuique prædicationem verbi Dei patere. Nullum capitale peccatum, quantumuis maioris mali vitandi gratia tolerandum. Qui mortalis culpæ reus ſit, eum neque ſeculari, neque eccleſiaſtica dignitate potiri, neque parendum ei. Confirmationem, quæ chrifmate pontifices inducunt, & extremam vnctionem inter eccleſiæ ſacramenta minimè contineri. Auricularem confeſſionem nugacem eſſe: ſufficere ſua quemque; Deo in cubili ſuo conqueri peccata. Baptiſma fluuiialis vndæ, nulla interieſta ſacri olei mixtura recipiendum. Cœmteriorum inanem uſum, quæſtus cauſa repertum: quacunque; tegantur tellure humana corpora, nil diſtare. Templum Dei latè patentis ipſum mundum eſſe: coarctare maiestatem eius, qui eccleſias, monaſteria, oratoriaque; conſtruunt, tanquam propitior in eis diuina bonitas inueniatur. Sacerdotales veſtes, altarium ornamenta, pallas, corporalia, calices, patenas, vaſaque; huiusmodi nil habere momenti. Sacerdotem quocunque; loco, quocunque; tempore ſacrum Chriſti corpus conſicere poſſe, petentibusque; miniſtrare: ſufficere, ſi verba ſacramentalia tantum dicat. Suffragia ſanctorum in cœlis cum Chriſto regnantium fruſtra impetrari, quæ iuuare non poſſunt. In canonicis horis cantandis dicendisque; fruſtra tempus teri. Nulla die ab opere ceſſandum, niſi

Cnate

Hufitarum
dogmata.

Hufitarum religio.

HISTORIA BOIEMICA

niſi quæ dominica nunc appellatur. Celebritates ſanctorum proſuſ reiſciendas. Ieiunijs quoque ab eccleſia inſtitutis, nihil in eſſe meriti. Subinco, cognomine Lepus, claris parentibus apud Bohemos ortus, per idem tempus Pragenſem eccleſiam pontificio retinebat, conſilio & animo illuſtris. Qui orienti calamitati obuiam ire cupiens, priuſquam amplius debacharetur, libros Ioannis Vuiclei ad ſe ferri, omneſque; doctorum virorum conſilio adhibito publice concremari iuſſit. Supra CC volumina fuiſſe traduntur, pulcherrime conſcripta, bullis aureis tegumentisque; precioſis ornata. Ioanni prædicatio interdicitur, & adiectæ minæ, ſi quando priores in populum errores vulgare auderet. Ipſe Praga excedens, apud villam vnde ſibi origo fuit accogno docere non deſtitit: multa in Romanum præſulem, multa in reliquos eccleſiæ pontifices maledicta congerens. Vtque; populi animos ſibi magis ac magis conciliaret, decimas haud aliter quam eleemoſynas ſacerdotibus debitas, liberum eſſe prædia poſſidentibus, ſi velint eas dare: ſi nolint, nullo iure cogi poſſe. Nondum error de ſacramento altaris irrepſerat, ſed attulit nouam peſtem Petrus Dreſdenſis (id oppidum Miſnæ ſuper Albim ſitum) qui cum alijs Theutonibus paulò ante Bohemiam reliquerat. Cognitus inter ſuos, quia Valdenſi lepra infectus eſſet, patria pulſus velut hæreticorum aſylum Pragam repetijt, puerorumque; docendorum curam accipit. Apud eccleſiam ſancti Michaelis per id temporis populum prædicando inſtruebatur Iacobellus Miſnenſis, literarum doctrina & morum præſtantia iuxta clarus. Petrus hunc aggreſſus, mirari ſe ait doctum & ſanctum virum, qui diuina eloquia plebibus exponeret, errorem illum non animaduertiſſe communionis euchariftiæ, qui iam pridem eccleſiam peſſundadeſſet, in qua ſub vna tantum ſpecie dominicum corpus populo miniſtraretur, quum apud Ioannem euangeliftam & apoſtolum Chriſto dilectiſſimum, ſub duplici ſpecie, panis vini que; ſumi iubetur, dicente apud eum ſaluatore: Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis. Commotus his Iacobellus, quum perquiſiſſet veruſtis ſanctorum doctorum codicibus, Dionyſij præſertim & Cypriani, communionem calicis laudatam inueniſſet, prohibitus apud ſacellum archangeli Michaelis prædicare, in templo maiore ſancti Martini cathedram fortitus, publice comouere populum cœpit, ne deinceps communionem calicis, ſine qua ſaluari nemo poſſet, quoquo pacto negligenter. Huic omnes hæretici conſenſerunt, haud modica geſtientes lætitia, quod articulum inueniſſent in euangelica lege fundatum, per quem Romanæ ſedis vel ignorantia, vel nequitia coargui poſſet. Odiolo quanuis hæc animo rex intelligeret, deſidia tamen corruptus, & inertia torpens, impunè debacchari ſinebat hæreticos. Subinco archiepiſcopus vbi nullum aduerſus tantum emergens malum in Venceslao præſidium inuenit, ad Sigismundum Hungariæ regem confugit, obſecrans atque obteſtans, vt negligentiam fratris emendet, neque labefactari orthodoxe fidei ſacramenta permittat. Dat fidem Sigismundus, petiturum ſe breui Bohemiam, eccleſiæ catholicæ conſulturum. Sed quum dies die ducitur, Subinco apud Poſtinum in Hungariam moritur, & Albicus ei ſufficitur, natione Bohemus, arte medicus, & Sigismundo propterea charus, vnicum extremæ auaritiæ barathrum. Qui claues cellæ vinariæ nulli alteri quam ſibi ipſi credidit, & animalia viuentia dono accepta mox vendidit. Et quia ſumptuoſos eſſe coquos didicerat, abiectam anum popinæ ſuæ præfecit. Interrogatus aliquando, ſonorum omnium quem moleſtiſ audiret: Maxillarum, inquit, oſſa frangentium. Idoneus profeſſo pontifex, qui ſurgenti fomentum hæreſi daret. Inſeſtabat ea tempeſtate Romanam eccleſiam Ladiflaus rex Neapolitanus aduerſus quæram

Subinco

Petrus Dreſdenſis

Subinco

Alias Poſtinum

Albici ſordes

Ioannes papa tertius & vicesimus bellum decernens, plenariam peccatorum remissionem indulgit his, qui ad tuendam ecclesiam arma induerent. Recitabatur in ecclesia Pragensi decretum pontificis. Quod quum quidam sordidæ artis homines audissent, Ioannem papam antichristum esse magna voce clamauerunt, qui crucem contra Christianos decerneret. Eos euestigio senatus in carcerem rapi iussit: populus verò susceptis armis dimitti omnes petiit. Sed placatus oratione senatus, tanquam vita captiuorum in tuto esset, suam quisque domum rediere. de illis clam supplicium sumptum. At quum sanguis extra prætorij ianuam defluens iudicium necis fecisset, iterum accurrens populus interemptorum corpora rapuit, & aureo circumuoluta panno per omnes vrbes ecclesias detulit, clamantibus eiusdem sectæ sacerdotibus: Isti sunt sancti, qui pro testamento Dei sua corpora tradiderunt. Exin cadauera in sacrario apud Bethleem reposita, quasi martyrum reliquiæ aromatis condita.

De Ioanne Hus & Hieronymo heresiarchis, in Constantiensi concilio igni traditis.

Caput XXXVI.

Dum hæc aguntur, generale consilium apud Constantiam Sueuorum urbem cogitur. In quo de rebus Bohemicis sermō habitus, patrum mentes ingenti cura confecit, volentium animo, quoniam modo sanari provincia posset. Placuitq; tandem, Sigismundo imperatore suadente, Ioannem & Hieronymum ad synodum euocari, qui tum cæteris eiusdem regni doctiores, tum populi ductores, ac hæresum principes habebantur. Venerunt ambo, non tam verecundè aliena discere, quam sua impudenter ingerere paratis: docendi quippe quam discendi cupidiores, & popularis amantes auræ. Auditi sunt in consessu patrum. Ioannes ætate & auctoritate maior habitus, doctrina ac facundia superior Hieronymus. Lecti ex omni natione patres, diuini atq; humani iuris doctores: sæpe cum his colloquium habuere: dogmata eorum à lege diuina aliena esse monstrarunt, neq; bonis conducere moribus. Rogauerunt ne plus sapere quam ecclesia vellent, sed saperent ad sobrietatem: peregrinas opiniones relinquerent: ingenia sua, quæ quidem essent nobilissima, Vnicularum insania ne fœdarent: eloquentiam quæ præditi essent, in corroborandis ecclesiæ institutis, non euertendis: in edocendis populis, non dedocendis exercerent: posse eos & in conspectu Dei, & in ecclesia militante sublimem consequi locum, si reiectis nouitatibus patrum vestigia sequerentur, intentionesq; suas vniuersali concilio submitterent. Sterere in proposito pertinaces Bohemorum animi, neq; victi rationibus vinci voluerunt. Se veraces, se sancti euangelij æmulatores, se Christi discipulos esse: Romanam ecclesiam, cæterasq; per orbem dispersas, longè à traditionibus apostolorum abiisse, quæ opes ac delicias sectarentur, dominatum in populo, & primos in conuiujs accubitus exquirerent, canes, equos alerent, ecclesiarum bona, quæ Christi pauperibus deberentur, per lasciuam luxumq; consumerent: aut nescire prorsus diuina mandata, aut scientes contemnere. Primores magnæ synodi, vbi pertinaciam & immutabiles animos perditorum hominum animaduertent, membra ecclesiæ putrida, quæ sanari non poterant, ne reliquum corpus inficerent, resecanda censuerunt. Lata est in consessu patrum aduersus contumaces sententia: Cremandos esse qui doctrinam ecclesiæ respuerent. Prior igitur Ioannes combustus est, Hieronymus diu postea in vinculis habitus, quum resipiscere nollit, pari supplicio affectus. Pertulerunt ambo constanti animo necem, & quasi ad epulas inuitati ad

HISTORIA BOIEMICA

ad incendium properarunt, nullam amittentes vocem quæ miseri animi posset facere indicium. Vbi ardere cœperunt, hymnum eecinere, quem vix flamma & fragor ignis interciperet potuit. Nemo philosophorum tam forti animo mortem pertulisse traditur, quam isti incendium. Pogius Florentinus, ætatis nostræ nobilis scriptor, de morte Hieronymi ad Nicolaum Nicolai conciuem suum elegantem scripsit epistolam: quamuis paululum sua consuetudine in mores cleri inuestus videatur. Cineres exustorū ne raperentur à Bohemis in lacum proiecti. Discipuli eorum ex eo solo terram abstulere in quo ignis fuit, eamq; veluti sacram secum attulere in patriam. Ioannes ac Hieronymus apud Bohemos martyrum honores meruere, nec minores quam Petrus & Paulus apud Romanos habiti. Nunciatis enim in Bohemia quæ Constantiæ gesta fuerunt de Ioanne ac Hieronymo, discipuli eorum sequacesq; omnes in vnum conuenientes, memoriam in primis defunctorū consecrant, celebrandamq; quotannis decernunt. Exin per amicos nonnullas sibi ecclesias à rege tradi poscentes extorquent, in quibus suæ predicari plebi, sacramentaq; ministrare liberè possint. Neq; hoc modo contenti, apud Sclauoniam nobile monasterium fratrum Prædicatorum extra mœnia oppidi situm, à fundamētis deiciunt: eaq; prima ecclesiarum ruina in Hussitarum nouitate facta, decurritur in ecclesias monasteriaq; passim: nobilissima superis dicata templa ferro atq; igne vastantur. Nullum ego regnum ætate nostra in tota Europa tam frequentibus, tam augustis, tam ornatis templis dicatum fuisse quam Bohemicum reor. Templi in cœlum erecta, longitudine atq; amplitudine mirabili, fornicibus tegebantur lapideis, altaria in sublimi posita, auro & argento quo sanctorum reliquiæ tegebantur onusta, sacerdotum vestes margaritis textæ, ornatus omnis diues, preciosissima supellex: fenestæ altæ atq; amplissimæ conspicuo vitro & admirabili opere lucem præbebant. Neq; hæc tantum in oppidis atq; vrbibus, sed in villis quoq; admirari licebat. Fuit inter cætera monasterium aulae regiae apud ripam Multauiæ, qua Mosa fluuius illi iungitur, situm, in quo regum corpora condebantur, singularis excellentiæ: nam præter ædem, magni & memorabilis operis amplum dormitorium, cæterasq; monachorum officinas magnificè constructas: quadrata porticus fuit, quæ non paruum conclusit hortum, ambitum vocauere. In huius lateribus vetus nouumq; testamentum ab initio Genesis vsque ad Apocalypsim Ioannis literis maiusculis in tabulis scriptum continebatur, notis quo altius iret paulatim crescentibus, ita vt à summo vsq; deorsum facilis lectio præberetur. Sed hoc decus post Venceslai mortem Hussitarum rabies deleuit. Qui postquam ecclesias quam plurimas deiecerunt, monasteria incenderunt, castellum petentes cui Bechingne nomen est, octauo ferè miliario ab oppido quod nunc Thabor appellant, triginta circiter milia hominum conuenere, atq; ibi trecentas mensas in patentibus campis erexere, ex quibus populo sacramentum calicis ministrarunt. Terruit ea congregatio Venceslaum, verentem ne tumultu facto in se arma conuerterent, regnumque sibi adimerent. nec sua res periculo caruit. Venceslaus ei saluti fuit cognomento Coranda singulari facundia presbyter, & in plebibus auditus. Qui dum populum de republica admoneret, inter cætera quæ loquutus est, *Quoniam, inquit, ratio. viri fratres, ebriosum atque inertem sortiti regem sumus, si tamen cæteros expedere principes pergimus, nemo est quem nostro regi anteferamus, quem rectè omnium regum speciem dixerim, quierum, benignum, nostri amantem: nam quis eo regnante nos laceffere audeat, licet nobis ex voto viuere nostro. Si non est eadem sibi quæ nobis de religione sententia, ritum nostrum neq; ipse perturbat, neq; alios perturbare sinit. Quibus de rebus par esse arbitror preces pro eo ad Deum fundamus, vtq; singuli ei vitam rogemus, cuius*

Aliis Glacouiam

Coranda o; ratio.

Ioan. Præmon-
stratensis

desidia, nostra salus, nostra quies est. Quod quum ab exploratoribus rex cognouisset, quies animo fuit, & factus ex tepido frigidus. Corandam inter amicos habuit. Per idem ferme tempus surrexit & alius Pseudosacerdos apud Pragam, Ioannes quidam ex ordine Præmonstratensium impius monachus, & ad omne scelus audax: qui quum prædicaret apud sanctum Stephanum in Piscina, neque bene sapere videretur, inde amotus monasterium Carmelitarum inuasit. Hoc suasere hæretici, ut suam potentiam ostentarent. Singulis ferme diebus sacram eucharistiam per suas ecclesias circumuectabant: quas quum paucas esse dicerent, duce Nicolao viro nobili eius loci domino, vnde Ioannes Hus originem trahere diximus, in regiam tumultuariè prorumpentes, Venceslaum orauere, sibi ut ampliores ecclesias elargiretur, quibus iam populi maiorem partem obtinerent. Audiuit rex benigne Nicolaum pro multitudine loquentem, utque in posterum diem redirent, iussit. Deinde misso populo, ad Nicolaum qui remanserat conuersus: Tu, inquit, qua me regno eijceres orditus es telam: at ego laqueum inde efficiam, quo te postea strangulem. Ille è regis conspectu abiens, populares magis ac magis incendit. Rex in arcem Vissegradensem vrbi vicinam, paruoque tantum fluuio disiectam, sese recepit, & paulo post in castellum nouum quod ipse construxerat, quinto distans lapide, cum paucis abiit, missis ad fratrem oratoribus, qui eius auxilium implorarent. Consulibus autem nouæ ciuitatis Pragensis, ne ulterius ab hæreticis dominicum corpus in pompa deferri sinerent, imperauit.

De morte Venceslai regis.

Cap. XXXVII.

AT hæretici pridie Cal. Iulij apud ecclesiam Carmelitarum conuenientes, ad eadem sancti Stephani eucharistiam per plurimas plateas atque ecclesias armati circumtulere, ibique domum sacerdotis suis ineptijs non consentientis diripuerunt: & sublato clamore ingenti, furentes prætorium petiere. Consules XI metu perculsi fuga saluati sunt: septem qui remanserant, & cum his iudex vrbis, atque alij nonnulli ciues raptim intercepti, ex altissimis fenestris in forum præcipitati, lanceis ac veribus irati populi excepti, dirum spectaculum dilaniati præbuere, stante in foro Ioanne monacho, & sacrum Christi corpus sanguinario populo ostentante. Camerarius regni, qui cum trecentis equitibus ad sedandum tumultum accurrerat, vbi furentem plebem animaduertit, de sua vita sollicitus, fuga sibi consuluit. Ea quum regi nuntiarentur, cunctique circumstantes attoniti facinus detestarentur: At ego, inquit pincerna, futura hæc præscieram. Quem rex indignatus correptum repente ante pedes suos prostravit, & arrepto pugione conatus est interficere. Sed impeditus à circumstantibus, ægrè illi vitam dimisit: nec mora, paralyti correptus ægrotare cepit, atque infra xviij. dies signatis nominibus hæreticorum, quos neci destinauerat, fratrem assidue vocitans, & amicorum auxilia anxius expectans, antè vita excessit quam vocati principes adessent, quum regnasset annis LV, vixisset duobus amplius. Conseruauerunt corpora regum apud Bohemos priusquam sepelirentur, octo diebus aromatibus condita per sacraria vrbis circumferri, plangi que, & sequentibus amicis ac Baronibus clamari. Hoc in Venceslao neglectum, non audente regina nouam ingredi ciuitatem. Delatum est cadauer ad ecclesiam S. Viti in arce, & inde ad aulam regiam, de qua paulo antè meminimus, ibique conditum in sepulchro quod ipse sibi delegerat. Sed postea quum monasterium ipsum ab hæreticis diriperetur, & sepulchra regum effringerentur, cadauera que, abijcerentur, pisciculos quispiam cognomine Musca Venceslao vendere solitus, regis quem amauerat corpus clam collegit, & in loculo apud se domi condidit. Interiecto deinde

Venceslai
mors.

de tempore, rebus in meliorem formam redactis, quum Venceslai corpus inquireretur, acceptis xx aureis illud reddidit, tumque circumgestatio ex more facta, & iustum regi funus exhibitum.

De Ioanne Zisca, hæreticorum Hussitarum capitaneo, in
armis strenuissimo ac victoriosissimo.
Capitulum XXXVIII.

REgens obierat Venceslaus, quum Ioannes Zisca nobilis genere, ex loco cui Trofnoia nomen, censu tenui, in curia regis à puero enutritus, & bellis exercitatus, vno carens oculo, quem strenuè pugnans iam pridem amiserat, infectus Hussitarum veneno, & rapinarum avidus, collecta perditurum hominum multitudine, in ecclesias quæ restabant, impetum fecit, simulachra sanctorum & imagines magni Dei perfregit: monasterium Carthusiensium Pragæ vicinum inuasit, & directum incendit: monachos eius ordinis tanquam populo inutiles, qui veluti sues in claustro saginarentur, migrare aliò iussit. Venere per idem tempus ex montibus Pragæ CCC circiter viri cum mulieribus lepra Hussitarum infecti, atque in foro sedentes, cibum ex magistratibus petere. Consulatus metu plebis, quæ aduenarum miserabatur, cibaria eis publicitus ministravit. Zisca hos sibi adiunxit, & arcem Vissegradensem, quæ negligenter custodiebatur, inuadere cupiens, ad locum quem Cruces appellant, profectus est. Ibi supra quadraginta millia virorum ex hæreticis conuenere. Qui suam multitudinem conspiciant, animum ad omne facinus audacem sumpserunt. Multa ibi aduersus Sigismundum Cæsarem, quem regni hæredem suis conatibus insensum norant, excogitata atque decreta. Exin Zisca, duce Coranda, de quo supra meminimus, Pelzinam, vbi complures esse suæ factionis amicos non ignorabat, raptim contendit, eamque urbem in potestatem receptam valido præsidio munijt: qui apud Cruces remanserant, arcem Vissegradensem inuasere. Sophia interim anxia quo se pacto tueretur, crebris nuncijs ac literis Sigismundum vocare, vicinorum auxilia petere, atque in omnes partes mentem dirigere. Sigismundum malo vsu consilio, in Turcas, qui se iam pridem castris euerant, arma prius mouere, quam Bohemiam petere libido incescit. Quod si rex exercitum Pragam duxisset, antequam vires hæreticorum concaluissent, nunquam ea incendia quæ postea vidimus, Germaniam exussissent. At dum ille Turcas lacescere parat, Bohemiam amisit, & Hungariam non defendit. Ea propter quum seruum esset eius auxilium, regina cum Cenchone Vartenbergensi regnum gubernans, ex thesauro regio copias comparauit: arcem Pragensis & minorem ciuitatem quæ arci adiacet, præsidio firmavit: ponti Multauiæ, ne transitus illac esset hæreticis, ligneas turres ac ianuas adiecit. At illi passim per regnum conuentus agitare, sollicitare populos, hostibus terrere, illos blanditijs allicere, implere nouam ciuitatem suis hominibus, dies noctesque consultare quibus modis summam sibi rerum acquirerent. Cum quibus Petrus Sterembergus apud insulam Benedicti conflixit, æquo Marte prælium diremit. In Praga aucta hæreticorum colluie, pro ponte pugnatum, multisque vtrinque cadentibus, pons denique in potestatem Hussitarum factus, & pars decliuior Pragæ minoris: fideles in altiorem sese partem receperunt, atque inde conuersi acerbis animis instaurare certamen. Pugnatum est die noctuque, continuis quinque diebus sæuissimis ac crudelibus ausibus: multi vtrinque cæsi, magnifice domus exusta, prætorium infimo loco situm, incensum atque deletum.

Zisca

De Sigismundo Bohemorum rege xij, & Roman. Imperatore.
Caput XXXIX.

Quum hic esset rerum status, legati Sigismundi superuenere, qui regni gubernationem accipientes, cum ciuitate Pragensi ea lege inducias fecere, ut arce Vifegradensi reddita, liceret ciuibus ad Sigismundum oratores mittere, deq; re sua cum eo transigere. Zisca Pelzinam, Piestam, & alia quae occupauerat loca restitueret. Conditionibus acceptis atq; completis, externi heretici urbem reliquere: consilatus ex prisco more gubernationem inijt, quietior reddita ciuitas: non tamen catholici qui excesserant, redire ausi. Expectabant enim Sigismundi aduentum, cuius praesentia sese tutos fore arbitrabantur. Sed interruperunt spem omnem litera ab eo missa; in quibus scriptum erat, ipsum breui venturum, regnumq; eo modo gubernaturum, quo pater Carolus prouinciam gubernasset. Quibus ex verbis intellexerunt haeretici sectam suam exclusum iri, quae regnante Carolo nondum ortum habuisset: proinde magis ac magis indignari. Sigismundus autem ad festum natiuitatis dominicae Brunnam, quod est Morauiae oppidum petijt: ibiq; Pragensibus veniam petentibus ea lege pepercit, ut catenas & repagula tota ex vrbe deponerent, suosq; magistratus acciperent. Paruit attonita ciuitas, quum primores regni eleuatis in caelum manibus aduentum noui Regis gratulabundi exsolcerent, eiusq; rectores sine controuersia reliquae vrbes admitterent. Nec dubium videbatur quin tota Bohemia Hussitarum labes excessisset, si ex Brunna Sigismundus recta se Pragam contulisset. Sed diuertit ille, ut fortasse in fatis erat, Vratislauiamq; Slesiae caput accessit. Quo in loco populus urbanus non diu antea consilatum a Vencaasio fratre suo constitutum per seditionem obruncauerat, cuius sceleris authores securi percussit. Quod ubi Pragae renunciatum est, diffisi de uenia ciues, exemplum Vratislauenfium ueriti manifesto descuerunt, & allecto praemio Cenchone, qui arci Praensi praerat, in totum regnum literas dedere, ne quispiam Sigismundo aditum praerberet, qui Dalmaticae linguae hostis esset, nec alia cura teneretur, quam regni perdendi, qui antiquam Prutenorum ciuitatem ordini iure pignoris obligasset, Brandenburgensem autem a corona Bohemica alienasset, Ioannem ac Hieronymum in Constantiensi concilio cremari non solum permisisset, uerumetiam procurasset: dogmata fidei quae ipsi sequerentur, totis conatibus impugnaret.

Alia Mat-
chiam nouam
Prutenorum,
uo.

De ciuitate Thabor & extruptione eius, fratribusq; Thaboritis.
Caput XL.

Zisca dum haec aguntur, relicta ex foedere Pelzina, bis a fidelibus inuasus, bis uersutis usus, ex penae uictoria uictor euasit. Erant aspera loca, in quibus pugnare oportuit, hostes in equis, milites sui omnes pedites: nec certamen committi nisi pedestre potuit. Ut ergo desistere ab equis aduersarij, mulieres quae de more suum exercitum sequebantur, proijcere pepla in terram iussit: quibus implicati per calcaria equites, prius extincti sunt, quam pedes expedire ualerent. Ipse deinde Aufcam petijt, oppidum ad Lusinitium amnem in ripa situm, ex quo Procopius & Vlricus fratres, uerae fidei cultores, eiusq; loci domini, non paruam populi partem eiecerant cum haeticis sentientem. Id Zisca prima quadagesima nocte aggressus armis expugnauit, diripuit, incendit. Sed & Litium castellum, ab eo loco mille passuum distans, quod se Vlricus receperat, vi cepit: Vlricum familiamq; suam gladio occidit, vni tantum uita retenta, qui reliquos obruncaret. Quumq; ciuitatem quam inco-

Thaborithu

HISTORIA BOIEMICA.

in coleret, muro cinctam non haberet, locum natura munitum ad eundem amnem elegit, vix octo stadijs ab Aufcha separatum. Hunc moenibus cinctum, & ut quisque tentoria fixerat, ita edificare sibi domos imperauit: ciuitati Thabor indidit nomen: nam & comites eius, fratres Thaboritae appellabantur, tanquam cum tribus apostolis saluatoris Christi transfigurationem in monte uidissent, indeque suas opiniones mutuati essent, quas fidei Veritatem appellant. Ciuitas quamuis altis defensa rupibus, muro tamen & anremurali cincta est. Lusinitius amnis maiorem urbis partem alluit: quod reter, saxeo colle impeditus quam longa est ciuitas flectere ad dexteram iter coactus, in fine urbis maiori fluuio miscetur. Spatium quo per terram acceditur (nam peninsulam duo amnes efficiunt) vix pedes xxx protenditur. Hic fossa profunda manu facta, & triplex murus ea crassitudine, quae nullis effringi machinis queat. Turres in moenibus crebrae, & propugnacula, quae ipsi Thaboritae, expugnanturum urbium magistri, excogitauerunt, locis opportunis constructa. Hic refugium omnium haeticorum, arcemq; Zisca primus erexit: qui cum sequuti sunt: pro suo quisque ingenio munimenta urbis auxerunt. Nos qualem uidimus ciuitatem descripsimus. In amne Lusinitio auri grana reperiuntur, ciceris aequantia magnitudinem, quae nullo egent purgamento. Nondum equites apud Thaboritas militauerunt, quum essent omnes ferme infimae plebis homines, & qui non tam nouam fidem sequuti, quam iudicia & carceres fugisse uidebantur. Nicolaus magister monetae, quem Sigismundus ad res curandas in Bohemiam miserat, primus omnium equorum copiam Thaboritis fecit, qui cum mille equitibus in uico, cui Vogize nomen est, nouis Zische motibus occursum confederat. In hunc nocte ipsa Parasceues Zisca ex improviso prorumpens, omnes illi equos ademit, arma surripuit, vicum incendit, milites suos equos ascendere, saltare, currere, flectere in girum docuit: neque posthac absque alis equitum copias duxit. Nicolaus in arce saluatus est.

De Adamitis haeticis. Caput XLI.

Inter haec & alia apud Bohemos nefanda & inaudita prius emerit haeticus. Piccardus quidam ex Gallia Belgica, transmissis Rheno per Germaniam in Bohemiam penetravit, qui praestigijs quibusdam fidem sibi concilians, breui tempore non paruam mulierum uirorumque plebem ad se traxit, quos nudos incedere iubens, Adamitas uocauit: & occupata insula quadam, amne Lusinitio cincta, filium Dei se dixit, & Adam uocari. Connubia eis promissa fuere: nefas tamen iniussu Adam mulierem cognoscere. Sed ut quisque libidine incensus in aliquam exarsit, eam manu prehendit, & adiens principem: in hanc, inquit, spiritus meus concaluit. Cui princeps: Ite, respondit, crescite & multiplicamini, & replete terram. Aiebat quoque ceteros homines seruos esse, se uero, & qui ex eis nascerentur, liberos. Ex ijs quadraginta uiri insulam exierunt: & intrantes uicinas villas, euaginati gladijs supra ducentos agrestes interfecerunt, quos diaboli filios asserbant. Zisca ijs auditis, quamuis sceleratus, scelus tamen exhorruit: habet enim hoc natura hominum, ut aliena magis quam sua quisque uitia perhorrescat: neque summa mala diu inulta manent, ut uicemque mali saepe malum cernere licet. Duxit igitur in eos exercitum, expugnatamque insulam, Adamitas omnes gladio deleuit, duobus tantum reseruatis, ex quibus gentis superstitionem cognosceret. Audiui ego ex Vlrico Rosensi praestanti regulo, quum agerem in Bohemia, fuisse apud se uiros & mulieres eius sectae captiuos, & mulieres

DD

Piccardus & Adamitas

quidem palam dixisse, non esse liberos qui vestibus, & praesertim femoralibus vterentur, easque in carcere apud se peperisse: quas quum anno elapso simul cum viris igni tradidisset, ridentes cantantesque flammaram incendia pertulisse.

*Quomodo Sigismundus Bohemiam ingressus coronam regni
acceperit, minusque feliciter pugnaverit.*

Caput XLII.

Sigismundus interea conuocatis Slesiae ducibus, ingressus Bohemiam, Grecium, exinde Cuthnam infesto exercitu petit. Cenchonem ut arcem Pragensem sibi reddat magnis sponsonibus allicit: equitum quatuor millia qui urbem laceffant ibidem collocat. Cenchobina prodicione insignis domum reuertitur. Pragenses Zischam accersunt, qui cum Thaboritis nihil moratus, urbem accepit in potestatem. Duo tantum ex Baronibus, Hilco Crustina Liburgensis, & Hilco Valdesteinensis, ac pauci nobiles, Pragensium signa sequebantur: reliqua multitudo ex plebe collecta. His primum studium fuit arcem oppugnare, locus ipse natura munitus, non aliter quam fame vinci posse apparebat. Clausi aditus, ne quid com meatus importaretur. Sigismundus ferro iter aperuit, obsessisque necessaria praebuit: nec diu postea ciuitatem ipsam, accersitis ex imperio auxilijs, obsidere decreuit. Fuerunt in castris eius Saxoniae duces, Marchionesque Brandenburgenses, & gener eius Albertus Austriae princeps. Oppugnata est ciuitas sex hebdomadibus. Ipse vero Sigismundus in aede metropolitana, quae in arce sita est, regni coronam accepit. Conradus natione Vuestualus archiepiscopus, qui postea in haesim prolapsus est, sacris solennibus rite peractis, diadema ei imposuit. Albicus enim iam pridem dignitate cesserat, quum familiam edentem bibentemque ferre non posset, & minori contentus officio, avaritiae seruiebat. Oppugnabatur summis viribus haeretica ciuitas. Medio tempore reguli Rosenses, & Chrageri Thaboritae castra tenentes, a Nicolao Hus, quem Zischa cum parte copiarum eodem miserat, praelio victi castris exuuntur. Grecium quoque reginae ab haereticis expugnatum. Imminet vrbi Pragensi sublimis mons, quem Videchonis appellant, hunc ne hostes occuparent, Zischa praesidio munit. Cum quicis Marchio Misnensis congressus, magnam militum suorum partem amisit. Misnenses enim quum iam montis cacumen occupassent, in partem coacti, quae praerupta erat, acrius oppressi, ubi retinere impetum non valere, alij caesi sunt, alij ex monte deturbati per abrupta dilapsi perierunt. Sigismundus obsidione dimissa Cuthnam se recepit. Per idem tempus vulgauerant haeretici, ipsa die Pentecostes ignem de caelo casurum, qui vrbes Bohemicas omnes exureret: ob quam rem magna ex parte ciuitatum moenia relicta, populariter in agris erratum. Sed quum dicta die imbres tota ferme Bohemia vehementes fuissent, religio in risum conuersa, multum opinionis haereticis detraxit: vicit tamen obstinatio eorum, quos rapinarum cupidus magis quam fidei scelus pellegerat. Zischa apud Pragenses degens, ex consilio suorum sacerdotum omnes basilicas delere adorsus est, quae sanctorum nominibus dedicatae fuerant: neque enim fas dicebant, alteri quam soli Deo templa sacrari. Hinc plurima monasteria & nobiles ecclesiae vno impetu in ciuitate dissectae. Id Pragensibus aegre fuit, quibus seruandum aedificiorum decus videbatur. Orta dissensione, iurgioque sensim obrepente, Zischa cum suis abiit, & ad Thaboritas reuersus multa fidelium loca expugnauit. Inter quae Pragatini praepositi Vissegradensis oppidum diripuit, in quo viros ac mulieres cum pueris & infantibus cunctosque loci sacerdotes in ecclesia conclusos immisso igne combussit.

De

De Orebitis haereticis.

Caput XLIII.

Fuit & alia in Bohemia haereticorum factio, fratrum Orebitarum appellata, quae territorium Gresense vicinasque gentes Romanae ecclesiae cultum obseruantes magnis affecit cladibus, pestifera atque immanis, neque Thaboritarum crudelitate vlla ex parte inferior. Aduersus quam Martinus V. Pont. Max. nominatim crucem decreuit, neque tamen in plures annos extirpari potuit. Huius sectae homines quotiens sacerdotes nostros intercepere, aut igne cremauerunt, aut nudos rigenti hyeme super glaciem colligatos dimisere: quos parui momenti existimarunt, defectis virilibus abire permiserunt. A Pragensibus inter haec summis viribus arx Vissegradensis oppugnatur. In qua quum caetera abessent, equinae carnes aliquandiu pro cibo fuere. Ad extremum, nisi ad certum diem Sigismundus auxilium ferret, deditio promissa: verum ea lex adiuncta, ut veniente Sigismundo Vissegradenses profus quiescerent. Affuit inter diem dictum imperator, ignarusque conditionis locum ingressus arctum sub arce, in quo facile ab obsessis defendi poterat: quum illi datam fidem obseruassent, inuasus repente a Pragensibus, ingentem perpeffus stragem, rebus infectis retrò abiit. Ceciderunt ex Morauis xiiij proceres, ex Hungaris caeterisque gentibus quamplurimi, arx Pragensibus dedita.

De multis praелиjs & victorijs Ioannis Zischae.

Caput XLIIII.

Zischa dum haec fiunt, Booslaum regulum, cui Cyneo cognomen fuit, qui multis antea cladibus haereticos affecerat, in oppido suo munitissimo vi cepit, & in haesim suam pellexit. Qui ad Rhetium paucis post annis in Austria dum haereticorum copias ducit, vulneratus interiit. Erant in territorio Pelzinenfi complura coenobia, opibus & structuris insignia, ex quibus Zischa quinquae combussit. In monasterio vero Claronensi, quod munitius fuit, praesidium posuit. Huc Sigismundus exercitum admouit. Zischa autem in eum copias ducente, turpi fuga recessit, nec diu postea, Bohemiam quoque reliquit. Zischa ad Pelzinam duxit. Sed quum ciuitatem egregie defensam expugnare desperaret, inde soluens Comitauiam petiit, non parui nominis oppidum. Quo vi capto, populares cum sacerdotibus in aedibus ligneis reclusos frustra veniam petentes exussit. Quum vero ante oppidum, cui Rabi nomen est, conuocatis fratribus Thaboritis & Orebitis castra teneret, obsessosque summa vi oppugnaret, oculum quo vno lumen caeli videbat, sagitta confossus amisit. Inde Pragam ad medicos veftus, quamuis ex vulnere curatus vitam retinuit: lucem tamen haudquaquam recuperavit. Nec propterea castrensem laborem, aut rei militaris curam omisit. Caeco populo caecus placuit ductor: res apud posteros plus admirationis habitura quam fidei. Pragenses autem Veronam, ubi magnum inerat Sigismundi praesidium, armis ceperunt: & paucis vita reseruatis, puberes vtriusque sexus interemerunt. Expugnarunt & Brodam Teutonicam, interfecto praesidio: mox Cuthnam, pluresque alias ciuitates deditibus oppidanis in potestatem acceperunt. Quum vero ad oppidum cui Pons nomen est, & a Misnensibus possideretur, copias ducerent, occurrentibus Saxonibus non audentes congregi redierunt. Post haec Sigismundus principibus electoribus diem statuit, ut in celebritate diui Bartholomei ad Occidentalem plagam Bohemiam cum copijs ingrederentur, ipse ad Orientalem latus cum Hungarorum exercitu aggressurus. Venere Moguntinus archiepiscopus, Comes Palatinus Rheni, Saxoniae duces, Marchio Brandenburgensis, & plurimi ex Alemania pon-

DD 2

tifices, ceteri suos misere. Castrametati ad oppidum Sozium munitissimum locum expugnare non potuerunt. Vastatus est vndiq; per circuitum ager continuata obsidio ad festum vsq; sancti Galli: tumq; soluta quum Sigismundus ad promissum diem non adesset. Ille autem collecto ex Hungaris, Australibus ac Moranis exercitu, circa solennia dominicæ natiuitatis Bohemiam intrauit, & aliquot oppida vi cepit, Cuthnenses per deditiōem accepit. Sed irruente in se Zischa quamuis cæco, pauidus trepidusq; multis ex suis interfectis nobilibus, & amissis impedimentis effugit. Prius tamen Cuthnam exussit, quam Thaborenses propter argenti fodinas crumenam Antichristi vocabant. Zischa itinere vnus diei imperatorem sequutus, magna fugientiū præda ditatus est: & oppidum Brodam, quod Teutonicorum vocatur, vi captum incendit, quod postea xiiiij ferme annis sine habitatore permansit. Imperator amnem Iglariam ponte transmisit. Piso Florentinus, qui equites in eam expeditionem xv millia ex Hungaria duxerat, per glaciem iter habuit, quæ multitudinis pondere dissoluta multos mortales in profundum rapuit. Hac victoria elatus Zischa magis ac magis in ecclesias defauit: nec iam amplius vllam patri aut statuam sanctorum, aut picturam poterat, nec tolerandum esse putabat, qui prisco more sacerdotalibus indutus vestibus, rem diuinam conficeret. Ob quam rem maiores quàm prius inter eum & regni proceres inimicitia oborta. Consules verò Pragenses insolentiam Ioannis apostatae Premonstratensis iniquo ferentes animo, eum in prætorium vocauere, & nouem simul scelerum principes tanquam de republica cum his aliquid acturi, intromissos statim gladio percussere: & quasi nihil actum esset pacatam ciuitatem arbitrati, domos quisq; suas petierunt. Sed ministri parum cauti, dum atrium aqua proluunt, cruorem interemptorum per aqueductum in forum transmisere. Eo viso non latuit populū res gesta. Tumultus euestigio factus, expugnato armis prætorio, vndecim primarij ciues, qui rei authores putabantur, occisi: collegium Caroli direptum, & nobilis bibliotheca dissecta. Mulieres, quæ Ioannem monachum veluti diuinum habebant, caput eius intercipientes, pluribus diebus vlulantes, per vrbs ecclesias circumtulērunt, beatum vociferantes, sanctum & Deo plenum virum, qui pro veritate & patrum traditionibus occubuisset, Contra verò sacrilegos, nepharios, Deo atque hominibus odibiles, qui sacro & optimo sacerdoti manus iniēcissent: postremò inter sacras reliquias aromatibus conditum seruari Ioannis caput obtinere. Per idem tempus castellum Purgellinum, in quo paruum Sigismundi erat præsidium, & quò multi Pragenses rectæ fidei cultores cum liberis & vxoribus confugerant, per incuriam arsit: qui superfuerunt incendio, Pelzinam se contulere. His actis nonnulli Bohemorum reguli, & consularis Pragensis legatos ad Vitoldum Lituaniæ ducem misere, eumq; sibi regem ascuerunt, aduersante Zischa, eiusque factione, qui liberis hominibus regem habendum esse negabat, & eum potissimè qui gentium ritu viueret. Vitoldus Sigismundum Coributum cum duobus millibus equitum in Bohemiam misit, qui apud Pragenses magnis exceptus honoribus, ciuitatem breui ad meliorem formam redegit: nobilibus & qui quietè viuere vellent, blandus atque amicus: in insidiosos atque facinorosos asperrimus vindex. In huius aduentu munitissimum castellum in monte situm oppugnare placuit, quod lapidem Caroli vocant. Hic Sigismundus quartus centurias militum præsidio liquerat. Castra tribus locis posita sunt: obsidio sex ducta mensibus, neque die neque noctu ommissa oppugnatio: quinque balistæ maiores ingentia saxa per omnes horas intra mœnia iactauerunt: vasa circiter duo millia cadaueribus, & humano excremento plena in hostes emissa, tantum miseris obsessis foetorem attulere, vt omnibus infectis dentes aut deciderent

Ioannes Premonstratensis.

Purgellinum.

Fœtor dentibus inimicus.

derent aut nutarent: tolerauerunt tamen forti animo, & in hyemem vsq; protraxerunt certamen, accepto clam ex Praga medicamento, quo dentes contineri possent. Fons erat extra mœnia in medio præruptæ rupis, vnde aquam oppidani necessariam hauriebant: & turris desuper vetusta, qua tuerentur aquantes. Hanc Pragenses diruere machinis conabantur. Fama est, in potestatem obsessorum primarium quendam inter Pragenses ciuem, casu factum, eumque in turris culmine deligatum, dato per irrisionem in manum flabello, quo lapides balista missos quasi muscas abigeret: persuros quippe contra quamplurima proieccisse: Hominem verò, quum diem integram intactus perseuerasset, hostium magis misericordia, quàm ciuium suorum humanitate seruatum. Interea Fredericum seniore, Brandenburgensem principem, magnis copijs Bohemiam ingressum, longè lateque prædas agentem, Pragenses ab obsidione discedere compulisse: Vitoldum verò rogatu Vladislai, Poloniæ Regis, qui cum Sigismundo Casare in finibus Hungariæ conuenerat, patrelem suum Coributum ex Bohemia reuocasse. Putauit eare Sigismundus hæreticos externis auxilijs destitutos, mox imperata facturos, sed longè deceptus est. Nam illi magis ac magis insolescentes, subactis intra regni fines catholicæ fidei cultoribus, exercitum extra Bohemiam duxere, vicinas latè gentes populati. Ferunt Zischam in Austriam profectum, quum agrestes armenta quæque nauibus in insulam Danubij transportassent, vitulos, suesq; nonnullos per negligentiam in villis dimissos, ad ripam fluminis tam diu deuerberasse, donec pecus insulam depascens, mugitum, grunnitumque audiens, desiderio similis animantis fluuium transnatauit, eoque modo magnam prædam abactam. Per idem tempus Sigismundus Imperator Alberto duci Austriæ genero suo Morauiam, ne defensore ceteret, dono dedit: quamuis iam plerique illius prouinciæ proceres ad Hussitarum insaniam defecissent. Eo quoque tempore Ericius rex Daciæ, & infans Petrus regis Portugalliæ germanus, Iacobi Cardinalis sancti Eustachij excellentis & clarissimi viri pater, Imperatorem accedentes, ambo rei militaris peritissimi, exercitum eius & copijs & auxilijs auxere. Ob quam rem castra ad Lutemburgam Morauia oppidum, Hussitarum peste infectum, statim posita: obsidio tribus mensibus eo loco ducta. Eques apud Pragenses cognomento Aqua, satis opulentus fuit, & inter suos ciues autoritate præditus. Is sororis filium nomine Procopium quum sobole careret in suum adoptauit, eumq; grandiusculum, ad Galliam, Hispaniam, Italiam, demum Hierusalem secum adduxit, reuersus in præbyterum ordinari curauit. Qui, surgente in patria Hussitarum nouitate, Zischæ adhæsit, & quum esset robustus, & manu promptus, nulliusque fugax laboris, magno loco apud eum habitus, primos ductauit ordines, malus malo aptissimus. Hic est ille Procopius, qui postea ob res fortiter gestas Magni cognomen obtinuit. Huic prouincia Morauia commissa est, & Lutemburgensium defensio. Qui non parua militum manu accepta, inuitis obsidentibus, comæatum in obsessum oppidum importauit, irritamque Sigismundo fecit obsidionem. Dederat Imperator Marchionibus Misnensibus Pontem & Aufcam super Albim fluuium, vt eas ciuitates præsidio tuerentur. Obsederunt Aufcam Zischa simul cum Pragensibus: Fredericus Marchio Misnensis pater eorum, qui modo prouinciam regunt, & frater eius Lantrauis Thuringiæ, collecto ex Saxonia, Thuringia, Misnia, & vtraque Lusacia milite, obsessis auxilium ferre statuerunt. Commissum est ante vrbs prælium: incerta diu victoria pendit, quum fortissimi vtrinque caderent, & nunc illi nunc isti victoresque viderentur. Ad extremum cæca cæcum sequuta pennis hæreticos fuit. Burggrauius

Stratagemâ

Procopius

Alias Chiburgenses.

42

AE N E AE S Y L V I I

Mistenses & * Chirpogenes, & comites Glichenfes, multiq̄ue nobiles in eo praelio ceciderunt. Ex quibus plerique proiectis armis, flexis genibus frustra vitam supplices petierunt. Nouem millia ea pugna ex fidelibus caesa: Aufca capta, & funditus deleta. Elatus ea victoria Zifcha, insolentius indies agere, ecclesias passim delere, si qua restabant: sacerdotes qui more maiorum sacra peragerent, crudeliter persequi: nobilibus infensus esse, ciuitatibus graua imperare tributa: Pragensium qui detrectarant eius imperium vicos & villas incendere. Ob quas res Pragenses Baronum auxilio freti, aduersus eum copias eduxere. Ille cum se armis imparem animaduertit, ad Albim vsq; profugit, eratq; penè comprehensus, nisi pater Georgij eius qui nunc regno potitur, per Poggiebracium oppidum transtrum sibi praebuisset. Nec sic sua res facta est. Paruerunt & hostibus alio loco pontes, per quos Albim tranfmiserunt: sed Pragenses fugientes vltimum agmen infectati, complures Thaboritas necauere. Peruentum est denique ad montes, vbi Zifcha vallem ingressus, quum loci angustias eas esse nosset, in quibus explicare hostes suas acies minimè possent, stare signiferum iussit. Exin commilitones pro tempore horratus, pugnae copiam fecit. Certamen atrox commissum, victor Zifcha tria millia Pragensium cecidit, reliquos in fugam vertit. Nec moratus, Cuthnam à Pragensibus instauratam iterum vi cepit, atque incendit, & qui Pragenses inerant, eodem igne consumpsit. Mox successu rerum tumens, infectis signis Pragam petijt, & ad sagittae iactum castrametatus obsidere urbem coepit. Erant & in ciuitate & in exercitu plurimi, qui hoc dissidium detestabantur, & alij Zifcham, alij Pragenses accusabant. In castris quoque tumultuatum est, dicente milite, indignum esse eam urbem armis premi, quae caput regni esset, neque de religione secum dissentiret, casuram breui Bohemorum potentiam, si se hostes diuisos norint. Materiam belli satis magnam à Romano Imperatori praebere, stultum esse consilium in se arma vertisse. Accepit Zifcha quae vulgò dicebantur, & aduocata in concionem multitudine, vas vinarium quod forte aderat conscendens: Nolite, inquit, amari super me fieri fratres, & hominem accusare, qui vobis salutem peperit. Recentes victoriae sunt, quas me duce consequuti estis, nunquam ego vos in aliquem locum duxi, vnde victores non redieritis. Vos clari, vos diuites facti: ego vestri causa lumen amisi, & iam in tenebris ago, nil mihi ex tot bellis feliciter actis, nisi nomen inane superest. Vobis pugnaui, vobis vici: nec laborum poenitet, nec mihi caecitas dura, nisi quod rei vestrae priore ex more consulere nequeo. Nec ego Pragenses mei causa persequor, ipsi vestrum sanguinem, non meum sitiunt. Parum eis fuerit me iam senem & vtroque cassum lumine perdidisse: vestras illi manus timent, & feroces in periculis animos. Aut vos certè, aut illos perire oportet, qui dum mihi parant insidias, vestras animas expetunt. Domestica vobis arma timenda magis quam externa, ciuiles auferre seditiones oportet. Pragam prius expugnabimus, seditionesq; ciues exterminare licebit, quam Sigismundo diuisionis nostrae nunciis afferri possit. Cum paucis eiusdem animi tutius imperatorem expectabimus, quam si nobiscum dubij Pragenses in castris militent. Verum ne me amplius accusetis, liberam vobis consulendi facio potestatem. Si libet Pragensibus pacem dare, non abnuo, insidiae modò absint. Si bellum decernitis, praesto assum. In vtramuis partem declinaueritis, Zifcha vestri consilij adiutor erit. His dictis mutati militum animi, bellum decreuere, multitudo arma capere, festinare, muros adire, prouocare hostem, pro portis urbis pugnam ciere, egredientes ciues in urbem repellere, Zifcha ad oppugnationem urbis cuncta parare.

Zifcha oratio ad populum.

De Ioan.

HISTORIA BOIEMICA

De Iohanne Rochezana presbytero heretico.

43

Caput XLV.

Oppidum est Pragensis ecclesiae, non longè à Pelzina, cui Rochezana est nomen. Ex hoc loco puer obscuris parentibus, censuq; tenuissimo natus, Iohannes nomine, Pragam venit, mendicatuq; victum quaerens, grammaticam & dialecticam didicit. Quum adoleuisset, nobilis cuiusdam pueri pedagogus factus est: & cum valeret ingenio, linguaque promptus esset, in collegio pauperum receptus, auditor Iacobelli fuit. Postremò presbyter ordinatus, praedicare verbum Dei Pragensibus coepit, ex oppido vnde ortum habuit, Rochezana cognomen ducens. Etiam nomine & autoritate valebat, quum Zifcha Pragam obsideret Exijt ergo consentientibus ciuibus, & in castra profectus, ciuitati Zifscham conciliauit.

De morte Iohannis Zifcha.

Caput XLVI.

Sigismundus autem vbi Zifcha cuncta ex sententia cedere animaduertit, & iam illum esse vnum, ex quo res Bohemiae penderent, clam sibi eum conciliare tentauit, gubernationem sibi totius regni, militiae quoque ducatum, & ingens auri pondus quotannis promittens, si se regem nominaret, & in verba sua ciuitates iurare cogeret. In magnam profecto regiae maiestatis ignominiam, & imperialis gloriae dedecus, atque infamiam Reipublicae Christianae sempiternam. Sigismundum pluribus regnis praefectum, ex Imperatoribus natum, & ipsum Imperatorem, cuius nomen Italia, Gallia, Germania, & omnis Europa venerata est, quem barbarae nationes timuerunt, supplicem vidit nostra aetas homini ex parentibus haud admodum nobilibus nato, seni, caeco, haeretico, sacrilego, & in omne scelus audaci, pecuniam & summos honores offerre, vt suarum esse patrium dignaretur. Sed auertit diuina pietas eam pestem, & tantum malum è medio Christianorum eripuit. Nam Zifcha conditionibus annuens, dum conuenta completurus Sigismundum petijt, inter eundem apud Castellum Prisconiam diuinitus, vt par est credere, pesteractus, expirauit: monstrum detestabile, crudele, horrendum, importunum: quod postquam manus humana conficere non valuit, digitus Dei extinxit. Ferunt illum quum aegrotaret interrogatum, quo nam loco mortuus sepeliri vellentisse cadaueri suo pellem adimi, carnes volucris ac feris obiectari, ex pelle tympanum fieri, eoq; duce bella geri: arrepturos fugam hostes, quam primum eius tympani sonitum audiuerint. Thaborenses, qui reliquas picturas abominantur, Zifcha tantum modò & angeli cuiuspiam calicem manu tenentis effigiem supra portam urbis pinxere, eique sacra quotannis agunt.

Sigismundus
Zifcha cadit

De Orphanis hereticis, qui se post mortem Zifcha separauerunt à Thaboritis.

Caput XLVI.

Zifcha mortuo ingens moeror inuasit exercitum, trepidare, lamentari milites, accusare fortunam, quae ducem inuictum, morti vincendum dedit. Nec mora, duae factiones exorta. Altera Procopium magnum, quem Ratum quoque vocauerunt, cuiusque supra meminimus, sibi ducem praefecit. Altera nullum inueniri posse dicitans, qui iure Zifcha succederet, selectis paucis, qui communi consilio bellum administrarent, sese Orphanos appellauerunt.

DD 4

re inter quos potior habitus est Procopius, cognomento Minor. Atque ita Thaborita in duos exercitus diuisi, alij vetus nomen retinere, alij Orphanorum, vt diximus, ob mortem ducis, inditum nomen. Qui etsi aliquando inter se dissentirent, vbi tamen extrinsecus vis ingruit, iunctis viribus in vni castris sese defenderunt. Muro circumdatis vrbes nisi necessarium emendandum gratia perraro ingredi, cum liberis & vxoribus in castris vitam agere: caros quamplurimos habere, his pro vallo vti. Procedentes ad pugnam, duo ex his cornua facere, in medio peditatum claudere, ala equitum extra munitiones prope adesse. Vbi congregati tempus visum, aurigae qui cornua ducerent, ad Imperatoris signum, comprehensa sensim qua voluerunt hostium parte, ordines quadrigarum contrahere: intercepti hostes quibus sui subuenire non possent, partim gladio a peditatu, partim missilibus ab his qui erant in carris, viris ac mulieribus necari. Equitatus extra munimenta depugnare, quem si forte hostis oppressisset fugientem, mox aperti currus excipere, indeque velut ex ciuitate moenibus cincta defendi, eoque modo victorias quamplurimas consequi: cum eam pugnandi peritiam viciniae gentes ignorarent, & ager ille Septentrionalis late patens, ad explicandos bigarum quadrigarumue ordines peridoneus haberetur. Egre diebantur duo exercitus, alter Slesiam, alter Morauiam populabatur, vicinasque regiones assiduis excursionibus infestabant. Theutones per circuitum habitantes, alios Philisteos, alios Idumaeos, Moabitasque vocabant. Bohemiam terram promissionis esse dicebant. Cumque in proximam prouinciam exissent, prius cum praeda depopulatis agris reuertebantur, quam hostis cognouisset aduentum. Erat & tertius exercitus, quem fratrum Orbitarum appellari diximus. Huic ductor fuit Bredricus presbiter Strasmicensis, natione Morauus, qui bellis assiduus Slesiam affectauit. Hic etiam hodie viuit, & urbem Coloniam appellatam possidet. Qui spreta religione Christiana, calcatoque pontificio iure, vxorem publice duxit, & illa mortua, alteram ex Polonia superduxit, ex qua filios suae nequitiae sectatores sustulit. Quum obsiderent Suetlam oppidum in Austria, Thaborita simul & Orphani duabus noctibus & vna die absque intemissione moenia oppugnare. Superueniente autem Alberto eius terrae principe cum exercitu, vt auxilium oppidanis afferret, pugnatum est quatuor ferme horis, nutante hinc atque illinc victoria. Ceciderunt ex vtraque parte primi bellatores. Postremo ita discessum est, vt currus Thaborita suos amitterent: Albertus castris exutus abiret, quod negligentia Roberti Vallenensis factum credidere, qui tum ductor exercitus fuit. Rediit tamen paulo post Procopius Rarus, & oppidum Retium in Austria celebri obsidione cinxit. Pragenses eius signa secuti, & Bohellaus Cygneus, cuius supra meminimus, qui eo loco sagitta confossus interiit. Retium vi captum, direptum atque exustum, in quo multi mortales periere, Burggrauus Magdeburgensis, loci dominus, captus, & Pragam ductus, in carcere diem obiit. His gestis, vocati ab Imperatore Bohemorum principes, ad eum vsque Posonium profecti sunt. Id oppidum Hungariae, in finibus Austriae atque in ripa Danubij situm. Neque ingressi moenia, in tentorijs e regione vr- bis mansere. Egressus ad eos Sigismundus, multa de iure suo locutus, paternum atque auitum regnum repetere, si qua essent, quae prouincialium mentes ab sese alienarent, ea ablaturum, Bohemis, ex quibus natus esset, pacificum, benignumque regem futurum. illi se armis ab eo sine causa impetitos dicere, ciues suos in Constantia contra publicam fidem exustos inauditos, Bohemiae primores tanquam haereticos a Romana ecclesia damnatos, regnum sacris contumeliose interdictum: non esse tam exiguum Bohemorum potentiam, quae suo nequeat honori consulere. Responsum a Sigismundo benigne datum ad obiecta, oblatumque generale concilium, in quo suam in-

nocen-

HISTORIA BOIEMICA.

45

nocentiam Bohemi ostendere possent, si se vniuersalis ecclesiae iudicio submittere vellent. Bohemos, qui armis vincere consueverat, verbis vinci non tulit, infectisque rebus domum abiit.

De expeditione in Bohemiam contra haereticos & rebelles, per Martinum Papam quintum instituta: & de infelici pugna contra eosdem.

Caput XLVIII.

AT Martinus pontifex maximus, vbi armatam haesim crescere indices animaduertit, priusquam pestis amplius inualesceret, Cardinalem Vintoniensem natione Anglicum, regia stirpe natum, in Germaniam proficisci iussit, qui contra Bohemicam labem vicinas gentes in arma conciret: cui & Imperator adiumento fuit. Instituti sunt tres exercitus. Saxoniae duces, & quas vocant stagnales ciuitates in primo militauerunt: secundum ex Franconibus constitutum Marchio Brandenburgensis ductauit: tertio praefuit Otho Treurenensis Archiepiscopus, quem Rhenenses sequuti sunt. Baioarii quoque & ciuitates Sueuorum imperiales. Ingressi Bohemiam tribus locis: postquam syluam penetrauerunt, iuncti simul, ante Misnam castrametati sunt. Hanc urbem * Prichicho Elenotensis, inter haereticos quantum doctior ac facundior, tantum crudelitate ac perfidia nequior, praecedenti nocte ex fidelium manibus se eripuerat. Erat igitur consilium exercitus, hanc urbem prius recuperare, quam ultra procederent. Sed quum haeretici collecto raptim milite, in eos properare nunciarentur, non visum hostem fugerunt: Thacouiamque petentes, instrumenta bellica cum praeda ibi dimiserunt. Nondum Cardinalis in exercitu fuerat: sed ad Thacouiam fugientibus occurrens, admiratus est tot ducum, tot fortium virorum pauidam foedamque fugam, magnis precibus vt redirent in hostem omni ex parte debiliorem hortatur. Quod cum frustra niteretur, & ipse turpis fugae comes effectus. Vix syluam ingressi erant, cum superuenientes Bohemi postremum agmen laceffere coeperunt. Facta est profusior ac pauidior fuga, nec prius Theutones fugere, quam Bohemi persequi destiterunt. Hostes impedimentis direptis, Thacouiam expugnantes, machinisque bellicis potiti sunt. Exin Misnam populati, quum per Franconiam redirent, ne Bambergensem agrum Norinbergensemque vastarent, pecunia placati, diuitem exercitum reducere. Sigismundus his cognitis, Norinbergam profectus, noua principum auxilia comparat. Martinus quoque Pontifex maximus Iulianum Cardinalem S. Angeli, literis ac moribus excellentem, cum ea legatione in Theutoniā mittit, vt Bohemis bellum inferat, & adueniente tempore in Basiliensi concilio, quod propediem futurum erat, nomine apostolico praesideat. Is Germaniam ingressus, mox Norinbergam ad Sigismundum se confert: quo in loco frequentes Germanorum reguli conueuerant. Decreta est noua in Bohemos expeditio ad octauum Calendarum Iulij. Dux belli Fridericus Marchio Brandenburgensis declaratus, qui Cardinalem sequeretur. Ingressus est Bohemiam per viam quae ducit ad Thopam. Institutus Albertus Austriae princeps, suas copias per Morauiam ducere iussus est. In ea expeditione Albertus & Christophorus Baioariae, & Fridericus Saxoniae duces fuere. Iohannes & Albertus Brandenburgenses principes cum patre, quem penes belli summa erat: Herbipolensis, Bambergensis, Eistetenensis episcopi, societas Sueuorum, quam Sancti Georgii vocant, & imperialium ciuitatum magistratus, Maguntinus, Treuerensis, & Colonienensis antistites auxilia miserunt, & cum his prouinciarum suarum primores. Supra quadraginta milia equitum fuisse traduntur. Peditum minor erat numerus, Nam Germani

* alius Prienchico Clenouensis.

Ex Audito Ins. contra Bohemos

parentibus freti campis, equestres plerunque pugnans agitant. Promiserat & Renatus Lotharinga princeps in eam expeditionem se venturum. Sed domestico bello implicatus, dum comitem Videmontensem oppugnare nititur: neque promissio satis fieri potest: neque comes Palatinus Rheni, qui Videmontensi opem tulit, aduersus Bohemos ire permittitur. Cardinalis dum eos opperitur, ad Calendas vsque Augusti profectioem suspendit. Albertus interea ex Austria ducens, cum ad dictum diem adesse Cardinalem minimè intelligeret, impar Bohemicae potentiae retrocessit. Ingressus deinde Cardinalis, numerosum exercitum ductans, multas hereticorum villas incendit, oppidaque diripuit, in quibus non avaritia tantum, sed crudelitas etiam militum grassata est, qui mares cum foeminis obuios, senes, puerosque passim necauerunt. In extremis tamen regni partibus ea calamitas defuit, cum duces copiarum interiora petere formidarent. Bohemi, qui iam pridem fidelium domicilia reperiebant, ea ferro atque igne vastabant. Inter quae Stiltuergium oppidum ab Orphanis expugnatum ac direptum, puberes ad unum necati. Interea siue proditio in exercitu fidelium fuit, quod plurimum putauere, siue inanis sua sponte mentes hominum pauor inuasit, totis castris trepidatum est & priusquam hostis vllus in conspectu daretur, foedissima coepta fuga. Mirari Iulianus vnde hic timor, quae ratio tantum exercitum fugere suaderet, ambiratio. re duces, hortari arma expedirent, aciem instituerent, forti animo hostem expectarent. Non de regni gloria, aut agrorum possessione certant de vita, de religione, de Christi honore, de animarum salute bellum geri. Turpe Germanis esse, quorum nobilitatem virtutemque totus orbis celebraret, ex praelio fugere: mori fatius, quam hosti nondum viso cedere. Neque securos intra moenia habitare posse, qui campos hosti relinquerent, arma viros non muros tegerent. Nisi gladijs modò libertatem suam tueantur, aut casuros breui hostili ferro, aut seruitutem morte miseriores laturos. Sed frustra apud eos cohortatio fuit, quorum pudorem metus euicerat. Ablata sunt raptim signa, & tanquam nullus esset in exercitu ductor, tum multuosè quisque non expectato imperio, non salutato comite, multi etiam proiectis armis, non aliter quam si hostis à tergo instaret, rapido cursu fugam maturauerunt. Quibus & Cardinalis inuitus sese comitem dedit. Hostis paulò post ex metu alieno factus audax affuit, impedimentisque omnibus, quibus per syluam non erat facilis exitus, & ingenti praeda potius est. Albertus tamen quum accepisset intrasse Bohemiam Cardinalem, & ipse iterum raptim ex Austria coactis copijs, in hereticos duxit, Praeorouiamque munitum oppidum oppugnare adortus est. Sed fuga Cardinalis cognita, ab incepto destitit, & per Morauiam, quae nondum ei patebat, infesta signa circumferens, supra quingentas villas ferro atque igne deleuit. Oppida multa vi cepit atque diripuit: mortalium maximam eadem fecit, adeoque gentem illam afflixit, vt iugum eius accipiens, parere sibi ea lege promiserit, vt circa religionem id sequi teneretur, quod Basiliense concilium decerneret.

De inchoatione Basiliensis Concilij, & de vocatione Bohemorum ad ipsum Concilium, vt fidei suae rationem redderent.

Caput XLIX.

Exactus ex Bohemia legatus, Basileam se contulit, ibique concilium celebravit Sigismundus, qui per tempus expeditionis Norimbergae se contulerat. Ad coronam imperij Romae suscipiendam iter ingressus, primoribus regni Bohemiae literas dedit, in quibus scriptum erat, se natione Bohemum nulli

nulligenti magis quam suae affectum, Romam non aliam ob causam petere, quam coronae suscipiendae gratia. Id decus Bohemorum genti accidere, cuius honestandae sibi maxima semper cura fuerit. Coeptum esse iam sua opera Basileae concilium, hortari eos, qui se audiri de religione cuperent, eò proficisci, nec plus sapere vellent quam mater ecclesia catholica: auditurum benignè conuentum rationes eorum, tantum operam darent, vt cum synodo de religione conueniant, sibi que redeunti pacatum regnum referent: neque enim se arbitrari Bohemos eius imperium fugere, cuius frater, pater, auus apud eos regnauerint: nec se alia lege regnaturum quam ceteri Christiani reges. Scripsit & ipsa Basiliensis synodus Bohemis, vt legatos mitterent, qui fidei suae rationem ostenderent, securitatem itineris & dicendi quae vellent libertatem promittens. Fuerunt inter Bohemos duae sententiae: Orphani & Thaboritae & plebs ferè omnis, eundem esse negabant, Ioannis & Hieronymi exemplum in medium afferentes, qui Constantiam ad synodum profecti sub fide Sigismundi, publicè combusti fuissent. Nobilitas verò Mainardum sequuta principem Nouae domus, virum cordatum & ingenio dextro, petendum esse concilium prorsus aiebat, nec tolerandos videri, qui nouas peregrinasue de fide sententias, nouumque ritum religionis inuenissent, nisi dictorum factorumque rationem vniuersali ecclesiae redderent, & quae vulgo inculcauerant, coram doctis defenderent. Vicit haec sententia. Legatio CCC equitum Basileam missa, cuius principes fuere Gulielmus Cosca, non tam equestri dignitate, quam ecclesiarum direptione insignis: Procopius cognomento Rafus, idemque magnus multis victoribus, magnisque sceleribus nobilitatus: Iohannes Rochezana, pseudo Pragensium apostolus: Nicolaus Galecus Thaboritarum sacerdos, & Petrus Anglicus patria profugus, ac solis elenchis in disputatione confidens. Effusus extra moenia urbanus populus, ex synodo quoque complures, aduentum fortissimae & iam fama celebratissimae gentis pro portis expectauerunt. Alij frequentes in plateas quae transitus esset conuenere: matronae, pueri, puellae fenestras atque tecta compleuere: alij hunc, alij illum digito designare: peregrinos habitus, non visa prius vestimenta mirari: horribiles hominum facies, truces notare oculos: non esse alienum dicere, ab ea hominum specie facta, quae fama prodiderat: in unum tamen cuncti Procopium designare lumina: illum esse qui toties fidelium fudisset exercitus, qui tot oppida subuertisset, tot hominum milia neci dedisset, quem sui pariter atque hostes metuerent: inuictum ducem, audacem, intrepidum, neque labore neque timore superandum.

Oratio Iuliani Cardinalis ad Bohemorum legatos, responsuq; eorumdem.
Caput L.

Exceptos Bohemorum legatos hospitaliter, postridie in concione accersitos Iulianus Cardinalis benignè alloquutus, & longa & luculenta oratione, quae adhuc extat, ad ea quae pacis & vnionis essent cohortatus est ecclesiam Christi saluatoris spontari omnium fidelium matrem esse distans, clauas ligandi atque soluendi habere, candidam sine ruga, sine macula, in his quae necessaria ad aeternam vitam esse creduntur, errare non posse: qui eam contempserit, alienum, prophanum, & quasi ethnicum publicanumque censendum: eam nusquam melius quam in generali concilio representari. Statuta conciliorum ecclesiae placita existimari: concilijs non minus quam euangelijs credi oportere, quorum autoritate & ipsa sacrarum literarum eloquia recepta sunt: Bohemos, qui se filios ecclesiae dicerent, vocem matris audire

Concilium Basiliense.

debere, quæ filiorum obliuisci non potest: eos iam pridem scorsim à matre vixisse: neque id nouum esse. Complures aliquando fuisse, qui matrem reliquere, rediisse tamen qui salutem optauerunt: regnante diluuiò, omnes periisse qui extra arcam remanere: dominicum agnum in vnis ædibus comedendum: extra ecclesiam non inueniri salutem: hanc esse conclusum hortum, signatumque fontem, cuius aquam si quis biberit, non sitiet in æternum. Ex re sua fecisse Bohemos, qui eius aquæ fluuenta apud concilium requisierint, matremque tandem audire statuerint. Facessere iam odia debere, ponenda esse arma, omnemque belli materiam procul abiciendam: audituros benignè patres quæcunque Bohemi pro sua causa dicere velint: tantum parati animo sint, ne bene consultæ sanctæ synodi consilia respuant: quibus non Bohemos tantum, sed omnes Christi fideles conuiuere oportet, si modò æternæ vitæ participes esse velint. Audita est Cardinalis oratio summo patrum consensu. Bohemi pauca respondere, quibus par facultas non esset: Se neque concilia neque ecclesiam contempsisse: aduersus inauditos sententiam Constantiæ latam: nihil de religione Christiana detrahente: incorruptam apud se patrum auctoritatem manere: quodcunque Bohemi asserant, sacris literis atque euangelio confirmari: venisse ut innocentiam suam vniuersali ecclesiæ patefaciant, petereque publicam audientiam, in qua laici quoque adsint. Neque id negatum. Interrogati quænam illa essent, in quibus à Romana ecclesiâ dissentirent, quatuor articulos proposuere. De communione diuinæ Eucharistiæ, quam sub specie panis & vini sumendam his qui salui esse velint necessariò affirmabant. De ciuili dominio, quod clericis interdictum diuina lege dicebant. De prædicatione verbi Dei, quam liberam permissamque passim omnibus arbitrabantur. De publicis delictis, quæ nulla ratione toleranda putabant, etiam maioris mali vitandi gratia. Nam quamuis plurima sint, quæ Hussitarum perfidia aduersus catholicæ fidei veritatem astruere ac prædicare non dubitat, coram concilio tamen doctorumque patrum cœtu, hæc tueri tantum modo posse arbitrati sunt, eaque regni nomine dicta. Verum quum legatus alia quoque de Bohemis accepisse se affirmaret, quæ Christianas aures offenderent: inter quæ illud esset, quod religiones Mendicantium inuentum esse diabolicum prædicarent: assurgens Procopius, Neque hoc falsum est, inquit: nam si neque Moyses, neque ante eum patriarchæ, neque post eum propheta, neque in noua lege Christus dominus, neque apostoli mendicantes instituere, quis non intelligit diaboli tenebrarumque opus esse? Excepta est ingenti auditorum cachinno Procopij vox: Legatus verò ut erat mansuetissimus pater, argumentationem indocti hominis placidè dissoluit: neque enim patriarcharum prophetarumque placita, & quæ Christus instituit, quæ sanxerunt apostoli duntaxat à Deo esse docuit, verum ecclesiæ quoque decreta, quæ sancto dirigente spiritu ducitur, opera Dei esse monstrauit: quamuis & aliunde Mendicantium vitæ ex euangelio sumpta videri possit. Selègerunt Bohemi quatuor magistros, qui suos articulos ex diuina lege sumptos ostenderent. Qui eos confutarent, ex cœtu patrum totidem assumpti viri præstantes, & ad dicendum parati. Disputatum est quinquaginta diebus: multa in vtramque partem adducta. Postremò quum victa Hussitarum perfidia vinci hollet, ad tractatus ventum: tentatumque si fortasse amice trahi possent.

Missi & oratores ex concilio in Bohemiam viri doctissimi, & qui gentis versutiam nossent. Multa cum Bohemis agitata, nunc pacis spes facta, nunc belli metus:

De vi.

DM hæc aguntur, Thaboritæ & Orphani Mainardo cæterisque nobilibus infensi esse cœperunt, eorumque suspectas actiones habere, tanquam concilio auscultarent. Neque vana opinio. Continere namque sæpe inter se Barones, errorem suum recognoscere, miseròs se dicere: qui quum regis imperium abdicauerint, Procopij iugum ferant: illum dominum esse, illum pro sua libidine prouinciam regere, vestigalia exigere, tributa imponere, delectum habere militum, exercitum quò velit ducere, rapere, spoliare, occidere, nullum pati qui suis consilijs aduersetur, nobiles iuxta atque ignobiles ei mancipia esse, nullum hominum genus infelicius esse Bohemis, quos semper in castris versari oportet: ætates atque hýemes sub diuo agere, in duro iacere solo, arma in omnes horas versare, nunc ciuilibus bellis, nunc externis agitari, aut bellum geri, aut belli metum impendere. Executiendum tandem crudelis tyranni iugum, neque ferendum, ut qui cæteras gentes armis vicerint, Procopio seruiant. Placet accersire publicè conuentum procerum & ciuitatum, in quo regni status reformetur. In eo Mainardus ei regno bene esse dicit, in quo neque per ocium marceant homines, neque per bellum atterantur. Bohemos hæcenus expertes fuisse quietis, attritum assiduis calamitatibus regnum: perituum breui nisi occurratur: incultos iacere agros: homines atque armenta sensim deficere: id accidere quòd omnia in potestate vnus sita essent, qui sine consilio procerum ciuitatumque: pro suo arbitrio rem gereret. Illi salubre bellum esse: nam si paci locus sit, imperium eius statim casurum. Deligendum vnum esse ex nobilitate ducem, cuius potestas annua sit, nonnullosque ei adiungendos, quorum consilio domi bellique rempublicam administret. Ne verò vsurpare sibi Barones imperium viderentur, ex media nobilitate assumendum ducem consuluit. Itum est fauente conuentu in sententiam Mainardi, Alscio Rusemburgensis antiquæ nobilitatis homo, sed tenui censu, dux gentis declaratus, quem Capitaneum vocauerunt. Cæterum maiestatis insignia penes eum fuisse, auctoritas apud Mainardum extitit. Procopius his cognitis, Orphanos & Thaboritas in expeditionem ducens, ad urbem Pelzinam, quam fideles incolebant, castris ponit, atque vndecim continuis mensibus pertinaci obsidione, crebrisque oppugnationibus vrget. Oppidani extrema omnia passi, ac iam fame percutentes, ad synodum Basiliensem misere oratum, ne fidelem urbem in manus hereticorum peruenire sinerent. Patres, quibus non esset publicum ærarium, ex priuato argento symbolum dedere, auti octo milia nummum Mainardo mittentes, qui collecto exercitu subueniret obsessis. Per idem tempus, ea pars Praga, quæ Noua ciuitas appellatur, ab Orphanis imposito præsidio tenebatur: cuius præfectus erat presbyter Lupus Rochezana infensissimus: aduersum quem prædicando plebem incitabat. Ille in veteri ciuitate, apud ædem sanctæ Mariæ ante latam curiam habitabat, Lupumque suis & ipse sermonibus probrosisque maledictis lacerabat. Ob quam rem crescentibus odijs, clauserunt Orphanis aditus veteris ciuitatis in nouam: turresque ligneas plurium tabulatorum erexere, quibus oppidanos in aduersa ciuitate missilibus infestarent. Ea occasione vsus Alscio, conuocata nobilitate, nihil esse imperium suum dicit, quòd Thaboritæ Orphanique contemnant, regnum maturè perituum, nisi magistratibus pareatur. Rogat proceres in medium consulant. Placet omnibus cum ea manu militum, quam Mainardus comparauerat, Pragam peti. Nec morati, veterem ciuitatem ingrediuntur, ligneas turres amoueri, parereque omnes Alscioni iubent. Negant Orphani ducem esse, quem neque ipsi, neque

EE

Bohemorum
responsio.Articuli
Bohemij1
2
3
4

Pulchre

Alscio

Thaborita suscepissent. Fit tumultus, committitur in vrbe praelium. Lupus vbi suos cedere animaduertit, pluresq; cadere, salutem pedibus petijt. Disiectae turres ciuitatis omnes, in potestatem Alscionis factae. Pelzinenles re cognita, Procopio e muris illudere, hortari suis ciuibus opem ferat, alienos ne laceffat. Stultum esse eum qui sua tueri nequeat, infestare aliena: nisi suo pte ingenio ab obsidione discedat, venturos breui proceres, qui nolentem cogant. Ficta ea Procopius credere, atq; oppidanis ad ferendam fortius obsidionem blandimenta oblata. At vbi certum nuncium de gestis Pragenfibus accepit, soluta mox obsidione, plenus irarum, cu omnibus copijs versus Pragam iter dirigit. Properanti communes amici occurrunt, de pace inter eum & nobiles agunt: diuisum inter eos regnum stare non posse, consulendum communi quieti, neque concordiam sine viribus, neq; vires sine concordia sufficere: ciuitatibus eius populi inexpugnabile munimentu esse, qui concordib. animis arma tractaret: lites ex arbitrio ducis componi posse, delectis ex vtraq; parte pari numero viris, quorum consilio leges pacis dicerentur. Procopius demum ita se pacem habiturum respondet, si noua Praga sibi restitueretur: si munitiones deiectae reficiantur: si Pelzina eo in statu reponatur, in quo fuerat ante dissoluta obsidionem: nam com meatus iam eo importati fuerant. Nobiles vbi res factu difficilimas peti vident, Procopiumq; vincula, verbera, caedes minari, cum alia via pax inueniri non posset, armis decertare constituunt. Relicta itaq; ciuitate, cuius nutare animos non ignorabant, obuiam hosti pergunt. Ventum est ad locum inter Brodam Bohemicam & Burim, quatuor milibus & quingentis passibus a Praga distantem, in agris late patentibus. Ibi currus contra currus incurrunt, & sublato clamore, alteri alteros contumeliose compellant. Deceuerat Procopius haudquaquam pugnae copiam facere, nisi ex occasione praerogatiua daretur. Erat ei animus recta via Pragam petere, vbi non dubitabat nouam ciuitatem sibi portas aperturam. At equitatus nobilium munitiones eius praetergressus, dum forte vltimam partem apertam videt, raptim ingreditur, eademq; magnam facit. Hostes improviso malo praeruenti, quid agant nesciunt. Trepidatur totis castris: insolita res terrorem auget. Neq; enim intra munitiones curruum intrasse prius equites aliquando viderant. Caduntur passim pedites, fit fuga aperta ex altera parte mole quadrigarum. Instant nobiles, sternuntur vbiq; fugientes. Procopius vbi suos retinere non potest, nec audire hortamenta periculum metusq; finit, inter confertissimos hostes dilapsus, cum cohorte quam sibi ex fortissimis magis quam amicissimis delegerat, aliquandiu hostis impetum sustinet: multisq; caesis, victoriam penes hostibus eripuit. Sed circumuentus multitudiue equitum, non tam victus quam vincendo fessus, telo in incertum misso transfoditur. Pari modo & alter Procopius, quem minorem appellari diximus, in eodem globo fortiter pugnans occumbit. Atq; is finis duobus illis perniciosissimis ac deterrimis monstis fuit. Sic Thaboritaru & Orphanorum scelerati exercitus, inuicti prius, victi ac deleti sunt. Procopiu Rasum quis occiderit ignoratu est, quamuis Coscha de quo supra meminimus, id facinus honestum dignumq; praemio suum dixerit, qui tum partes nobilium sequebatur. Primus eius victoriae author habitus est Mainardus, post eum Ptarfconis magna virtus visa. Coapcho vero, qui Thaboritarum equitatum ductabat, rei militaris apprimè peritus, & qui multis aliquando damnis Prutenos affecerat, & a rege Poloniae vocatus, vsque Gedanum & mare Baltheum, victorem exercitum duxerat, ex hoc praelio dilapsus, cum magna parte equitatus in Coloniam sese recepit. Confecto bello cum multa milia captiuorum essent, Mainardus concilio procerum accersito, perdere pessimam plebem statuit, quae nutrita in armis, omnem aetatem in castris egerat, nec sub legibus victura crederetur, rapinis & caedibus atq; adulterijs assueta.

Qua

Procopiorum
interitum.

Qua stante, pacatum regnum stare non posset. Sed veritus ne simul innocentes interficeret, qui ex agris coacti ad pugnam venerant, voce praconis edicti iubet, nondum bellum peractum esse, fugisse Coapchonem, Coloniam expugnari oportere, vicinasque per circuitum gentes quae regnum popularentur, armis domandas. Ad eam rem necessarios, qui sub Procopijs militassent, viros fortes, & in bello exercitatos: decretum eis ex publico stipendium, donec regnum pacaretur. Proinde omnes qui stipendia facere vellent, in horrea sese proxima reciperent, cauerent, ne rudes inexpertosq; belli secum admitterent: illos sua rura suosq; lares repetere posse. Introierunt horrea, quae apud Bohemos in villis ex maceria culmo tecta, frequentia sunt, pleraq; Thaboritarum & Orphanorum milia, homines nigri, ad solem & ventum indurati, aspectu tetri atque horribiles, & qui circa fumum in castris vixissent, aquilinis oculis, impexo crine, promissa barba, corporibus proceris, membris hispidis, cute adeo dura, vt ferrum quasi lorica repulsa videretur. Clausa sunt confestim ostia, & ignis immisus horreis, quo fex illa & colluies hominum, ignominiosum agmen, post multa quae patrauerat scelera, exusta, contemptae demum religionis poenas dedit.

Quomodo Sigismundus Romae coronatus, post multas disensiones
& bella cum pace & gaudio a Bohemis
suscipitur.

Capitulum LII.

Sigismundus interim ab Eugenio Pont. max. Romae coronatus; Basileam petierat, dissidioque patrum quod tunc erat cum Eugenio ad tempus sedato, vltimam se contulerat. Ea est Sueviae ciuitas, ad vltiorem Danubij ripam sita. Licius amnis, qui Sueuos a Baioarijs determinat, eregione vrbis in maiori flumine exoneratur. Hic audira Thaboritarum Orphanorumq; clade, legatos in Bohemiam mittit, regni proceres commendat, qui viros nocentes deleuerint, hortatur regni quietem procurat, seque regem suscipiant, quem fratri successorem ius gentium dederit. Illi magno numero apud Ratispontanam eum conueniunt, regemque salutant. Venerunt & seorsum Coapcho & Johannes Rochezana, de suis rebus acturi. Legati quoque Basilienses, qui Praeger fuerant, & cum Bohemis certo modo conuenierant, eo se contulere. Sigismundus auditis quae de religione in communione placuerant, contenta probauit, eaque seruari mandauit. Exin poscentibus Hungaris, nauibus per Danubium vectus, Budam petijt, vbi reformato rerum statu, vocatis ad se Bohemorum principibus, in Alba regali sexaginta milia numum inter eos distribuit, pecorumque maximum numerum. Dicta die qua vellet Bohemiam ingredi, non moratus Iglauiam venit: vbi concilio cum Bohemis habito, conuerta legatorum synodaliu iterum comprobauit firmanitque. Ea huiusmodi fuere. Bohemis ac Morauis ecclesiasticam vnitatem, pacemque completentibus, seque in caeteris, omnibus praeterquam in vsu communionis vtriusque speciei vniuersalis ecclesiae fidei ac ritui confirmantibus, autoritate domini nostri Iesu Christi & ecclesiae sponsae suae, sub duplici specie panis scilicet ac vini, his qui consueuerant, diuinae eucharistiae communicare licebit. An vero ex praeepto Dei id fieri debeat, generale concilium in Basilea congregatum diffinit, & quod vtilitati fidelium salutiq; congruat, lege in perpetuum valitura constituet. Quo facto si perseverauerint Bohemi in eiusmodi communionis desiderio, idque missa legatione petierint, sacer contentus Bohemiae ac Morauiae sacerdotibus communicandi sub vtraque specie personas sibi subiectas, & in annis discretionis constitutas, & quae id reuerenter postula-

EE 2

in unione
Reconciliationis Bohemorum cum
Concilio.

Hussite
Combust.

uerit, libertatem impartietur: ea conditione adiecta, ut inter communicandum plebem publicè instruant, non sub specie panis carnem Christi tantum, nec sub specie vini solum sanguinem, sed sub qualibet specie totum & integrum contineri Christum. Breuis concordia notula, verum tot sententia, quot verba, quibus peregrina de fide sententia, diuersiq; de religione ritus eliminari iubentur: & quod ecclesia vniuersalis credit, quod seruat, genti Bohemorum credendum seruandumq; praecipitur: circa communionem tantum permilla nouitas. Caeterum inter Bohemos & Imperatorem alia pactiones interuenere, quibus ecclesiarum praedia occupatoribus iure pignorum relicta sunt, donec certa pecunia redimerentur. Religiosis vtriusque sexus, quibus adempta monasteria essent: exulibus quoque spes reditus interdicta, Rochezana Pragensis ecclesiae praesulatus promissus, de disponendo ecclesiarum Bohemicarum regimine, summo pontifici facultas oblata. His sic constitutis, Rochezana cum alijs quatuor presbyteris, nomine totius cleri sibi adherentis, sedente Sigismundo pro tribunali in foro ciuitatis erecto, assistente Alberto genero, magnaq; procerum & oratorum circumstante corona, obedientiam Romanae ecclesiae sese praestare professus est. Sequenti vero die haud absimili solennitate absoluti sunt ab anathemate, caeterisq; censuris haereticis, & in ecclesiam per concilij legatos introducti. Vbi quum diuina celebrarentur, Rochezana perfidia suae non immemor, altare accedens, diuina re peracta, vni quem iusserat ex laicis adesse, sacramentum ex calice dedit. Et quamuis Ioannes Polomor, alter ex concilio legatus in aliena ecclesia id sibi non licere assereret, eumque prohiberet, in proposito persistit. Ob quam rem penè in irritum conuenta ceciderunt. Composita tamen lis est, ex eo conventionis capite, quo sancitum erat, ne paucis pacta violantibus, communis concordia rumperetur. His compositis, Sigismundus vj Cal. Septem. anno vj & xxx. supra millesimum & quadringentesimum ab ortu saluatoris domini, Pragam venit: vbi, qui paulò antè Bohemorum hostis euaserat, ex adulterio natus, antichristi filius, sacrilegus, publicis hominum votis perdendus censebatur, extremis honoribus exceptus est. Barones ac ciuitates in eius verba iurauerunt, & magistratus suos quos ipse constituit acceperunt, certantes inter se, quis alteri suo regi obsequentior videretur, ut est humanum ingenium vtrinq; in partem immodicum, siue persequi, siue obsequi malit. Philibertus episcopus Constantiensis, natione gallicus, & collega sui ex Basilea missi, ecclesiasticos introducere ritus, sacerdotes instituere, ex missarum solennib. vulgaria verba, cantilenasq; detrahere, sanctorum imagines reducere, aquam benedictam in aedibus sacris reponere, baptismatis fontes lacrare, altaria ornare, spurcicias omnes abolere. Paruere complurimi, quib. mens sanior fuit. Rochezanae complices resistere, obloqui, blasphemare, plebem modis omnib. auertere. Ipse quoq; incensor malorum ex parochia S. Mariae antelaram curiam, qua propria temeritate inuaserat, amoueri minimè potuit: neq; laniare sermonib. suis inter praedicandum Romanam curiam praetermisit, legatisq; saepe necem per insidias machinatus est. Sigismundus autè cum ecclesias pollutas intrare noller, templum S. Iacobi, quod fratrum minorum fuerat, & in quo machinae bellicae tum seruabantur, restitui sibi poposcit. Annuit ciuitas, & aliquot monachi introducti sunt, qui verbum Dei praedicarent. Id olim ne Zisca subuerteret, armati carnifices defendere, sepulchris maiorum consulentes. Redierunt & alij mendicantes, tum Celestini, Sclaui, Serui sanctae Mariae, Theutones, Hierosolymitani, & nonnullorum monasteriorum abbates. Sacerdos quoque sancti Georgij in arce Pragensi, quae principis honore defungitur, & pastoralis baculo vtitur, sacris praefecta virginibus, ab exilio remeavit. Haec ex veteri more quotannis in celebritate sancti Viti nouellum regi panem offerre tenetur.

Resti-

Restituti sunt & cathedralis ecclesiae canonici, ac vicarij & mansionarij, ornamenta altaribus reddita, diuinum officium instauratum: Legati Basileam missi, qui declarationem super articulo communionis expeterent: quumque nulli essent ecclesiae redditus, ex quibus alij templorum ministri possent, iussit Imperator ex fisco regio per singula canonicorum capita hebdomadatim aureum nummum distribui, minoribus clericis dimidium dari. Ea res annuè aureorum sex millia apud ecclesiam cathedralem absumpsit. In alia quoq; templa donaria collata. Noua iam facies vrbis, nouus populus, verus redisse religionis cultus apparebat. Quibus ex rebus liquet, Imperatorem, quae foedera cum haereticis percussit, necessitate magis admisisse quam voluntate: voluisse illum paternam haereditatem quoquo modo intrare, sensimque regni possessione accepta, more maiorum sub veram Christi religionem prouinciam reducere. Iam reges ei populi que Christiani de regno recuperato congratulabantur, eiusq; nomen in omni ecclesia magnum erat. Eugenius quoq; Pontifex maximus auream rosam indicem suae laticiae ad eum misit. Thaboritae qui superioribus cladibus superfuerant in oppido conseruati, ea lege in gratiam recepti, ut quinquennio toto suis moribus viuerent, religionis cultum mutare non cogentur, iura ciuitatis haberent, signum ferrent, in sigillis rubra cera vterentur, tributum nomine singulis annis sexagenas decem penderent. Sed cum nefandas eorum consuetudines Sigismundus accepisset, quibus illi circa rem diuinam vterentur, quinquennium haudquaquam expectaturum se dicere, correpturum propediem sceleratae ciuitatis insaniam, Rochezanam hortari, Romanae ecclesiae se subiceret, sic posse pontificatum ei committi: superbienti, & aliena de fide sapienti ascensum desperandum esse, quin vel consecratus episcopus ejci deberet. Ille mente superba, & opinione sua inflatus, dietim peior, dietim venenosior effici, monachorum reditum aegerimè ferre, quorum sermones non minus quam suos acceptum iri verebatur. Ob quam rem occurrente inter praedicandum sermone de monachis, Veniunt, inquit, noui dietim ad nos daemones, quos monachos vocant: his studium est ejcere nos de veritate: at si viri fuerimus, prius sanguinem effuderimus. Id Sigismundus vbi accepit, Imò nos, inquit, Rochezanae sanguinem non inuiti ante aras libabimus. Non latuit Rochezanam Sigismundi sermo, qui ex amicis commonitus clam aufugit. Eius ecclesia Rapulconi bono & docto viro commissa, quem nos postea exulem, perturbatis iterum rebus, in noua domo vidimus. Priusquam Bohemiam intrasset Sigismundus, Iohannes Rohacius, nobili loco natus, ingenio malo, mente pessima, non longè à montibus Cuthnis, intra syluas in edito colle castellum exaedificauit, vocauitque montem Sion, asserens ex eo loco veritatem aliquando exituram, quae gentem Bohemicam libertate donet. Euntibus ad Iglauiam caeteris nobilibus Imperatorem suscepturis, ipse domi manens, vicinis infestus praedas agit, instigantibus nonnullis baronibus, quibus pax noxia, bellum salubre videbatur. Sigismundum quoque laceffit, armenta bouum & ouium, quae illi aduehebantur ex Hungaria rapit. Itinera quoq; insegura infestaq; reddit, neque à purpuratis regibus abstinet. Sigismundus Henricum Ptarconem qui hominè corripit cum exercitu mittit: obfidio quatuor ducta mensibus, castellum summa vi occupatum. Sed in cacumine montis sitū, vallo, fossa, murisq; opportune munitum, difficile superatu erat. Eriguntur turres, quae munitiones murosq; superent, tela intra iaciuntur, multi vtrinq; cadunt, obsidentium plures, in quos tela haud frustra cadebant. Accessum ad muros altior fossa prohibebat, quae licet aqua caruit, laboriosum tamen periculosumq; militi erat, sagittis vndiq; cadentibus in eam descendere, atq; inde rursus vallum quo muri praecingebantur ascendere. Cuniculis igitur aditus in fossam paratur, relicto terra ali-

EE 3

Sigismundus
in Bohemia
vni.

Responsum in
Bohemia.

una mramiol.

Robacius.

* alias lina.

1512 2/1/10

quanto, ne trans intelligi posset instar ostij ante fossam. Expectatur ventus qui ex castris in castrum ipiret. Is ubi vehemens datus est, armati aditum ingrediuntur, tormenta aenea quam plurima simul incenduntur, ventus fumum in castrum rapit, milites aperto cuniculorum repagulo in fossam profiliunt, & ad motis scalis vallum ascendere nituntur. Prandebatur fortè Rohacius: pauci qui pro muris excubabant, clamorem attollunt. Fit tumultus, concurrunt undiq; ad defendendum vallum Rohacius quoq; relicto cibo, sumptis armis auxilio suis ex arce aduolat: pugnatur eodem tempore pluribus locis acerrimè. Vbi Rohacius adest, hostis ex alia parte vallum superat, stragemq; latè faciens castrum ingreditur. Rohacius dum redire in arcem festinat, præciso itinere capitur, arx quoq; vi rumpitur, latrones qui eò confugerant interceptis, sacerdotiq; Hussitarum vesaniæ participi, qui sacramenta ministrabat hæreticis, indita vincula: ducti omnes Pragam suspendio vitam finire. Furcarum, quibus damnati poenas dedere, triplex differentia fuit: è sublimiori Rohacius pependit, imam tenuere latrones circiter nonaginta: media sacerdotem arripuit nomine Medium: atque ita Medius in medio furcarum damnatam animam deuotamq; Satanæ reddidit.

Rohacii interitum.

De morte Sigismundi Imp. & quem reliquerit in testamento heredem.

Caput LIII.

Barbara.

Aegrotare interea Sigismundus cœpit, exaugente morbum senectutis incommo-
do. Barbara imperatrix de retinendo imperio sollicita, Henricum, Præconem, Sterenbergium, Georgium Poggiebracium, & alios plerosq; barones, quorum autoritas apud Bohemos potior, clanculum ad se vocat, Sigismundum breui moriturum asserit, futuras in regno turbas, nisi rei suæ quam celerrimè consulant: quietis vnicam viam esse, si se viduam rex Poloniae ducat uxorem. Id ei suafu facile. Nam quis matrimonium renuat, quod dotalia duo regna sequantur, eaque maxima & opulentissima? Suo nomine & in Hungaria & in Bohemia oppida munitissima custodiri, comites Ciliæ alterum fratrem, alterum nepotem auxilia præbituros, multosq; in Hungaria proceres suas partes complexuros. Placet Bohemis imperatricis consilium, datisque dextris foedus ineunt. Mulier iam anus, nouum coniugium mente complexa, filiam, quæ in spem regni creuerat, & Alberto duci Austriae nupserat, ex animo dimouet, nec aliud, quam noui concubitus gaudia meditatur. In exhaustam foeminae libidinem, quæ tumulo quo propior est, eo genitalis thori, nuptialisq; facis cupidior & curiosior redditur. Non latuerunt Imperatorem furentis foeminae excogitatus. Qui postquam referentibus medicis moriendum sibi esse cognouit, ex Bohemia cuius sibi dubia fides erat, in Morauiam se vehi iussit, visurus filiam priusquam vita excederet. Illa cum viro ad eum in ciuitatem venit, quam Snoima vocant. Ibi mox Barbara virum sequuta, custodia traditur. Vlricus Ciliæ comes præmonitus, fugam arripuit. Imperator vocatis in cubiculum Hungariae ac Bohemiae primoribus, aduentasse resolutionem sui corporis, nec iam amplius se viuere posse affirmat, iturum se patrum viam. Cæterum priusquam oculos claudat, de salubri statu regnorum suorum velle cum eis agere. Albertum Austriae ducem, generum suum esse, & virtute præstantem, & generis nobilitate sublimem, eum se non minus amare quam filium, successorem itaq; suum nominare, rogare supremam voluntatem suam exequantur, beatum id regnum futurum, cui Albertus imperauerit. Exin legatos nominat, qui se mortuo Bohemiam petentes, in cõuentu procerum testamentum suum patefaciant. Inter quos Gaspar * Slik princeps fuit, matre Italica ex comitibus Collisalti agri Taruisini, patre Theutonico natus, ex familia Lazana

aliis Silichius

proquin-

provinciae Franconiae, ingenio dextro, facundia suavi, doctrinae cultor, ad omnia genitus quaecunque ageret. Quem utque adeo fortuna & virtus extulit, ut quod erat prius inauditum, trium Caesarum successiue regnantium cancellariae præfuerit, vnus ex ducibus Slesiae filiam sibi in matrimonium tradi non recusauerit. Sigismundus illi Egram & Cubitum, & alia in Franconibus oppida dono dedit: Albertus in Hungaria Calesium, & Albam ecclesiam: Fredericus in Austria Grecium. Versatile profecto ingenium, & naturae bonitas singularis, quæ inter tot Imperatores, moribus prorsus dispares, pari gratia viuere potuit. Nos huius amicitia in curia Frederici Caesaris vsi, si quid profecimus, quod scimus quam tenue est, adiumento eius sequuti sumus: episcopatum certè Tergestinum, unde reliquæ dignitates prouenire, ipse nobis primus committi curauit. Mortuus est Viennæ ex apoplexia, & apud Carmelitas cum coniuge sepultus. Sigismundus supremis suis ordinatis, inter amicorum manus defecit.

De sepultura Sigismundi Imperatoris.

Caput LIIII.

Albertum barones qui aderant ex Hungaria & Bohemia, concordibus animis regem salutauere. Ipse missis in Bohemiam suis à Sigismundo delegatis, versus Posonium iter flexit. Miserabile spectaculum, & humanarum rerum singulare documentum, Imperatrix captiua, & Imperatoris cadauer vnà vehitur. Occurrunt lugubres Hungari, nec tenere lachrymas in tanta rerum nouitate possunt. Hic defuncti Regis corpus fletum elicit inde reginae vincula commiserationem excitant. Solatur tamen miseris noui Regis electio, cuius virtutis multa extabant documenta. Duo inter se pugnantibus curæ occurrebant, altera sepeliendi regis, plena mœroris: altera coronandi, læta iocundaq; iusta prius defuncto regi persoluta, corpus eius in Varadino ut in vltima voluntate placuerat, sepultum. Albertus in Alba regali, cum coniuge sua Elizabeth, kalen. Ianuarij summo consensu & applausu populi coronatus est.

De Alberto Bohemorum Rege quartodecimo, & etiam Romanorum rege.

Caput LV.

Legati in Bohemiam profecti, vulgato Sigismundi testamento, Albertum Licium, potentem, nobilem, virtute præstantem, Bohemis amicum, regem assumi petunt. Ioannis, Caroli, Venceslai, & ipsius Sigismundi erga regnum merita commemorant. Natam ex earum sanguine Elizabeth, non esse paterna hereditate priuandam. Inter Bohemiae reges & Austriae principes foedus extare, procerum consensu & imperiali autoritate firmatum: ut deficientibus in altera domo masculis hæredibus, altera regnum accipiat. Defecisse masculos in Bohemiae regiae stirpis, successorem ex Austria vocandum. Neque alium regno idoneum viderunt, quam Albertum, qui & vxoris, & suo iure, & soceri iudicio præferendus sit. Futurum eum regem, quem Bohemi ex caelo missum putent. Hungari quem cupidè regem acceperint, Bohemis haud aspernandum. Flectitur his Bohemorum conuentus. Albertus pridie nonas Maias rex designatur. Verùm proceres qui cum Barbara conspirauerant, non alio pacto in Albertum consentiunt, quam si postulatis suis mosgeratur. Alscio Sternenbergius eorum nomine Albertum adijt: sed frustra eius preces fuere. Albertus ea fermè Bohemis, quæ socer, affirmavit. Interea Barbara, dimissis quæ possidebat in Hungaria inexpugnabilibus castris, liberæ

EE 4

H. 16. v. n. d. d. Hungariae in Bohemiae

Cap. Schlick.

rati reddita est, duodecim millia aurea nummum, locis patentibus, quoad viveret ei singulis annis constituta. Ptarfco de voluntate Alberti ab Alfcione certior factus, accessit ex factione sua primoribus, quorum pars potior haeretica fuit, Hussitarum sequax erroris, Casimirum regis Poloniae germanum, tredecim annos natum, regem appellat, missisque oratoribus auxilia petit, quibus nobile regnum ei conservari possit. Inter haec & electores imperii apud Francfordiam conuenientes, rem Romanam Alberto commendant. At illi acceptare imperium iniussu baronum Hungariae haudquaquam licebat. Id enim eis promiserat, quum se regem accepere. Vocati primores regni, negabant ex usu esse Hungariae regi, Theutonicis ceterisque gentibus imperare: dum Sigismundus Romanae rei consulturus, Italiam, Germaniam, ceterasque prouincias peragraret, Hungariam Turearum direptioni patuisse. Multa in utramque partem dicta, postremo visis precibus Frederici ducis Austriae tunc adolescentis, assensum dedere: imperium summa Germanorum congratulatione ab Alberto susceptum. Nec mora, legati ad regem Poloniae, nomine gentis Bohemicae missi, Ioannes Rabensteinus, & Henricus Placius, oratum ne fratrem turbare Bohemiae regnum patiatur, meminerit inter Bohemos ac Polonos veteris amicitiae: Albertum ex Sigismundi testamento, & prouincialium decreto, regem esse, non potuisse paucos qui Casimirum vocauerunt, ius regni in alterum transferre. Si pergat alienum regnum fratri parare, caueat ne de suo certare cogatur. Polonus ad ea, Bohemos sibi amicos esse fatetur, cupere beneuolentiam perpetuo stare: at fratri quem primarij barones regem vocauerint, ius auferre non posse. Polonis ac Bohemis unam esse linguam, & unam utriusque genti originem: cum Theutonicis nihil Bohemis esse commune: nihil prouincialibus incommodius, quam sui regis vocem non intelligere, atque in omni colloquio interpretis egere. Regnum sibi suum satis tutum fidumque esse, neque se externam vim ullam timere. Proinde orare, ut fratrem potius ipsi recipiant, quam ipsi ab eo recipiantur: donatosque preciosis pellibus, ut est mos gentis, oratores dimisit. Legatis autem alterius partis, missurum se propediem auxilia pollicitus. Albertus medio tempore Iglauiam petit, quo in loco ab Vlrico Rosenf, Mainardo, plurimisque Bohemiae proceribus percupidè expectabatur. Ptarfco verò per nuncios eum rogat, ne prius regnum ingrediatur, quam sibi factionisque suae faciat satis. Neque enim passurum se regem esse, quem ipse non elegisset. Albertus quod maior pars regni statuisset, id ratum esse debere respondit: hortari ne regni quietem inturbet. Inuenturum benignum regem, si paci consulari: sin pergat res innouare, plus belli reperturum quam velit. Exin motis castris Cuthnam occupat, quam Ptarfco sine praesidio reliquerat. Petenti Pragam frequens populus occurrit, atque ut hostium victori congratulantur. Et quamuis iterum Ptarfconis factio conuentum peteret, prius quam rex coronaretur, reiectis precibus, tertio kalendas Iulij solenni pompa coronam accepit. Ptarfco verò Coloniam, & alias suae factionis ciuitates impigre muniiuit. Quumque duo millia equitum ex Polonis ad eum venissent, populari eorum agros cepit, qui regem introduxerant: & tanquam diu Bohemia quieuisset, nouo exultans bello, adeo gloriabundus in campos exiit, ut captiuos nobiles quos forte interceperat, ea conditione iuratos dimitteret, ut se non prius representarent, quam castra muris Pragensibus admouerentur. Albertus & si auxilia ex Austria Hungariaque ascuerat, illis tamen non expectatis, hosti copiam pugnandi fecit. Quam Poloni detrectantes, per montes Cuthnae, & Sobeslauiam, ad Thaboritas se contulere, amicam sibi ciuitatem, castrisque ante urbem positam, Albertum expectauerunt. Ipse cum copiis egressus, per Benefcauiam ad eos festinans, legatos praemisit, qui Polonis dicerent, Inter Casimirum,

Albertus Imperator factus

rum, cuius causam agerent, seque belli praemium Bohemiam esse, cauerent ne incendia agerent. Experirentur praelio, cuius prouincia esset: cultam potius quam desertam mallent: sese moram minimè facturum, quin pugna litem regni definiat. Poloni ad haec huiusmodi responsum dedere. Aequo se ferre animo Alberti arrogantiam pugnam petentis: nam superos superbis interga ostentare solitos. Latus eo nuncio Albertus, quadrato agmine in conspectum hostis aduolat. Quo intra castra se continente, & ipsa castra sua è regione Thabor ad iactum lapidis tormentalis metatus est. Pugnatum singulis diebus in campo, qui medius inter bina castra iacebat: nunquam totis viribus in fortunam belli ventum, Polono non tam facile egregia manu facinora edente, quam verba magnifica ore iactante. Erant in castris Alberti, Christophorus Bagoariae princeps, qui postea regno Daciae potitus est, Fredericus Saxoniae dux, & Albertus Marchio Brandenburgensis, cuius nomen ab eo tempore cultum, magnumque fuit. Triginta millia militum Alberto parabant: Polonis quatuordecim millia, quorum castris iuncta ciuitas, magno adiumento erat. Tormenta quoque aenea in utrisque castris plurima, maiora apud Albertum fuere. Ex quibus vni quod erat maximum, ignem admoueri iussit, cuius lapis emissus mirae magnitudinis, quum praeter opinionem in castra hostium cecidisset, multos mortales interemit. Vidisses passim corpora sine capite iacentia, capita quoque, pedes, membraque sine corpore in cruore fluitare, iumenta humi procumbere mortua. Neque enim primo ictu duntaxat, sed multiplici saltu pluribus in locis decidens saxum stragem fecit. Quare consternati Poloni, relictis castris intra urbem se recepere. Georgius Poggebracius per idem tempus quum Thaboritas peteret: nam & ipse Ptarfconi iunctus erat, in alam quandam Alberti equitum forte incidens, commisso praelio hostem prostravit, atque hinc primum homini nomen datum. Albertus verò quum expugnari Thaboritas aliter quam fame nequirent, soluta obsidione Pragam rediit: Poloni exhausti argento, amissis equis, pedibus in patriam abiere. Fredericus Saxonum princeps, dimisso rege domum rediens, in hostium insidias incidit. Sed nihil improvisa re motus, ordinata raptim acie, ea constantia eaque fortitudine pugnam inijt, ut penè victus captusque vicerit, caelisque quam pluribus, captos abduxerit. Rex Poloniae nondum cognitis, quae in Bohemia suis acciderant, cum duobus magnis exercitibus Slesiam ingressus, in Bohemiam properabat. Sed intellecta suorum fortuna, popularis hostium agris domum rediit: Albertus autem relicto qui regnum gubernaret Vlrico comite Ciliae per Slesiam Gorlicium venit. Vratislauenfibus verò (ea est ciuitas nobilis ac praetens, & Slesitarum caput) Albertum marchionem Brandenburgensem petentibus belli ducem dedit, qui Poloniam saepe infesto exercitu petens, longè lateque praedas egit. Non multis post diebus actum de concordia. Rudericus Burgensis episcopus, natione Hispanus, doctrina ac virtute praestans, arbiter litis ex Basiliensi concilio missus, Albertum conuenit. Disceptatum est inter legatos partium: non conuenientibus, indutiae belli dictae, conuentus in aliam diem apud Vratislaviam statutus. Eò veniens Albertus, ex gradu forte prolapsus, grauius laesus, pluribus diebus aegrotus decubuit. Exin claudus effectus, infecta pace, per Morauiam in Austriam rediit. Interea comes Vlricus, qui Bohemiae praerat, inter barones de vendicando sibi regno agere cepit. Albertus cognito eius studio, properatim stipendia subtraxit, gubernationem dimisit. Ille materia adempta, qua Bohemorum animos sibi conciliabat, ex prouincia discessit: nec ultra remissus est, regni cura Mainardo & Vlrico Rosenf commissa. Per idem tempus Despotus Seruiae, quam Rasciam vocant, cum sacerdotibus & nobilibus in Hungariam profugerat, Tur-

Laere

carum impetum veritus, vno tamen relicto filio, qui castellum Sinderouiam in ripa Danubij situm, & à Turcis obsessum tueretur. Albertus ab Hungaris inuitatus, obsessis opem laturus, Budam petijt. Interea Georgius Palotius, Strigonienſium pontifex, diem obiit, qui coronam regni, diuitemq; regum ſupelleſtilem in arce ſeruauerat. Quà re cognita, Albertus eò ſe confert: arx reginæ deditur. Quæ dum theſaurum regni coram baronibus ad eam rem ſelectis recognoscit, coronam beati Stephani regis, quam ſacroſanctam putant, clam ſurripuit, anuiq; cuſtodiendam tradit, cætera obſignatis occludit arcis.

De morte Alberti inſtyli Regis.

Caput LV I.

Albertus Budam reuerſus, non expectatis auxilijs, aduerſus Turcas exercitum ducit: caſtra inter Titiam amnem ac Danubium collocat. Interea Turcarum Imperatore victo caſtello, excæcatoq; Deſpoti filio, cuius ſorem in matrimonium duxerat, domum abiit: crudelis, qui neque coniugij affectum ſenſit. Verùm Turcis matrimonij neceſſitudo leuis, apud quos ſinguli pro opibus plures vxores habent: regibus eo amplius nubere licet. Ita animus multitudine diſtractus, nullam pro ſocia, pariter omnes viliter habet. Albertus vbi expugnatam Sinderouiam, Turcas abiſſe cognouit, dimiſſo exercitu, Budam redijt. Sed inſolito ſeruientis Auguſti calore vexatus, dum peronibus nimium oblectatur, in ventris ſolutionem incidit, ſentiensq; periculum, moriturus in patria, Viennam repetere ſtatuit. Iter ingreſſus, quum iam Strigonium præteriſſet, in villa quæ Longa dicitur, condito teſtamento vi. kal. Nouembris deceſſit, princeps liberalitate ac fortitudine clarus, & qui cæteris rebus longè religionis ſtadium antepoſuit.

Quomodo Bohemi poſt mortem Alberti eligunt in regem Albertum Baioaria ducem, ſed electioni conſentire noluit.

Caput LV II.

Bohemi qui Alberti regis cauſa inter ſe diſſidebant, cognita morte, apud Pragam conuenientes, vnum totius regni corpus efficiunt, atque ad eligendum nouum regem ad viij. kalendas Maias diem ſtatuant. Rochezana qui dudum apud Grecium exulauerat, domum reuertitur, ſuoq; more inſaniens, Romanam eccleſiam, cardinalesq;, patriarchas, cæterosq; per orbem episcopos blaſphemans, apud ſolos Bohemos incorruptæ veritatis inueniri ſacramenta dicit: precioſiſſimum Chriſti ſanguinem paruulis ac dementibus præbet. Sacerdotes ſuæ temeritati aduerſantes, domo pellit: popularibus communionem ſub ſpecie vini recuſantibus, eccleſiaſticam ſepulturam interdicit. Redcunt damnata tempora, ſuumq; placitum, ſuumq; quiſq; ingenium recepit. Regina Elizabeth iam filium ex Alberto pepererat viij. kalend. Martij, Ladiflaum nomine, atq; Hungarorum ei coronam impoſuerat. Mittuntur ad eam legati, qui dicant, ad eligendum regem diem ſtatutam: ſi quid iuris in regno Bohemiæ ad ſe ſpectare conſidat, oratores mittat, qui rem ſuam agant. Regina natum ex Alberto filium in cunabulis oſtendit, rogat ne paterna hæreditate pupillum exuant. Tempus mittendi legatos arctum eſſe, neque enim amplius quàm dies quindecim ſupererant. Si prorogetur terminus, miſſuram qui pueri iura edifferant. Erat inter legatos Procopius Rabenſteinus nobilis eques, doctrina ac morum lenitate præſtabilis, cuius noſ amicitia pluribus annis oblectauit. Is quum Alberto ſeruiffet, habiturum ſe curæ

curæ ait, quæ regina mandaret. Reuerſus in Bohemiam, eos primùm adiit, qui patres Alberti fouerant. Exponit reginæ deſiderium, ſuadet conuentum. Res digna exauditione videtur. Verùm Ptarſco, & qui Alberti recuſarant imperium, quum iam Pragæ conueniffent, regno conſulendum quantocyus eſſe dixere. Reginam ſpernere, inſtare, properare, vocare abſentes: Illi diè ex die conſulto proferre, moræ cauſas neſtere. Interea legati ab regina veniunt, ſit frequens conuentus. Intromiſſi oratores proceres rogant, Sigifmundi & Alberti ſuorum regum meminerint, nepotem filiumq; ne reſpuant: contra ius gentium paternam hæreditatem puero ne adimant: foedera cum Auſtraliſibus percuſſa ne violent: pupilli atque orphani miſereantur. Sunt non pauci qui lato fauore legatorum poſtulara ſuſcipiunt. At qui Albertum oderant, filium regem negare, cuius patri tanquam regi non paruiffent. Infantem regno inutilem eſſe, regem à regendo dictum: qui regendus ſit, regem vocari non poſſe. Antequam Ladiflaus adoleſcat, longum tempus effluxurum, poſſe interim regem aſſumi, qui per ſe regat. Satis eſſe Ladiflao, ſi poſt quatuor & viginti annos ad regnum vocetur: medio tempore locum alteri faciat. Reges regno dari, non regna regibus. Fredericum Auſtriæ ducem, iam Romanorum regem electum, Bohemis induliſſe, vti quem vellent regem ſibi aſciſcerent. Vicit hæc ſententia. Albertus itaque Baioariæ dux, maiore procerum voto rex declaratur, qui apud Venceſlaum quondam nutritus, Bohemice linguæ non ignarus erat. Mittuntur ad eum primores regni, inter quos Vtricus Roſenſis, homo ſemper ſe tempori accommodans, princeps fuit: qui licet Alberti partes olim defenderit, huius tamen ſententiæ ſuaſor extiterat. Quibus ea res indigna videretur, hi Procopium ad Fridericum Cæſarem clam ire iubent, rogantes nobile regnum ne pupillo negligat, cuius tutelam ſuſceperit. Iam enim Elizabeth Hungarorum inconstantiam verita, qui ad Polonia regem defeceant, Ladiflaum ad eum miſerat educandum. Fredericus audito Procopio, miſſis ad Albertum Baioariorum nuncijs, hortatur ne regnum ſibi alienum uſurpare præſumat: quod quum difficile, tum ignominioſum fuerit Bohemis, quibus deſuncti regis hæres eſſet, non licuiſſe alium eligere, neque ſe poteſtatem caſu dediffe, quemadmodum in Bohemorum conuentu nonnulli ementi fuerant. Procopium verò in Bohemiam remittit, qui ius Ladiflai haudquaquam ſe neglecturum aſſerat. Albertus ea virtute atq; animi moderatione uſus eſt, quæ poſtquam reges eſſe cœpere, rariſſima ſemper fuit. Nam venientibus ad ſe Bohemorum legatis, amplum & nobile regnum offerentibus gratias egit, qui ſe vnum ex omnibus elegiſſent, cui parere vellent, dignumq; tanto imperio iudicaſſent. Multa ſe idcirco debere Bohemis, neque id vnquam beneficij obliuioni daturum. At quum regis Alberti ſoboles extet, indecorum eſſe cum alterius iniuria regnum querere, paternam hæreditatem nulli auferendam: qui pupillos ſuo iure diſpoſient, dijs atq; hominibus inuiſos poenas aliquando patrati ſcleris dare: cognouiſſe ſe non vano rumore foedus antiquum inter Bohemos & Auſtrales extare, deficiente maſcula ſobole principem ne foris aſſumant: fidem ſeruare pulchrum, ne cui temerè noceatur cauendum. Sceleſtam execrabilemque vocem illorum, qui regnandi cauſa ius violandum aſtruunt, atque ita maiorem ſe ſpreto regno monſtrant, & ſi verum fateri licet, clariffimum egit regem. Nam regnum apud eos eſt qui ſpernunt, non qui cupiunt.

De Ladiflao infante Bohemorum Rege.

Caput LV III.

Bohemi ab Alberto repulſi, iterum conuenientes, legatos ad Cæſarem mittunt, petentes tutorio nomine vti regnum accipiat. Is in Belgicum ſe

Alberti mortis.

iturum dicit, coronæ suscipiendæ gratia, quum redierit, de re ipsa transacturum. Reuersum potentissimi ex Bohemia proceres adeunt, inter quos Ptarisco quum esset Alberti filio infensus, seorsum Fredericum alloquitur, regem ut seipsum faciat hortatur, facile id futurum, si tutelam pupilli reiciat. Nam quum cæteri desint, Bohemos suo pte ingenio regnum sibi oblaturus, cui ex fœdere tanquam senioti Austria principi debeatur. Negauit Fredericus orphanum, cuius tutelam gereret, hereditatem se quoquò pacto inuaturum. Nec tamen Bohemiam tutorio nomine administrare voluit, quam sine profusione magna pecuniarum retinere non poterat. Nam Bohemi nisi ex regibus quotidiana munera accipiant, ab officio recedunt. Neq; regnum est cuius fiscus abundat: regie possessiones in priuatas manus peruenere, argentifodinæ unde opes regie in immensum creuere, maiore ex parte perierunt. Distracti census, vectigalia prorsus extincta: nisi populares in sumptus regios pecuniam conferant, quam vocant Bernam, aut rapere unde uiuat regem oportet, aut precario regentem mendicare. Suasit igitur imperator ipsi per se prouinciam regere, donec pupillus adolesceret, donatosq; oratores à se dimisit. Domum reuersis gubernatores eligere placuit, inter quos Ptarisco & Mainardus priores habiti. Stetit aliquandiu concordia discors. Nam licet Mainardo Ptariscoq; factionum capitibus parum conueniret: & alter conuenta cum concilio habita seruanda esse diceret catholicarum tutor partium, alter sperneret, Rochezanæ amicus: ab armis tamen abstinere, mediumq; quoddam temperamentum inuentum est, quo partium cuique suo voto liceret uiuere. Verum Ptarisco vi morbi repente extincto, Mainardi potestas aucta est, cui quum Pragenses, tum potiores regni ciuitates paruere. Id ægrè fuit aduersa parti, quæ Ptarisco defuncto ad Georgium Poggiebracium se contulerat, eumq; sibi ducem elegerat, iam tum rei militaris peritia, rebusq; strenue gestis insignem. Orare igitur ne iacere suas partes sinat, Mainardum indies crescere, Pragam in potestate habere regni Metropolitim, sacerdotes qui Romanum ritum introducant magnificare, qui veritates patrum sequerentur persequi. Occurrendum temeritati hominis, qui peregrinos mores patriæ anteponat, Pragam ei auferendam, neq; id esse difficile: ciuibus non placere Mainardi regimen, Rochezanam multos habere amicos, qui excitato tumultu arma capessant: audendum esse fortibus uiris, fortunam ipsam aperire uictoriam. Georgius ipse qui suapte natura magna cuperet, collaudatis suasoribus nonnullos in urbem ire iubet, qui pertentatis ciuium animis quæcunq; inuenerint ad se referant. Postquam multi aures adhibent, coniuuratione facta, inuadendæ urbis dies constituitur. Coniurati incendium in parte urbis admodum remota excitant, concurrunt ad restinguendum ignem. Interea Georgius ex aduersa parte cum copijs murum inuadit: nec mora, proditores in id instanti portas aperiunt: extollitur clamor ut in capta urbe solet. Hinc tremor suprema timentium, inde exultatio uictorum exaudiri. Trucidantur passim resistentes. Mainardus in eo tumultu captus in arcem coniectus, ibique tandem obiit, siue tadio diutini carceris, siue ut pleriq; putauerunt, exhausto veneno. Ex isto tempore Praga sine contouersia in potestate Georgij fuit, neque posthac aduersari palam uoluntati eius ex baronibus quisquam presumpsit, quibus potestas suspecta uisa: durum imperium, in concionibus laudare hominem, probare regimen, blandiri, unum eum esse dicere, qui tandem regni calamitatibus modum imponat. Id nulla uia rectius fieri posse, quam si rex in regnum ueniat, precari, numen obtestari, id patriæ non deneget, legatos ad Cæsarem mittat, instet, urgeat, facturum tutorem denique quod in pupilli rem sit: si pèrgat aduersari, nihil Bohemis imputandum alium regem querentibus. Sententia quamuis ingrata Georgio, accepta in auribus populi

Bernam

Praga per
productionem
capta.Mainardi
mors.

puli refelli non potuit. Missi ad Cæsarem oratores nihil impetrare: pupillarum ætas excusationem præbuit, quaquam sapius idem tentaretur. Venere plurimi ex Bohemis ad Fredericum uisendi Regis gratia. Inter quos Georgius cognomine Giscra, armorum gloria clarus, qui partes eius vnus ferme defederat in Hungaria, quum Rex Polonia regnum prædones saepe acie fuderat: Ioannem Huniadem bis castris exuerat: rebellantes Hungaros magnis cladibus affecerat. Is ubi ad conspectum Regis intromissus est apud Nouam ciuitatem, quo in loco tunc aderamus, astantibus pluribus illachrymans, Ladislai manum exosculatus, in hunc modum uerba fecit: Video te tandem tempore, mi Rex, si scires quæ pericula propter te adiu, quibus me laboribus implicui, quot aduerso corpore uulnera accepi. En cicatrices testimonio sunt, patri ego tuo tibiq; uitam deuoui. Nulla vis est, nulla fortuna, quæ alienarum animarum à te meum possit, officia mea sola tibi auferet mors. Sed tu hæc per ætatem non intelligis. Et subridens: Quod ergo, inquit, mihi præmium fidei ac laboris erit? & quod das mihi tuo stipendium? Sextum tunc annum agebat Ladislaus: qui postquam Giscra finem dicendi fecit, oculos huc atq; illuc circumuoluens, loculos Ioannis magistri camera suspiciens ex phylacterio pendentes, qua ille numos more Theutonico pauperibus erogandos afferuabat: hanc tacitus arripuit, araq; sex tantum, neq; enim plura inuenit, illinc deprompta Giscra dono dedit. Admirati omnes pueri factum, & prouidum & liberalem futurum iudicauere. Giscra innexos postmodum auro numos è collo suspendit, regie gratitudinis monumentum. Hungari qui mortuo Alberto Regem Vladislaum ex Polonia uocauerant, diu imperium Ladislai obtrectare, bellumq; aduersus Turcas infeliciter gessere, in quo Vladislaus fortiter pugnant obtruncatus est. In conuentu deinde ciuitatum procerumq; Ladislaus Rex appellatus: missa legatio ad Fredericum Cæsarem in qua regni primores fuere, decretum electionis exposuit, Ladislaum in Hungariam mitti coronandum postulauit. Responsum est, rectè Hungaros egisse, qui Regem tandem suum recognouerint, electione tamen haudquaquam opus fuisse in eo, quem natura Regem dedisset, neq; coronandum esse, qui semel coronatus sit. Puerum adhuc egere tutore, nullius tutelam salubriorem esse, quam Frederici Imperatoris & proximi consanguinei. Expectarent ætatem regno idoneam, interea per se regnum administrarent. Diu inter Hungaros & Imperatorem obnegatum Regem inimicitia fuere, & armis quoq; tentata res est. Ioannes Huniades infestis copijs Austriam ingressus, quamuis ferro atque igne agros vastauerit, Regem tamen coronamq; & quæ repetebat in Hungaria castella, obtinere non potuit. Pugnavit iterum contra Turcas, à quibus magno prælio uictus, humilior factus Cæsaris beneuolentiam & petijt & impetrauit. Ob quam rem quamuis saepe & ab Hungaris & à Bohemis Ladislaus peteretur: res tamen ad duodecimum eius annum protracta est. At quum Fredericus imperialis coronæ suscipiendæ gratia Italiam petere statuisset, rursus Bohemi, Hungari, & Austriales, legationibus seorsum missis, Imperatorem fatigare, Ladislaum reposcentes: postulata omnibus negata sunt. Ad Bohemos, qui ea de re conuentum Pragæ habituri erant, ac ferocius agere uidebantur, Regem alium electuri, nisi in eos eis gereretur, legatos mittere placuit, quibus & nos additi sumus, Prouinciales, quibus apud Pragam dies statuta fuerat, grassante illic peste, in Benechauia conuenere, quos in frequenti conuentu, presidente Georgio Poggiebracio, in hunc modum alloquuti sumus, Petiistis ex Cæsare uiri Bohemi, Ladislaum Regis quondam uestri filium ad vos mitti: idem Hungari, idem Austriales importunis precibus exigunt. Si uobis mos geritur, illos offendere necesse est: si preces aliorum audiantur, contemnere uestras oportet: si necessarium sit alterum ex duobus, uestram am-

Giscra.

Legat. imperat.
toris oratio.

citiam præferet Imperator. Vetus enim maiorum suorum cum Bohemica gente foedus, & acceptorum vltro citroque beneficiorum memoria recens. Sin virtus claritasque pensanda est, quis Bohemico nomini non inuideat, cuius victorias tempestate nostra plures numerare licet, quam reliquæ gentes omnibus seculis comparare poterint? Verum Cæsari hoc tempore in hanc electionem descendere haudquaquam necessarium videtur, quando ea pueri ætas est, quæ neque vobis neque Hungaris vsui esse potest. Esto, veniat in Bohemiam Ladislaus, quod inde regno emolumentum cederet? Illene ius litigantibus dicet? statum Republicæ reformabit? aduersus hostes copias ducet? belli, pacisue munia obibit? Nihil horum præstare potest, cui recte tutela opus est. Illud in primis eius aduentus faciet, Regis pompa ducenda est, ornanda regia, adhibendi ministri, curia more progenitorum apparanda. Ad hæc grandi pecunia opus. Vobis nullum ararium esse audio, nullos census, nulla vestigalia publica. Ad vestras igitur opes recurrendum, vos præstare sumptus, vos Regem alere, vos inexplebilem curiam & insatiabiles ministros explere oportebit. Video præterea inter vos non paucos esse proceres, consilio, autoritate, atque opibus bene pares. Cura Regis vni committenda erit, non omnibus: ille dominus, ille Rex vester iudicabitur, qui Regis corpus in potestate habebit. Et quis vestrum est, qui non eum honorem sibi quam alteri malit? Semina inter vos discordiarum petitis, nisi prius in vnum conueneritis, qui Regis curam præstet. Vos his incommodis Fredericus liberat, qui suo sumptu pupillum regni gubernans, dissensionum vobis fomitem aufert. Nec vos latet, quandoquidem tenera Regis ætas est, corpus eius in potestate Cæsaris rectius esse quam in alterius cuiuspiam. Ille enim consanguineus est, ex eadem familia natus, & Imperator. Et quis pupillo Regi conuenientior tutor detur, quam princeps principum? Si sit inter vos & Hungaros contentio coram extraneo iudice, de custodia corporis Regis, par causa vestra atque illorum iudicabitur. Vtrique Regem petitis, utriusque fidelitatis documenta præstatis. Verum in hoc illi superiores erunt, quia natum apud se Regem coronatumque dicent. Apud Cæsarem vestra causa longè iustior est, quam Hungarorum: seipsum tamè in cura patruelis vobis præfert. Curate regnum, pupillum sibi dimittite, quem postquam pubes fuerit, vobis in primis credet. Quod verò oratores vestri dixere, alium Regem accersendum à vobis esse, id magis terroris incutiendi causa dictum Imperator existimat, quam quod animo vestro ea sententia sedeat. Neque enim vestra fides incorrupta prius, hoc repromittit, neque progenitorum Ladislai in vos collata beneficia hoc exigunt, nec innocens eius ætas quicquam demeruit. Cæterum voluite animo prius ut sapientes decet, quemnam Ladislao præferre possitis? cuius sanguinem, si matris originem memoria tenetis, quatuor Romanorum Imperatores produxere. Si paternam prosapiam exquiritis, quinquies imperatoria dignitas in Australi domo refedit. Obscuritatem querat necesse est, cui tanta claritas non satis facit. Addite potentiam, amicitias, clientelas. Austriam vobis viciniam possidet, Moravia, Slesia illi parent, Hungari, & si res nouas moliri videantur, ab officio tamen non recedent. Imperator à quo regnum vestrum dependet, sanguini suo non deerit, nec ius familiae suæ negliget. Boioariæ Saxoniarque duces, Marchiones quoque Brandenburgenses, & omnes ferme Germaniæ principes, Ladislau propinqua necessitudine attingunt. Non potest hic pupillus offendi, nisi & tota Germania lædatur. Hæc superflue vobis commemorari non ambigo, verum ita iussit Imperator. Ille in Italiam pupillum secum adducet: reductum, puberemque; factum, si perstiteritis in fide, ad vos primum mittet. Vos interea pro grauitate integritateque vestra, quod in rem Bohemici regni, pupillique sit, consulere admonet. Verisimilis oratio visa, neque sine fauore

excepta

excepta est: acceptioremque Procopius noster collega reddidit, qui patrio sermone latinæ linguæ ignaris verba nostra interpretatus est. Iussi sumus ex conuentu paululum abire, mox reuocatis responsum datum: Reddita Imperatori gratia, qui eam legationem misisset, atque in dimittendo rege, Bohemos præferret cæteris. Accipere se bene consulta consilia, missurus ex nobilitate sua primarios iuuenes, qui Cæsarem Italiam perentem sequantur, ei que ministrent. Expectaturos quietè reditum, quem felicem faustumque superum benignitate futurum exoptent.

De morte Barbaræ imperatricis uxoris Sigismundi.
 Caput LX.

Apud Grecium Barbara imperatrix ea tempestate decedit, inexhausta, libidinis mulier, quæ inter concubinos illaudatum æuum publicè agitans, sæpius viros petijt quam peteretur, neque Christianæ neque alteri cuiuspiam religioni astricta, quippe quæ superos inferosque vltros esse negabat. Ferunt eam ancillas suas sæpe orantes ieiunantesque increpasse, quæ corpus suum frustra macerarent, fictumque cæli numen placari verbis crederent. Viuendum suauiter dum vita suppetit, fruendumque voluptatibus. Id tantum homini datum, cuius anima cum corpore simul extinguitur: somnare, qui alteram vitam sibi promittunt. Congrua moribus sententia. Nam qui relicto animi cultu, voluptati corporis se dedere, grauati vitiorum sarcina, non quibus explicent, vitamque corrigant, sed quæ coeptum iter approbant, ea dogmata facile imbuunt. Neque inquinatis mentibus solamen vllum valentius, quam si totum extingui morte hominem opinentur. Vna salus desperanti cælum, inferos non timere. Corpus Barbaræ quamuis infidelis scæminis, Bohemi Pragæ tulere, peractoque funere, in sepulchris regum condidit. Nec defuere sacerdotes, qui prophanum cadauer ecclesiastico ritu sepelirent. Non sunt regibus scriptæ leges, nec in Bohemia quicquam non permissum. Fredericus postquam quieturos Bohemos intellexit, quorum motus in primis verebatur, reclamantibus Hungaris & Australibus, assumpto secum Ladislao rege, Italiam ingressus, Australem coronam à Nicolao quinto Pont. Max. Romæ accepit. Exin visitato apud Neapolim Rege Alphonso, cuius tum opes florentissimæ fuerunt, eiusque neprem in matrimonium duxerat, Leonoram Regis Portugalliæ * filiam, minoribus ac forma præstantem, domum redijt. In eo itinere Ladislaus sæpe fugam molitus est, consilio pedagogi fretus, cum quo postea captus, vsque in hunc diem custoditur in vinculis.

Quomodo Australes Ladislau regem ab Imperatore petentes, non exauditi bellum mouent. Nouamque ciuitatem obsident.

Caput LXI.

Australes interea, suafore Vlrico Eizingero, sumptis armis præfides provinciarum à Friderico institutos vepellunt, gubernatores ex seipsis duodecim eligunt, summam rerum Eizingero committunt. Incentorem quoque nouitatum, alterum Vlricum Cilia Comitem in societatem accipiunt, auxilia ex vicinis gentibus accersunt, reuersum Imperatorem missis legatis, aut Regem Ladislau tradere, aut bellum expectare iubent. Postulatis non tam reiectis quam suspensis, impatientes magis more quam belli, in festis signis Nouam ciuitatem petunt. Committitur primo aduentu atrox pro portis prælium: nullus sagittis modus, cadunt sine numero tela. Bombardæ stragem hostium horrendam edunt. Miserabile visu, dissecta passim membra equorum atque ho-

FF 2

Australis in Österreich

Ulrich von Eisinger

minum cernere, cruorem latè fluentem aspicere. Quà densissima fuit, vnus perfregit aciem lapis emissus, idem alius atq; alius fecit, prostratis quicunq; occurrere, inermibus atq; armatis: nec tamen intermissa pugna. Conglobati hostes, magis ac magis institere. Vbi re gladio geri cœpit, ac vir virum manu prehendit, equus equum impulit, pugnatum est aliquandiu æquo Marte. Postremò Cæsarianorum acies non tam virtute quàm multitudine superata, terga dedit, atq; in urbem trepidè se recepit, vnus militis Andreæ Poumkircher, postea à Cæsare ad Baronatum suffecti audacia ciuitatem tutata est. Qui ne victores cum victis vno agmine irrumperent, tam diu pro porta solus impetum tenuit, donec conuersi fugientes, globo facto ex loco difficili hoste repulso ianuam clausere. Firmata est deinde obsidio, & oppugnata machinis mœnia. Ex Bohemis solus Henricus Rosenis cum ducentis equitibus, pedibus fermè ostiagentis in castris fuit. Hungari nondum venere. Neq; enim per inducias bellum inferre Cæsari licebat. Australes circiter duodecim millia milites expeditos in armis habuere. Georgius Poggiebracius Cæsari cuius erat amicus, opem laturus, * sedecim millia militum congregauerat: sed audita concordia, in agrum regularum Rosenium exercitum duxit, villasq; latè populatus est. Imperator enim interuentu Caroli marchionis Badensis, Sigismundi que Salzbürgensis archiepiscopi, Ladislaum è manu sua dedit, Australibus multa promittentibus, quæ postea barbara fide negauerunt. Inter cetera conuentum erat ad tertium * idus Nouembris conuentum Viennæ habere, in quo vocati vtriusq; partis consanguinei, Bohemi quoq; atq; Hungari, de tutela Regis nondum puberis iudicarent: Ladislaum interea in potestate Comitum Ciliæ extra Viennam degere, nihil prius administrare quàm consilij decretum fieret. Verùm puer postridie in urbem ductus, summis nouisque honoribus exceptus, euestigio magistratus in ciuitate creauit: præfecturas tota prouincia instituit: sacerdotia donauit: regio more curiam erexit. Hungari ad eum venere, inter quos Ioannes Huniades fuit, qui tum Comitatum Histricensem regia beneficentia consequutus, haud aliter quàm principes consueuere, nouæ dignitatis insignia suscepit. Accersunt & Regem suum Bohemi cum Georgio Poggiebracio, quibus non minora Ladislaus pollicitus, quàm pater atq; auus promiserant. Postquam dies affuit cum Imperatore constituta, Ludouicus Baioaria, & Gulielmus Saxoniarum duces, Albertus quoq; Marchio Brandenburgensis, Carolus Badensis, & multi ex Germania prælati ac principes aduenere. Frequens conuentus habitus. In quo præfidente Ladislauo, oratores Imperatoris, inter quos & ipsi fuimus, ita auditi sunt, vt victi apud victorem. Frustra æquitas, frustra honestas in medium deducta. Cuncta ex arbitrio Comitum gerebantur. Ipse pro Rege verbum facere ac respondere, qui neq; leges neq; pacta victorem obligare posse aiebat. Fredericum & iure simul & bello excidisse, armatis ac fortibus iura cauere. Postremò infectis rebus conuentus dissolutus. Nicolaus cardinalis sancti Petri, doctrina & vitæ integritate conspicuus, ad componendam pacem apostolico imperio missus, ab Australibus reiectus est. Ladislaus quamuis Rex appellaretur, alieno tamen arbitrio ductus, in regnis suis triumuiratum deduxit. Ioannes Huniades Hungariam rexit, Poggiebracius Bohemiam, Vlricus Austriam. Penes hunc maior authoritas, qui Regem in potestate habens, illis quoq; imperare posse videbatur. Promiserat Vlricus & Hungaris & Bohemis Regem ad eos propediem venturum. Hungaris primùm satisfacere statuit, diem illis apud Pozonium constituit, eoq; Regem ducit. Conueniunt frequentes Hungari, res ibi pro voluntate Huniadis ordinantur. Potentiori omnia parent. Vlterius regnū ingredi neq; Regi neq; Comiti visum. Fit redditus in Viennam Bohemis dies statuitur, qua Regem coronandū Pragæ suscipiant. Erat

Poumkircher.

Alias xi.

Alias Kal.

Ladislaui inaugurationatio.

Triumuiratus.

Erat inter Bohemos Ioannes Smiricheus, homo nobilis, & facundia gratia inter primos constitutus. Is postquam regem Bohemiam ingressurum cognouit, literas huiuscemodi ad eum dedit, Ioannes Smiricheus Ladislaui regi salutem. Venturum te quam primùm in regnum tuum probo, si modò imperaturus veneris, non parituros. Inermem impotentemq; intrare non laudo, nisi bicipitem mater peperit, vt ex duobus capitibus vnum Viennæ apud amicos dimittas, alterum Bohemorum dubiæ credas fidei. Vale. Epistola comiti reddita est, qui cognito tenore Georgio eam remisit. Ille accersito procerum concilio, inter quos Ioannes non in postremis erat, literarum sensum suppresso scribentis nomine recitat, quid mereatur scriptor percunctatur. Dignum morte primi iudicant: nec Ioannes suo loco sententiam dicere iussus, aduersari audeat: proditorem & ipse patriæ, afficiendumq; summo supplicio censet, qui ea scripsit. Profertur mox epistola eius manu conscripta & impressum annuli signum recognoscitur. Damnatus ore suo, comprehenditur: duarum horarum tempus datur, in quo, si velit, & animæ suæ salutem, & domesticis rebus consulat. Nec diutius vitæ dimissus, gladio percutitur. Sic vir magis eloquens quàm cautus, dum alienam seruare vitam studet, perdidit suam.

Smirichei fortuna.

De electione Comitum Ciliæ, & priuatione administrationis suæ.
Capitulum LXI.

Comes interea, vt quàm splendide regem in Bohemiam duceret, haud ignauè operam dabat: ad eam rem non parum auri necessarium erat. Publicum ærarium exhaustum: qui eam summam crederent, neq; negotiatores, neq; proceres inueniri. Mos est Australibus, quoties repentina principi necessitas ingruit, ex subditis pro modo facultatum pecuniam exigere, quam vocant Steuram. Id tamen iniussu prouincialium haud permittitur. Huc ergo recurrunt. Conuocantur apud nouum Triticiburgum pro veteri consuetudine quatuor ordines, sacerdotes, barones, nobiles, ciuitates. Ibi Comes præfente Rege conuocationis causam edicit. Iter in Bohemiam Regi necessarium ostendit, qua pecunia sit opus exponit, principi suo vt subueniant hortatur, neq; inopem mendicantiq; similem ad coronam suscipiendam ire permittant. Conuentus deliberandi copiam petit. Ibi Eizingerus, qui iam pridem à Comite spretus, extra Regis gratiam eiectus, occasionem qua se vindicaret expectabat, idoneum nactus tempus, vocatis seorsum primoribus, quos sibi fidos, Comiti in fensos credit, ita locutus fertur: Quid agimus viri Australes, semperne Ciliensis mancipia erimus? Imperatoris iugum excussimus, vt Comiti seruiremus? Moderatius certè illius regnum fuit, tolerabilior dominatio: Ille in Austria natus, nostrorum principum sanguis erat: & si verum fateri libet, nostri domini dominus. Quia tamen ex re sua magis quàm principis nostri prouinciam rexit, arma sumpsimus, præfectos eius eiecimus, regem nostrum vindicauimus. Hic alienigena nostra demum ætate principatus honore donatus, nos omnes pro seruis habet. Cui nostrum de Republica consilium creditur? In iussu nostro rex in Hungariam ductus est, superis gratia qui remiserunt in colorem. Nunc nescientibus nobis promissus Bohemis, Hungarica Bohemicaq; negotia solus Comes pro libidine sua ducit. Neque contentus duorum regnorum gubernatores vestigales sibi fecisse, Austriam solus exhaurit. Nam quæ portio est, quàm regius sumptus accipit? Quicquid reliqui est, Comiti cedit. Maior ei quàm Regi familia seruit. Taceo concubinam instar reginæ cultam, cuius virum conciuem nostrū o Vienneses interfecit. Plena prædonibus & meretricibus domus eius: inter hos regias opes effundit. Magistratus, præfecturas, sacerdotia vendit: vbi non sufficiunt

Steuræ.

Eizingeri oratio.

Tyrannidis imago.

publica furta, ad priuatas facultates manus admonet. Quicquid olim peccata uere opulenti, hodie plestitur: nulla vetustas impunitatem criminis habet. Neque tura innocentia est, in conuicta puniuntur scelera. Et offendisse maiestatem conuincitur, quisquis diues habetur. Nemo suae substantiae certus dominus. Equi, serui, liberi, coniuges uestrae, pro libidine Comitis auferuntur. omnia ei licent, neque pauciora uult quam potest. Nunc sumptus regis petuntur, quibus in Bohemiam pergat. Fateor non iniqua postulario est, si fraus absit. Cautiorem me Comitis artes ac uersutiae reddunt. Sibi haec pecunia, non regi quaeritur: nouum aliquod bellum, nouum argentum pariet. Nostris aliter malis, sua quies, pax eius, nostrum bellum est. In securum facit nostra securitas. Pudet me patientiae nostrae, qui si viri essemus, facile opprobrium hoc est nostris oculis eijceremus. Sed fuit haecenus prohibita conuentio: nunc simul congregatis Reipublicae licet consulere. Resumite alacres spiritus, amicos quisque, uel tros communitos reddite, ad imperium praesto cum armis adsint. Accingimini mecum, aut uobis libertatem, aut mihi mortem parabo. Illud in primis mihi ex usu uidetur, multitudo ne regi postulata deneget, paucos ex primoribus eligat, qui regem aduocantes, semotis arbitris prouinciae necessitates exponant. Non dubium quin uobis mihique id munus demandetur. Ego, si regis alloquendi facultas detur, exclusurum me Comitem nequaquam ambigo. Placet Eizingeri consilium, dant inuicem dextras, iure iurando se alstringunt, alterum alteri non defuturum, donec Comes efficiatur. In conuentu prouincialium, quae uolunt ex sententia ordinant. Nec morati, regem aduocantes, daturos argentum prouinciales offerunt: esse tamen quae soli sibi mandata perferant, Reipublicam Austriae concernentia. Iussis exire caeteris, soli apud regem manent. Ibi Eizingerus regem Australi sanguine natum dicit, nullos sibi fideliores Australibus esse. Imperium eius illis naturale, caeteris uolentium. Consilium ab his recipi oportere qui amant. Molestum ferre Austriales, principis sui negocia non bene administrari, expilari prouinciam, uexari subditos, uicinarum odia prouocari. Comitem ditare suos, regem ad inopiam redigere: Ladislaum regem uocari, Comitem ditare suos, bellum ab eo cum Imperatore nutriti. Gubernatorem autem Hungariae annua quatuor & viginti millia nummum regi pendere, comiti duodecim millia. Id ipsum reliquos prouinciarum praesides facere, omnes Comiti uectigales esse. Nihil dubium quin ea mens hominis ad regnum quoque aspiret: amouendum eum priusquam meditata perficiat. In atrocibus delictis etiam cogitationes plectendas esse. Posse haud difficile Comitem effici, uerum taciturnitate opus. Aperto consilio postquam regi cuncta placent, intromisso Comite deliberatio conuentus exponitur: promissa pecunia dicitur. Viennam tamen dum exigitur esse petendam, ordinandam ciuitatem, ne quid in absentia regis turbatum exoriatur. Ficta pro ueris plerique referunt. Commendat deliberata Comes. Eizingerus Viennam praecurrit, senatum de mente regis edocet, cuius reditus ciuitati iucundissimus fuit. Nihil prima die actum. Postera summo mane Eizingerus regiam adit, collocatis in proximo diui Augustini templo mille armatis, qui praesto ad signum erumpant, alios testis armis intrare palatium iubet. Conueniunt frequentes consiliarii, regem in cubiculo saluant, proceres exiturum in aulam expectant. Ex familia Comitis nemo intromittitur. Ultimus omnium adest ipse Comes, qui apud concubinam dormierat: nec tam cito uenisset, nisi uocatus ab amicis, & nouas res in palatio parari accepisset. Pulsanti fores non patuere, donec furens calcibus insultauit. Vbi ad regem uentum est, silentium aliquandiu seruatum. Deinde Eizingerum innuente rege, ita loquutus accepimus. Ab hac hora Comes regiam tibi etiam interdictam scito, abi quoque libet gentium. Neque posthac gubernatoris nomen neque

Eizingeri ac-
cusatio.

silensi aula
interdicta

neque consiliarii, neque regis familiaris uisurpes. Haec me tibi dicere Rex iussit. Ad ea Comes, nihil mutato uultu, forti & constanti animo, indignum se cui talia dicerentur respondit. Aemulorum suorum ea esse, non regis: solere principes qui de se benemeriti essent, his meliora referre: se patri Alberto, se matri Elizabeth, se ipsi Ladislao summa fide seruiuisse, pro eo prius fuisse sanguinem quam nasceretur. Bella eius causa difficilima confecisse: fuisse in carceribus, patrimonium profudisse, Imperatoris odium incidisse, ut regnum ei conseruaret: scire se benignum regem habere, & accepti beneficii memorem. Quae dicta essent uerba, moribus suis non conuenire. Einzigerum ea excogitasse, qui iam pridem sibi fuisset infensus, quoniam pro sua libidine expilare regis bona non potuisset. Orare ne plus inimicorum odia quam sua merita ualere: ne bonitatem regiam aduersariorum malignitas uinceret. Fit silentium loquuto Comite: non satis certo senatu, an rex in sententia persisteret, & mutatum eius animum ratione Comitis uerebantur, inclinaturi quod ille se uerteret, ex cuius nutu pendere uictoriam norant. Einzigerus de statu suo sollicitus, nihil cunctandum ratus, priusquam rex Comiti responderet, ita inquit, Ego mandante rege uerba feci, nihil de meo loquutus sum: ipse adest, ipse me iudicet. Dabo merito poenas, si meam tibi Comes, non regis uoluntatem exposui. Effare tandem rex optime, nec nos ultra suspensos teneto. Tum rex placide, ut consueuit, Ex mea, inquit, intentione ac uoluntate loquutus est Einzigerus: atque his dictis subticuit. Vidisses erectas Australium mentes, & iam Comiti tanquam uicto eiectionis suae contumeliam exposuisti, consilium atque auxilium experens. Quibus in uoluntate regis omnia sita respondentibus, ad sororem regiam se contulit: ab ea praeter lacrymas & muliebrem ciuitatum nihil extorquet. Et iam undique per palatium ire armatos animaduertit. Cedendum itaque potenti inuidiae censuit, neque parum putauit, ex inimica ciuitate saluum corpus educere. Clientes eius audita rei nouitate, sibi quisque fuga consuluerant. Tacitus igitur & confuso similis cum quatuor tantum comitibus ex aula discedens, in patriam suam concessit. Albertus Marchio Brandenburgensis, ne populares saxa in eum iacerent, ad portam usque tutum iter fugienti praebuit. Verum quibus prohibita manus fuere, linguam libertate usi probrosa in abeuntem maledicta omnis generis congestere. Inconstantis fortunae singulare documentum. Nam qui paulo ante tutor regis & secundum in Austria caput erat, in quem omnium oculi respiciebant, qui belli pacisque munia solus agebat, unico regis uerbo potestate priuatus, inops consilij, & animo confusus abiit.

De coronatione regis Ladislai.

Caput LXII.

REX paulo post magnificentissimis apparatibus Bohemiam petiit, atque in Praga summos consequutus honores, regni coronam accepit, Bohemi in eius sumptus suorum quisque censuum tertiam partem contulere. Ex ea pecunia coronationis solennia peracta sunt, supportata curiae onera, & nonnulla coronae castra redempta, quae uel Georgio Poggiebracio, uel amicis eius commiserat. Mansit ibi non paruo tempore Ladislaus, nec unquam haereticorum ecclesias quamuis saepe rogatus intrauit, neque sacris eorum interfuit. Presbyter quidam ex factione Rochezanae, in sacello arcis rem diuinam facturus, sacerdotali ueste ornatus ad altare conscenderat. Rex eo in loco sacra quibus interesset, celebrare iusserat. At ubi haereticum id muneris occupasse, nec uelle alteri locum facere didicit, misso magistro militum, prophanum sa-

cerdotem nisi abiret, rapti extra sacellum, & de proxima rupe præcipitari iussit. Illi etiam vita quam contumacia fuit. Rochezanam in celebritate corporis Christi sacram eucharistiam per urbem deferentem ex fenestra conspicatus, nullum reuerentiae signum præbuit. Percunctantibus amicis, ut quid sacramentum inhonestasset? Non me latet, inquit, diuinissimum Christi corpus dignius esse, quam per me satis honorari possit, nec mea reuerentia gloriam eius auget, neque dehonestatio decus imminuit. Verum mihi cauendum fuit, ne dum Christum honore, sacrilegum presbyterum Rochezanam popularibus approbasse videar, quorum plerumque mores ex principe pendunt. Nec illi me Deum contempsisse putabunt, cuius sacratissimum corpus in catholici presbyteri manu summis me semper honoribus prosecutum videre. Grauis hæreticæ factioni iam mora regis in Bohemia esse cœperat, cuius sacramenta ab eo & à cæteris principibus diem conuentibus contemnebantur. Et iam qui decepti errabant, aliorum contemplati mores, suas ineptias cognoscetes, relicta Hussitarum perfidia, ad ecclesiam reueriebantur. Ob quam rem cupientem in Austriam reuerti regem, nullus hæreticorum est aduersarius. Prius tamen quam rediret, Vratislaviam nobilem urbem reuisit, Slesitarum caput. Ibi quum diuinis interesset in aede pontificali, frequentesque principes conuenissent, Poggiabraccius quoque proximus Regi adaret, fama est, eaque peruulgata, Chilianum quendam parasitum, ex his qui stultitiam simulant, alios stultos faciant, Poggiabraccium his verbis compellasse. Quo vultu sacra nostra inspicias, planè aduerto: animum non intueor. Fare obsecro, nonne satis nitida tibi hostra videtur religio? Vidēs ne quàm multi & magni principes, & ipse rex noster vnum ritum sequantur? Cur non his potius quam Rochezanæ consentis? An plus sapere paucos Bohemos quam reliquam Christi ecclesiam censēs? Quin relicta incondita plebe, nobilitati te iungis nobilem? Ad quem Poggiabraccius: Si tua hæc sunt verba, inquit, non es quem simulas, tibi tanquam prudenti respondeo. Sin aliēna, satis facere me illis oportet: audi ergo. Ecclesiasticas ceremonias sua quisque pro fide gerit. Sacrificia ea facimus, quæ credimus Deo grata: neque nostri arbitrij est credere quod velimus. Victa magnis rationibus mens humana, volens nolensque capitur: utque natura instituta est, altera facile trahitur, altera elabitur. Mihi persuasa est meorum sacerdotum religio. Si tuam sequar, homines fortasse fallam, animæ meæ contrarius: Deum qui corda inspicit, nequeo fallere. Neque me tui similem esse decet. Aliud histrioni, aliud verò nobili conuenit. Hæc vel tibi habito si sapias, vel his referto, qui te submisere. Comes Ciliæ dum hæc geruntur, fractus animo & omni spe reliqua destitutus, ab eo petere salutem coactus est, cuius saluti fuerat insidiatus. Ad Fridericum igitur confugiens, nialo se vsum consilio dicit, qui dominum suum reliquerit atque impugnaverit, recepisse se patrati sceleris poenam, regia curia deiectum, & in alienis hospitij auxilia mendicare coactum, poenitere quamuis sero prioris vitæ, dignus tamen cuius Cæsar misereatur, qui non tam nocuisse quam prodesse possit. Restitutum Austriam, si suo consilio fides sit: nam secum primores prouinciæ sentire. Petit errati veniam, & in posterum magna pollicetur, si pristinam in gratiam recipiatur. Cæsar, cui verba dare difficillimum esset, multa se Comitibus defectione passum damna commemorat, eaque resarciri expostulat. Neque Austriam sibi promitti sufficere, quæ non esset in Comitibus potestate: si sua quæ possideret Comes traderet, posse reconciliatorem sequi: sin minus, non placere poenitentiam, quæ non sentiret poenam. Diu res agitata est. Postremo cum Fridericus facta cuperet, Comes verba tantum offerret, infecto negotio discessum est. Erat per idem tempus inter Franciscum Sfortiam Mediolani ducem, & Rempublicam Venetorum, graue atque atrox bellum.

Al.

Chilianus
histrionisPoggiabracci
gravis oratioComitis Ciliæ
purgatio

Alphonsus Siciliæ rex Venetos adiunabat: atque ob eam causam Florentinos Francisci amicos armis premebat, cumque Senenses sequebantur. Nec dubium erat, quin Francisci conditio multo inferior videretur. Quod quum ipse aduerteret, externa ex Gallis auxilia accersuit, conducto grandi stipendio, Alphonsi æmulo, Renato Lothoringiæ duce, qui paulò antè ex regno Siciliæ fuerat expulsus. Huius aduentu magna fortuna inclinatio facta est: & Venetorum exercitus loco pulsi, debiliores visi sunt. Sensit hæc Ciliæ Comes, atque hunc suæ miseræ finem sperare cœpit. Missisque ad Venetos legatis, venturum se cum ingentibus Bohemorum copijs auxilio pollicitus est, & finem bello impositurum, si stipendia darentur. Neque id erat difficile: nam Bohemi nouarum rerum cupidi, & in armis educati, nullo imperio domi teneri queunt, si quis militantibus mercedem offerat. Adhibuerunt aures Veneti. Sed cum longinqua militia multum auri exposceret, oblatam potius cum hoste pacem accipere, quam dubium emere bellum voluerunt. Frustratus ijs Comes, postquam foris nullum exilij sui præsidium reperit, per amicos reconciliari Ladislao quærit. Neque amplius aduersata fortuna est. Inuisus Baronibus Eizingerus, quorum auaritiæ atque rapinæ obsistebat, conseruare gratiam Regis nequebat: quum illi modò per seipsum, modò per filios, qui regi diu nocturque astabant, Eizingerum criminarentur, & indignè pulsum Comitem dicerent, Regi propinquum, & qui sibi regnum restituisset. Libuit igitur ab exilio reuocare Comitem.

De reductione Vratici Comitis Ciliæ & restitutione administrationis sibi factæ.
Caput L X I I I.

Comes Ciliæ ijs gestis per amicos clam Regi reconciliatur, reuersurusque Viennam magno & splendido apparatu, mille ducens equites expeditos armis, adit: Aduenti Rex obviam extra urbem factus est. Proceres, nobiles, populares omnes secuti, salutare, amplecti, laudare Comitem: certare inuicem, contumeliosius eiecerint, an magnificentius reuocauerint. Mira rerum mutatio. Qui paulò antè moestus in exilium ierat, in triumphantis modum reuertitur. Eizingerus, qui culmen potentia consecutus eum deiecerat, quod in alium statuit, in seipsum patij cogitur. Intrante namque urbem Comite, ipse cum amicis egreditur: spontaneum exilium eligens. Lubricus apud reges primus est locus, nec solida potestas vnus, voluntate subnixæ. Ferunt Comitem, Eizingeri cognito recessu, laudasse hominem, qui fortunæ ludibrio se subtraxerit: paratam ei turpissimam fuisse mortem, si iudicium expectasset. Vsurum optimo consilio, si curiales procellas perpetuò declinauerit. Nec etiam sibi ipsi curiæ mores placere: fluxa incertaque omnia esse, omnibus horis instare pericula, acceptam superiori anno ignominiam menti suæ semper hæere, semper ante oculos esse turpem eiectionem, contumeliosum exilium, probrosa verba: mirari quòd non peiora pertulerit. Deo gratias agere, qui pristinum sibi statum reddiderit: satisfactum honori suo esse, nec plura cupere. Mansurum tandem apud regem, donec eiectionis infamiam gloriosi reditus rumor extinguat: potentiam deinde & regis amicitiam & populares aures malle se dimittere quam perdere. Nō tam fortiter ea fecit, quam dixit sapienter. Potentiam qui consecutus fuerit, nemo tam facile deponit, quam damnat. Retinent amici, implicat gloria cupido, obstat inimicorum metus: semper est quòd craftinare compellat. Facilius Gordij famosum in Asia nodum quis soluerit, quam potentia regnique blandicij se se explicarit.

Comitis
restitutio.Eizingeri
exilium.

De dolo Comitis Cilie, Ioannem Hunniadem ab administratione regni Hungariae cupientis amouere.

Caput LXIII.

Hungari postquam regem in Austriam rediisse accipiunt, legatos ad eum euestigio mittunt, utque in Hungariam veniat, suum regnum visitatum petunt. Ioannes Huniades per idem tempus Hungariam ferè vniuersam in potestate habuit: regiae arces in manu eius fuere: equestres pedestresque copiae vni ei paruere. Id nonnullis regni baronibus inuidiosum ac molestum erat, atque in primis Comiti Cilie, qui locum eius optabat, nec post electionem ab eo promissum acceperat aurum. Criminari ergo Ioannem, regi odiosum efficere, illum regem esse, non Ladislaum, vectigalia ad eum cuncta deferri, munitissima regni oppida, arces, equos, arma in potestate eius esse. Nihil dubium quin regni coronam quaerat, si nequeat per Christianos, conaturum per Turcas, quibus bis magnos Hungarorum exercitus prodiderit. Palam Turcis infestum videri, clanculum esse amicum. Bis fidem ab eo violatam, reginam Elizabeth, introducto rege Poloniae, contra ius fasque repulsam: Polonum quem accerserat, in bello desertum. Si pergat in Hungariam Ladislaus, eius manu aut vi, aut veneno periturum. Id solum quaeri, dum regis in Hungariam transitus petitur: qui prouincias ex arbitrio suo regunt, eos sine fraude dolisque superioris praesentiam non expetere, insidias proculdubio in caput regis paratas esse. Praeueniendum facinus, & in authorem vertendum scelus: promittendum in Hungariam iter, prius tamen Ioannem sub specie pacandi regni ad curiam euocandum, venientem capiendum atque necandum: sic Ladislaum paterno regno perfrui posse. Tutissimum illud consilium ac salubre visum: compositis insidijs, Ioannes ad Regem vocatur. Ille ab amicis de fraude certior factus (difficulus enim res magna silentur) pariturum se regi in Hungaria respondit, iturumque quocumque iusserit: extra regni fines non esse obnoxium. Mittuntur igitur ad eum primores curiae cum Comite Cilie, qui secum in finibus Hungariae conueniant ad oppidum *Cozia, conenturque: Viennam abducere: si nequeant, intra oppidum arte tractum interficiant. Ioannes ad iactum telum cum duobus milibus equitum constitit, colloquium in campis offerens. Comes Cilie se regis vicem gerere ait: gubernatori eos adire qui regis mandata perferant, haud indecorum esse, neque se ita ignobilem, ut cedere Ioanni debeat, colloquium intra oppidum & quietius & honestius haberi posse. Ioannes legationem ad se missam dicere, legatos ei cedere ad quem mittantur, de nobilitate non esse in praesentia certandum. Caterum in Hungaria Comites Cilie regni gubernatores sequi solitos: postremo munita se oppida minime ingressurum, nisi praesidium intus habeat, atque ut Comes. Ita rebus infectis discessum. Noua deinde fraus excogitata. Vicerunt Ioannem communes amici: aduentus eius in Viennam promissus, si modo Rex principesque nominati suis literis securitatem facerent. Oblata sunt omnia quae optauit. Ille ad octo milia passuum Viennae appropinquauit. Ad quem Lambergius nobilis eques iussu comitis egressus, properare eum festinè iussit: iam enim Rex magno comitatu obuiam exisset, & cum eo Comes, qui literas publicae fidei afferret. Motus eo nuncio Ioannes, triginta ferme stadia versus urbem profectus est, inspiciensque late campos, quum neminem exire obuiam cerneret, in propinqua villa confedit. Tanti per moratum, Comes cum quadraginta tantum equitibus adijt, & ne Regem occurrentem moraretur, equum repente ascendere, festinareque iussit. Cui Ioannes: Late, inquit, campi patent, neque ego vel regem, vel alium quempiam video venientem. Tum Comes aelsum causatus, Regem intra vineas & arbores exspectare in umbra dixit

*alijs Gorze

dixit. Interrogatus de literis, apud regem eas esse respondit. Intellexit fraudem incisse Ioannes, seque verbis incautum duci. Conuersus ad Lambergium, Rectem, inquit, mentitus es mihi. Cui Lambergius, Quae iussit Comes, ea dixi: si quis error inest, cum argue. Ipse suam causam agat, qui mandauit: mihi parere necessarium fuit. Rursum Ioannes Comitem intuens: Siccine ludificare homines pergis? Fraude me appetis: ego te vi possem perdere. Incideras in foream quam fodisti, si vellem. Quis prohibere potest, quin ego de te ultionem accipiam, dignaque tuis factis praemia reddam? Reuerentia regis te saluum facit, illi tua vitam dono, non tibi: caue posthac meos ante oculos veneris. Atque ita rursus conueniendi spes adempta. Multa posthac inter Hungaros & regem agitata sunt: & cum ipso Ioanne pactioes habitae, arces nonnullae regi redditae, rex ipse Budam profectus.

Magnanimit.

De cruce signatis & pugna eorundem contra Turcas, victoria, apud Albam in Hungaria.

Caput LXV.

Interea mortuo Romae Nicolao quinto Pont. Max. qui Eugenio quarto successerat, Calixtus tertius Petri cathedram est adeptus. Qui cognita Mahumetis Turcarum Imperatoris voluntate, Hungariam sibi armis subiicere cupientis (iam enim Constantinopolim Graeciae culmen expugnauerat) Ioannem cardinalem sancti Angeli, virum industrium ac magnanimum, cum legatione in Germaniam misit, Septentrionis vires in Turcas concitaturum. Coactus est exercitus, non tam armatus, quam fidelis. Vulgus incompositum, populares, inopes arma sumpsere, quos aeternae vitae praemia commouerunt: opulenti homines, praesenti rerum statu contenti, domi mansere. Odiosus plerumque potentibus sermo diuinus: quibus desunt facultates, leuis in caelum volatus. Mahumetes autem Constantinopolitana victoria superbus, congregatis ingentibus copiis in Thracia, per Triballos in Hungariam properans, centum quinquaginta milia pugnatorum ducere ferebatur. Et inflatus opinione sui, tantoque tumens exercitu, nil dubitare, quin deuicta Hungaria, Illyricos penetrare sinus, atque intima rura, Regna Liburnorum & fontem superate Timauum, rerumque caput Italiae atque Romam vno impetu subigere posset. Verum parua urbs, & alioquin ignobilis, tantos eius conatus retinuit, Taurinum appellauere maiores, nostra aetas egiam vocat Albam, ad confluentes Danubij Saviisque sitam. Hanc primam oppugnare statuit, propter opportunitatem transeundi fluminis. Ioannes Capistranus ordinis Minorum professor, vitae sanctimonia clarus, ea tempestate Hungaros in arma publicis sermonibus excitabat. Qui ubi appropinquare Turcas accepit, nihil moratus, in Albam se contulit, haud paruum cruce signatorum manum adducens. Ioannes quoque Huniades contractis raptim copiis, eodem profectus est. Cardinalis Budam remansit, auxilia undique ciens. Rex ubi aduenisse Turcas cognouit, nec vires Hungaris esse, quae tantam vim ferre possent, mobiles gentis animos veritus, neque satis tutam Budam moram arbitratus, sub specie venationis urbem egressus, in Austriam properè se recepit. Turca interim apud Albam castrametatus, summis viribus eam in urbis partem oppugnare adortur, qua planus paruit aditus, dispositisque tormentis aeneis rarae atque insolitae magnitudinis priores muros aperuit. Vacuum haud paruum spacium intus erat usque ad murum alterum. Hic cruce signati stationes habuerunt. Parum tecta armis acies, gladiis, hastisque tantum hispida, verum ferocitate animi, & caelestis auxilio tuta. Ingressi per muri ruinas Turcae, atrox cum his praelium commiserunt. Capistranus ex turri clamitans, Christianos hortari, vexillum crucis ostendere, atrox,

Taurini ob-
sidio.

Capistrani
virtus.

Praelium

opem de caelo promittere, maledicere hostibus, Dei praesentiam implorare. Hunniades modò huc, modò illuc cum globo militum currere, instaurare ordines, pro fessis validos, pro saucijs integros sufficere, imperatoris ac militis officium exequi. Pugnatum est summa vtrinque vi, modò nostri, modò Turci pedem referre. Hinc vincientium clamor, inde morientium exaudiri gemitus. Audaciores, primi que bellatores confossi gladijs cadere, super cadauera passim strata belligerari: pulsi extra mœnia hostes instante suo Imperatore, urgente atque acriter castigante. Turca iterum irrumperere, iterum pugnare, Christianos in vltimum discrimen adducere. Postremò Christiana virtute repulsi, denuò periculi magis quam pudoris anxij, oppidum foeda fuga relinquere. Rursus sequentibus cruce signatis, extra muros pugnam instaurare. Mox eo proposito fugere, vt quam remotissimè ab oppido Christianos protraherent. Interim aciem à latere immittere, quæ reditum in urbem egressis interciperet: furentes nostri ac victoria exultantes, in quod præcipitentur discrimen non aduertere, paululum processuris & à fronte & à tergo periculum imminere. Vidit ex muris Capistranus transuersam hostium aciem, insidiasque cognoscens, reuocare suos cœpit. Quum parùm exaudiretur, tympanis ac tubis confundentibus vocem, præceps in pugnam dilabatur: atque inter duas acies, inter tela volantia percurrens, clamoribus ac signis cruce signatos redire coegit: apud quos nulla erat Hunniadis vel fides vel autoritas: quorum magna pars Theutonica fuit, Hungarico infensissima generi. Fraudati magna spe Turca in castra redierunt, cum quatuor & viginti horis interdiu noctuque nunc muros quatientes, nunc manu pugnantes prælium protraxissent. Multi ex vtraque parte cecidere, plurimi ex Turcis, & hi quidem præstantiores. De cæsis hostibus varia sententia est. Quidam supra quadraginta milia perijsse tradiderunt: nonnulli viginti milia, alij ad summum quatuor milia caesa esse affirmant: quod nobis intra verum fuisse videtur. Neque enim in tanto exercitu videri clades ea occidio potuisset. Maior profectò iactura tantum imperatorè fugere compulit, qui sequenti nocte incensus castris ac machinis, cum toto exercitu trepidus abiit. Nec tam audax superbusque venerat, quam timidus dimissusque fugam arripuit. Traditum est sub papilla confossum salutem desperasse, vulnus eius obsidioni finem dedisse, inter fugiendum plures quam in acie perijsse. Victoribus ea tantum præda relicta est, quæ non potuit ignis absumere, tormenta scilicet ænea, & arietes ferro graves, machinarumque; ingens vis. Hunniades & Capistranus huic bello interfuere, vterque rem gestam scripsit, neque alter alterius mentionem fecit, alteruter solidam sibi rei gestæ laudem vsurpauit. Ingens dulcedo gloriæ, facilius contemnenda dicitur, quam contemnitur. Spreuerat Capistranus seculi pompas, fugerat delicias, calcauerat auaritiā, libidinem subegerat, contemnere gloriam non potuit. Qui summo Pontifici bellum atque exitum belli describens, nulla Hunniadis, nulla Cardinalis facta mentione, totum suum esse dixit, quod gestum erat, quamuis Deum in primis victoriæ confessus fuerit authorem. Nemo est tam sanctus, qui dulcedine gloriæ non capiatur. Facilius regna viri excellentes quam gloriam * contemnunt. Verum paulo post & Hunniades & Capistranus alter morbo alter senio obiit. Felices animæ, quibus tam claro peractò prælio, tanto populorum fauore quæsito, ægra relinquere corpora datum est.

Capistrani
ambitio.

* alijs par-
ticipatur.

† De interfectione Comitæ Cilie per Ladislaum Hunniadis filium patrata.

Caput L X V I.

Ladislaus audita Hunniadis morte, suadente Cilie Comite, in Hungariam redijt, duobus, vt sibi videbatur, æmulis liberatus, altero qui fraude, altero qui

qui vi suum regnum appeteret. Comiti non minus Hunniadis obitus, quam Turcarum conflictus cordi fuit, qui sublato aduersario Hungariam iam sibi parere non dubitabat. Cæca humanæ mentis iudicia, sæpe læta pro tristibus, pro lætis tristitia ducunt: futuri nulla homini certitudo. Nemo nouit quid semittere possit. Multi dum se credere deiectos, in sublime rapti sunt: multos Humanæ fr-
fuerunt. Comiti multò salubrius fuerat Hunniadem vixisse, qui Hungariam suæ neci destinatam clausisset. Nunc metu vacuus, regem in Albam ducit, hostium spolia recogniturum, & campos visurum vbi prælia gesta, vbi barbarâ castra fuere. Eam urbem Ladislaus Hunniadis filius valido præsidio retinebat. Qui venienti regi purpuratus togatusque portas aperuit, armatorum circiter quatuor milia ab ingressu prohibuit. Hic dum mora trahitur, rem diuinam spectante rege, consiliū de more in abdito conclaui proceres incunt: Vocatus eò Comes, an iret aliquandiu hæsitauit. Exin diplōide vix penetranda ferro indutus, proficiscitur. Venientem Ladislaus proditorè compellat, qui patri sæpe necem parauerit, insensumque sibi regem reddiderit, nunc diem venisse, quo scelerum pœnas luat. Sunt qui Comitem prius arguisse Ladislaum dicant, tanquam regi rebellem, qui eius armatos intrare oppidum vetuisset. Illud constat, Comitem arrepto ex manu armigeri gladio, Ladislaui caput petentem, nonnullos interiectæ manus digitos amputasse: exorto clamore, Hungaros irrupisse, defendentemque se magno animo Comitem, multis confossum vulneribus obruncasse: nec moratos, ea nouitate regem percussum adeuntes, occisum regni hostem dixere, digna meritis præmia reddita. Regi nihil timendum esse, cuncta eius imperio parere: nunc regnum eius incipere, prius apud Comitem fuisse. Rex quanquam vehementer commotus erat tam atroci facinore, supra tamen quam eius ferebat ætas, dolorem atque iram compresse: nec dubitauit vi casum Comitem profiteri. Amicis vero circumstantibus, ferendumque quodecunque id esset dicentibus: atqui si necessitas, inquit, exigit. Ferendum est, quicquid vitari non potest. Ademptam Comiti vitam reddere non possumus. Ille suo fato functus est, nos huic nostra manent, quæ Deus optimus maximus meliora faxit. Iussitque defuncti cadaver plaustro impositum Ciliam deferri, atque in sepulchris maiorum condi-

De laude Iohannis Hunniadis per regem Ladislaum pronunciata.

Caput L X V I I.

Ipsæ autem Rex, Alba relicta, comitante Ladislao, Budam repetere statuit: inter equitandum ad oppidum Hunniadum peruenit. Ibi coniunx Hunniadis obuiam facta est, ob mortem mariti lugubri veste induta, puellæque quæ circa eam erant, deiectis in terram vultibus, pullis amictibus moerorem præ se ferebant. Rex matronam complexus, indigna sunt, inquit, hæc vestimenta, Luctus solatium
quæ ob mortem viri tui deferas. Iohannes Hunniades de morte transiit ad vitam. Ille Hungariam Christo, mihi regnum seruaui: Christiani nominis hostes fudit, fugauit, perterruit, pacem Hungaris peperit, salutem cunctis fidelibus aperuit. Fortia eius facta etiam hostes admirati sunt, & vitam & mortem posteritas consecrabit. In prælio strenuus, domi mitis: in bello vicit hostes, in ægritudine seipsum superauit. Consilio ac manu suas acies sustentauit, perfrigit hostiles. Vbi adesse extremum vitæ tempus agnouit, & vrgere vim morbi, non est passus dominicum corpus ad se deferri: neque enim dignum existimauit seruum à domino visitari, surrexit lectulo, quauis labentibus mēbris: & quæ deficiente virtute, suis pedibus ire non posset, in adem se vehi sacrum

GG

iussit. Ibi que de more Christiano, si qua extabant humanarum vestigia sordium, confessione deterfit, & sacrosanctam accipiens eucharistiam, inter sacerdotum manus terrena fastidientem animam exhalauit. Et quò illum migrasse credimus, nisi ad eum pro quo tot bella depugnauit? Ad Imperatorem suum perrexit fortis miles, cum Christo regnat, qui pro Christo tot periculis se obiecit. Iam pridem debitum sibi cœlum tenet, non est cur diuinitate fruente lugere oporteat. Congaudere gaudenti æquius censeo. Facessant intempèstiuæ lacrymæ, superuacaneique luctus: absit omnis moeror, atque in primis lugubres habitus, pullasque vestes exuite. Atque his dictis, purpureas tunicas auro distinctas afferri iussit, easque viduæ ac filijs dono dedit. Puellas quoque pro sua dignitate donatas, mutare habitum imperauit, totamque diem lætitiæ dari. Conuiuia deinde splendide apparatus, inter epulas & vina salratum cantatumque, quasi celebres nuptiæ per luxum & iocum actæ.

*De captiuitate filiorum Iohannis Hunniadis, & decollatione
Ladislai filij eiusdem senioris.*

+ Caput L X V I I I.

His blandimentis allecti Hunniadis filij, nihil iam dudum ex cœde Comitum in caput suum verti posse confidebant. Itaque posito metu, regem usque ad Budam sequuti sunt, aulamque in primis æstimati cultique frequentabant. Verùm amici Comitum regias aures diu pulsare, illustrem principem auunculum regum sine causa necatum conqueri, maiestatem grauissime læsam dicere. Inultum atrox scelus relinquendum non esse, corrigendum audacem iuuenem, ac temerariam audaciam nisi mature coerceatur, in furorem verti. Nullum inueniri elementem virum, qui iuuentutem crudelitate insigniuerit. Arma in manus nefarij adolescentis periculosa esse, ausurum proculdubio etiam in regem, qui regi proximum obruncauerit. Iam illi regnandi spem factam: patrem eius idem concupiuisse, animum seni, non voluntatem defuisse: grauiorem ætatem discrimina quæque; metiri: iuuenem quodcunque libuit factu facillimum credere, per æqua & iniqua ad regnum tendere. Occurrendum priusquam malum amplius serpat. In Ladislao & facta & meditata inueniri facinora vltimo supplicio digna. Rex siue ijs motus, siue suapte natura incensus, designata hora, qua filij Hunniadis ambo in regiam concessissent, armata iuuenum manu portas claudi iubet, adolescentesque captos in carcerem rapi: cum quibus & Ioannes episcopus Varadinensis, raræ virtutis ac facundiæ, & plerique alij comprehensi sunt, tanquam cædis Comitum & insidiarum quæ Regi pararentur conscij. Ladislao quatuor & viginti natus annos, egregio corpore adolescens, flauis de more crinibus super humeros passis, reuinctis post tergum manibus, talari atque aurea veste indutus, & eadem fortasse, quam sibi paulo antè Rex donauerat, in publicum producit. Erecta ceruice oculis huc & illuc spectantibus, impavidus atque intrepidus ad supplicium pergit. Vbi ad locum ventum est, quo ceruix amputanda erat, iussus genua flectere, pauca prius pro sui excusatione locutus, carnifici paruit. Præco, cui damnatorum crimina publicare mos est, impetrato silentio, nihil aliud dixit, nisi eo modo corrigi, qui domino suo infideles essent. Carnifex religata Ladislai coma, ne collum impediret, iussus percutere reum, nutans labansque, vix tandem quatuor ictibus candidam ceruicem abscidit: atque ita nobilis adolescens occiso Comiti parentauit. Frater eius in vinculis retentus est. Episcopus Varadinensis, multum instante Cardinale sancti Angeli, qui tum legatum Apostolicum agebat, Dionysio episcopo Strigonen-

cidem

eidem quoque cardinali & pari legatione fungenti, secundum canones iudicandus traditur. De cæteris captiuis suspensum iudicium, qui tamen paulò post effractis carceribus euasere. Rex Budæ non diu moratus in Austriam se recepit, Mathiam Huniadis filium cœuum captiuum ducens. Quum per Strigonium iter faceret, vocatum ad se Ioannem Varadinensem præulem, bono animo esse iussit, his verbis usus: Quum essem Budæ, feci quod voluere barones, neque enim mei iuris eram. Quod te cepi, illorum fuit: quod te supplicio culpaque libero, meum est. Spectata mihi tua virtus, nihil de te sinistram credere sinit. Abi, & quem gessisti hactenus episcopatum, gere.

+ De coniuge Regi tradenda.

Caput L X I X.

In Austria de coniuge regi tradenda diu agitata, multæ virgines offerebantur, tantum coniugium expetentes. Verùm nobilissimo regi quæ coire merito posset, nulla dignior visa est * Magdalena, Caroli regis Franciæ filia, tum propter ætatem conuenientem, egregiam formam, pudicos mores, tum propter sanguinis excellentiam, raramque nobilitatem, & maiorum eius latè vulgatam gloriam. Placet legatos mittere, qui sponsam petant. de loco nuptiarum eligendo contentio exoritur: Hungari Budam, Australes Viennam, Bohemi Pragam tantæ celebritati deputandam aiunt. Diu res trahitur nutante rege. Ob eam causam Georgius Poggiebracius cum octingentis expeditis equitibus in Austriam usque ad Danubium proficiscitur, magna se habere dictitans, quæ regi pandat. Tranare iussus, atque urbem ingredi, Viennam sibi suspectam ait. Rogatus per nuncios quæ velit pandere, negat se alteri quàm regi arcana dicturum: non esse abs re trans fluuium regem pergere. Eundemne fuerit, aliquantisper hæsitatum. Senatui non placebat tantum licentiæ dare subditis, insolentes eo modo fieri, & maiestatem vilescere. Ladislao gubernatoris mouebat autoritas, & aliquod subesse arduum existimabat. Neque latebat cum honestatem vtilitati cedere, ac tempori seruiendum esse. Perrexit igitur inermis ad armatum, tria milia equitum sequuta, togatus magis quàm loricator exercitus. Tentoria in vltiore Danubij ripa protensa, dimisso spacio inter binam castra, & tabernaculum in medio collocatum, in quo rex cum gubernatore conueniret. Quatuor diebus colloquium productum est: rex per noctem in urbem rediit. Primus congressus publicus fuit, in quo salutatio de more facta, & honos regi habitus: In altero atque item altero, duo tantum sermoni testes adhibiti. In quarto semotis arbitris, solus cum rege Georgius tabernaculum introiit: verba inter eos habita non sunt prodita. Ex iis tamen quæ postea sequuta sunt, manifestum, de transitu regis in Bohemiam fuisse tractatum. Vbi sermone sæpius habito, nõ coiere voluntates, indignabundus Poggiebracius, minabundusque retro in Morauiam iter flexit. Regi haud salubre consiliu visum est, dimisisse hominem male pacatum, quem penes regni potestas esset, qui nocere pariter ac minari posset. Misit ergo primos ex curia proceres, qui placatum retraherent: si minus, facturum postulata regem promitterent. Inuentus in itinere, nec de reditu verbum fieri passus est, nec de sententia sua quicquam detraxit. Promissus itaque in Bohemiam regis transitus, & nuptiarum solennitas Pragæ destinata. Nec dicto fides defuit. Ordinatis Austriæ rebus, etiam ante diem dictam ingenti rex apparatu Bohemiam petiit. Intransit Pragam, Rochezana cum sacrilego presbyterorum comitatu pompam ducens, obuiam venit: & habita oratione, pro fausto scelicique reditu congratulatus est. Vix admonente Poggiebracio, rex gratias egit: hæreticum ac pestiferum toruis oculis clerum inspiciens. Vbi verò maioris ecclesiæ sacerdotes sacra

ferentes occurrerunt: Hos, inquit, Dei ministros agnosco: atque ab equo profiliens, consalutatis omnibus, sacram crucem osculatus est. Erant enim Romanæ fidei sectatores, qui pro testamento Dei exilium longo tempore passi, Sigismundi tandem vocatione sua loca recuperauerant. Hæc Ladislai pieras multorum offendit animos, qui Rochezanæ studebant ineptijs. Suppressum tamen ac dissimulatum odium. Inde duæ legationes missæ, altera ad Imperatorem Fridericum de pace actura, in qua princeps fuit Eizingerus: altera ad Carolum Franciæ Regem, eius filiam petitura. In hac primas partes gessit Vlricus Pataviensium præsul, moribus ac doctrina præditus, quem tradunt octoginta equos albicantes duxisse. In ea legatione septingenti equites profecti sunt, quadrigæ auratæ, matronæ ac virgines splendido apparatu, quæ sponsam ducerent: vestes præterea donaque tanto matrimonio digna missa. Tertia quoque legatio ad Calixtum Pont. max. decreta erat, quæ controuersias de religione dirimeret, regnumq; Bohemorum Rom. ecclesiæ coniungeret. Super his quarta cura Regis vrgebat animum, comparandi contra Turcas validi exercitus, quo tandem nostra ætate scelerata Mahumetis superstitio pelli ab Europa posset. Iam de concordia formula cum Friderico conuenerat. instruebantur regiæ nuptiæ maximo sumptu, splendidissimo apparatu. Imperator & Augusta vocati, ambæ Regis sorores cum viris eam celebritatem accessuræ ferebantur. Saxoniar, Bauariæ, Slesiar, Franconiar, Rheni principes: multi quoque ex Gallia reguli venturos se promiserant: non solum nuptias ornatos sua præsentia, verum etiam de tuenda Republica Christiana contra Turcas acturos. Sed hos tantos cogitatus, has spes pulcherrimas, tantum rerum ordinem immatura mors ac repentina Regis interrupt. Incertæ vanæque cogitationes hominum: futurum quicquid cæca caligine Deus occuluit, ipse sibi gubernacula retinet vniuersi. Nihil sine suo nutu morrales agitant: sapienter ab eo iusteq; cuncta reguntur: sæpe in conspectu eius æquissima sunt, quæ nobis videntur iniqua. Nihil perperam, nihil temerè diuina maiestas agit: nos cæci versamur in tenebris. Minimum est quod cernimus. Ad regimem animæ nostræ liberum nacti sumus arbitrium: ad saluandas animas lux reddita Christianis. De regimine ciuitatum, de mutatione regnorum, de orbis imperio, minimum est, quod homines possunt: magna magous disponit Deus.

De infirmitate & morte Ladislai Regis.

Caput LXX.

Ladislaus igitur x. Cal. Decembr. hora circiter xij. noctis ægrotare cœpit. Sunt qui vlcere pestifero percussum inguine dicunt, pleriq; nullum pestilentia signum apparuisse. Verum ita mihi res conscripta est ab his, qui diligenter cum medicos, tum cubicularios audiuerunt. Sed erat in iudicio Rex, quod de nobilitate inter Poggiebracium & Cernhaoram Morauum magnis contentioneibus agebatur, ita vt alter alterum ad duellum prouocaret. Neque de more suo indutus prodierat, linea tantum indumeta susceperat, & desuper Persicum habitum quem vocant Schubam. Neque toto auditorio ridere visus, tristem vultum notauere omnes. Id signum præfagientis ægritudinis iudicatum. Dimisso tribunali, cœnauit inter purpuratos, composito ac graui sermone vsus. Post multam noctem in cubiculum ductus, rapulas, quæ apud Bohemos dulcissimæ sunt, auidè comedit, siceramque bibit: sermones haudquaquam tristes inter cubicularios miscuit. Priusquam lecto decumberet, orationem de more ad superos habuit: qua finita, grauatum se dixit, & stomachum vehementer dolere. Cui vnus ex cubularijs natione Bohemus, Ascende, inquit, stratum, dolorem somnus excludet. Paruit rex, quietique se tradidit.

Cum;

*Prouidentia
diuine uis.*

schuba.

Cumque ad horam dormiuisset, vocato iterum cubiculario, vim doloris, qui sensim cresceret, intolerabilem esse ait. Ille de se iudicium faciens, nihil somno melius affirmare, sic dolorem cessurum dicere. Iam noctis hora xij. ferme effluxerat, regi nulla quies dabatur. Ne tamen cubularijs molestus esset, dolorem indiem tacitus pertulit. Tum medici accersiti, quod suarum partium erat, desperata salute fecerunt. Georgius & ipse vocatus, percunctari ex Rege cur doleret, quid morbi esset, spem bonam præbere, ne sibi ipsi deesset hortari, peteret quæcunque vellet: omnia in arbitrio suo posita, mandarer patère cunctaque virtus est, per te Bohemus vsque in hanc diem me Regem appellauit. Speraui me potiturum regno, quod ipse paraueras: nunc contra superi iubent. Mihi moriendum est, regnum in tua manu erit. Duo ex te peto: alterum, vt prouinciales iuste regas, pupillis, viduis, imbecillisque rectum iudicium patrisque prouincijs, in patriam suam inuiolatos remittas. Hoc mihi supremum beneficium ne deneges. Præmaturas Regis cogitationes Georgius esse respondet. Futurum breui sospitem, ex suo arbitrio regnaturum, desineret ea proloqui, quæ & sibi incommoda & alijs forent molesta. Tum Rex apprehensa manu: Aie, inquit, promitte, quod cupio: nam me mori certum est. Si feceris quæ iubeo, Deum propitium tibi reddam. Neque enim ita vixi, vt cœlum mihi negari putem: pro cœlestibus terrena relinquo: tu caue postulatis aduertere. Non potuit tenere lacrymas Poggiebracius, deditque fidem facturum quod Rex imperasset. Finito sermone, intromissis sacerdotibus, de curatione animæ actum: Christiano more sacramenta exhibita. Rex ornamenta sua Pragensi ecclesiæ legauit, iussitque crines in auti modum fulgentes, ne quæ superesset vanitas, amputari. Id ministri causas moræ ne tentes neglexerit. Vbi animæ ægra amplius demorari non potuit, sacram candelam petijt, eamque manu prehendit, & intuens saluatoris imaginem crucifixi, orationem dominicam dicere orsus, ad finem vsque perduxit: pronuntiatisque vltimis verbis: Sed libbra nos à malo: nihil amplius loquutus, non extrema pati, sed quietem arripere visus, mortalis vitæ lumen reliquit. O imbecillum humanæ naturæ conditionem, o inanem mortalium gloriam, o cæca hominum mentes, quid iactamur? quid extollimur? Quid est quod dignitates, opes, potentiam tantopere flagitamus? Perpetuò his frui cui datum? Ladislaus nobilissimus adolescens duo de viginti natus annos, in ipso ætatis flore, in ipso gloria culmine, tot regnis, tot gentibus imperans, tot delictijs atque opibus affluens, inter tot auxiliantium manus, intra sex & triginta horas postquam ægrotare cœpit, extinctus est.

De opinione & causa infirmitatis & mortis regie.

Caput LXXI.

Mortem eius alij morbo, alij veneno imputauere. Medici Theutones, quorum potissima corporis cura fuit, in Austriam reuersi, palam dixere, quamprimum ægrotare Rex cœpisset, se vocatos, manifesta mortis ac veneni signa comprehendisse, neque ausos in aliena terra manifestare quæ viderant, timuisse potentiam eorum, quorum scelere Rex periisset, Regi clam aperuisse omnia: respondisse illum, non ignorare toxicum datum: silentium imperasse, ne regiæ morti suam adijcerent. Senatus Viennensis vbi vulgari eam famam animaduertit, medicorum sermonem prohibuit, ne Bohemorum aduersus se ferociam prouocarent. Qui violentam mortem dicunt, Poggiebracium & Rochezanam criminantur. Poggiebracium iam tum Regi fuisse infensum;

GG 3

*Ladislai pia
oratio.*

Ladislai mors.

quum ad Danubium vsque profectus, Viennam ingredi noluit, non sine causa suspectum ei Regem fuisse. Conscias mali mentes metum implere: queis integer est animus, his omnia tuta videri: ab eo tempore regiae vitae paratas insidias. Rochezanam nunquam Regi placuisse, idque palam factum, quum sicut ante diximus, sacra ferentem contempsit. Nec melatet fama vulgatum esse, idcirco Regem apud Pragam nuptiarum celebrationem decreuisse, vt concurrentibus eo catholicis principibus potenti manu haereticos comprehenderet, finemque tandem Hussitarum insaniam daret. Id praesensisse Rochezanam & Poggiebracium, necemque regi pro sua salute machinatos. Mihi quid horum verius videatur non facile dixerim, neque incerta pro certis ausim affirmare. Aliorum dicta recenseo, & plura scribo quam credo. Illud constat, praeter Rochezanam, cui regiam mortem nemo non acceptissimam iudicauit, & Georgium, reliquos regni proceres extincto rege in magno moerore fuisse, & publicum toto regno luctum, qui ad vii kal. Decembres continuatus est. Tunc regia pompa peractis exequijs, defuncti corpus in sinu proau sui diui Caroli quarti Romanorum Imperatoris sepultum: circumuectio per urbem more maiorum neglecta. Dum haec scribo, Alphonsi Regis Aragonum, cui praesentem historiam dedicaueram, multis formidatus, pluribus expectatus, mihi quidem acerbissimus nunciatus est obitus; v. kalend. Iulij, clausisse oculos traditur, Hispaniae atque Italiae rebus aliam formam praebiturus. Iugendumque Camenis fatum, & ingens desertis iactura viris. Vtinam successori par cura virtutis sit, minorque seculo nostro calamitas ingruat quam timemus. Nos operi quod iam finem requirit, summam admoeamus manum. Georgius ea die qua inter mortem Ladislai & funeris eductionem media intercessit, accersitis proceribus gubernationem suam non expirasse Regis obitu dixit, prouinciam vsque ad Pentecosten commissam sibi fuisse affirmans. Arma tenenti nemo finitum morte mandantis imperium obijcere ausus, Pragenses gubernationi suae nihil morati se commiserunt. Matthias Hunniadis filius ex Vienna ductus qua die rex obiit, Pragam applicuit, atque in potestatem Georgij factus est. Nec diu postea Rex Hungariae designatus, magnis sponsonibus dimissus e carcere volauit ad regnum. Aducnæ, qui Ladislaum sequuti fuerant, suam quisque domum petiere.

*De Poggiebracio Rege Bohemorum sextodecimo.
Caput LXXII.*

EXinde constituta die, qua nouus Rex eligeretur, multi tractatus habiti. Carolus rex Franciae, qui filiam Ladislao desponderat, regnum alteri ex filijs suis petere, aut ei* committi, cui filiam tradere non dedignaretur. Casimirus rex Poloniae sororem defuncti Regis sibi nuptam esse aiebat, ei que regnum deberi. Pari ratione Gulielmus Saxoniae dux utebatur, cui soror natu maior nupsisset. Fridericus Imperator eiusdem regni ordinationem suam esse affirmabat, in qua feudi solennia neglecta fuissent. Nec sine spe Sigismundus & Albertus Austriae duces fuere, qui deficiente Rege Bohemiae sine virili sobole ex Austria vocandum veteri foedere principem norant. Rochezana venenorum sator, crebris sermonibus vsurpare, aut Regem suae professionis eligendum esse, aut si nemo tanto fastigio dignus videretur, Hebraico more iudices assumendos, veteris legis exempla commemorans. Vbi dies constituta illuxit, auditis legationibus in conuentu procerum, vtilitate regni discussa, Georgius Poggiebracius rex pronunciat, militiae domique apprimè clarus, cui ad res gerendas nec consilium nec aetas deesset. Ea res necati Regis suspicionem maximè auxit. Ipse ex praetorio primùm in aedem beatæ Mariae vbi Rochezana

Regis Aragonum laus, mors.

Aliae comiti

chezana praesidet, solenni pompa deductus Deo gratias egit, ibique nouello Regi publica salutatio exhibita. Mira rerum mutatio, & nouus syderum influxus. Duo potentissima regna eodem tempore Rege orbata ex nobilissimo sanguine ad mediocri generis homines peruenere. Sic Deo placuit: ludere fortunam dixisset antiquitas. Nos diuinæ prouidentiae cuncta tribuimus. Vtriusque Regis electionem nonnulli calumniantur, vim adhibitam dicunt, neque iure valere quod metus extorserit. Nobis persuasum est, armis acquiri regna, non legibus.

**AENEAE SYLVII, QVI
ET PIVS II. PONTIFEX
MAXIMVS FVIT,
BREVE ELOGIVM.**

PIVS Secundus, Aeneas antea vocatus, cognomento Piccolhomineus, natione Italus, Senis oriundus, patre Syluius, matre Victoria Corsiniani nascitur, cum pater eius a plebe Senensi cum reliqua nobilitate e republica deiectus ad fundum gentilitium Corsinianum vallis Vrciae oppidum, se contulisset. Nato puero Aeneas Syluius nomen pater indidit. Puerpera autem per quietem visa est sibi infantem mitratum parere, quae (vt pronae sunt semper in peius hominum mentes) verita est ne somnium illud puero & familiae ignomiam portenderet: neque antea huiusmodi suspitione leuari potuit, quam postea intellexerit, filium Tergestinum Episcopum designatum: quo nuncio omni prorsus metu liberata, immortalis Deo gratias egit, quod defunctum meliore fato, quam ipsa coniectauerat, filium sibi videre contigisset. Prius ramen cum per aetatem licuit Corsiniani singulari memoria & summa docilitate grammaticam didicit, parca aded ac duriter vitam ducens, vt omnia iuris officia ob inopiam adire sit coactus. Annum vero decimum octauum agens, Senas proficiscitur, vbi a necessarijs & cognatis adiutus, Poetas primò, mox Oratores adiuit, quibus facultatibus tantum ingenio & diligentia valuit, vt breui praecleara poemata Latina & Errusca lingua ediderit, ludens credo in amorem quo aetas illa maximè conflictatur. Inde vero ad ius civile se contulit, quod profecto non ita multo post deferre coactus est. Orto namque inter Senenses & Florentinos bello, caritatem annonae veritus, & nobilitatem plebi Senensi suspectam cernens, voluntarium sibi velut exilium adsciuit: sequutus amplissimum virum Dominicum Capranicum, qui tum Senis iter faciens ad Basiliense concilium proficisceretur, questum iniurias ab Eugenio Pontifice sibi illatas, propter denegatum galerum Cardinalatus insignis, quo etiam absentem Martinus ob eius virtutem & integritatem merito donauerat. Huius igitur contubernio vsus post longos itineris labores, superatis alpibus caelo vicinis per Inferni pontem & Lucernae lacum, Heluetiorum campos, Basileam tandem peruenit. Quo in conuentu & si multa negotia Aeneae Dominici secretario obuenerint, semper tamen est aliquid oculi suffuratus, quod literis traderet. Dominicum deinceps paupertate & inopia circumuentum, quippe cui beneficiorum & paternae hereditatis prouentum omnem Eugenio denegabat, relinquere non

sine lachrymis cogitur, Bartholomæum Nouariensem Episcopum sequutus: quo cum Florentiam, ubi Eugenius pontifex erat, peruenit. Sed hunc quoque ob crimen læsæ maiestatis ab Eugenio accersitum, Aeneas relinquere compellitur, Nicolaum S. Crucis Cardinalem secutus, patrē certè optimum, ac omnium opinione sanctissimum qui Atrebatum profectus, pacem inter Ducem Burgundiæ & Regem Franciæ cōposuit. Quo in Italiam redeunte, Aeneas non admodum Eugenio gratus, Basileam proficiscens magno semper in honore apud omnes est habitus. Fuit enim scriba in Synodō illa celeberrima, & literarum apostolicarū abbreviator. Duodecimuit in tanto conuentu Censorius habebatur. In eo autem conuentu per sepe orauit: sed illa eius oratio egregia & elegans est habita, qua in eligenda Concilij sede idonea, Auenioni, Vitiæ, Florentiæ Papiam anteferendā ostendit, rerum opportunitate, situ loci, ædium priuatarū magnificentia, cœli benignitate & clementia, cōmoditate rerum omnium, quæ vrbi possunt importari, liberalitate Philippi Ducis. Legationes verò plures concilij causa obiuit. Argentinā tertio, Tridentum semel, Constantiam secundo, Francofordiā semel, in Sabaudiam iterum mittitur. Designato autē post longam consultationem in pontificē Felice, Eugenioq; excluso, cum octouiri ex vnaquaq; natione deligerentur, quibus summa potestas in rebus conciliaribus permetteretur, Aeneas pontificis secretarius, magistratum illū vltro oblatum renuit. Orator deinde ad Fridericum Imp. à Felice missus, tantū dexteritate ingenij apud hominē valuit, vt eum corona poetica donatum in amicos & protonotarium receperit (Ita eos Germani appellant, quos principes secretis adhibent) Relatus deinde in Senatorū ordinem, quem princeps in rebus grauib; consulit, tantum valuit doctrina & auctoritate, vt facilis in quauis re ad ingenium pertinente primus haberetur, licet æmulos & obrectatores multos habuerit. Imperatorem verò Fridericū cum Eugenio discordantem, vltro citroq; sapius remeans sua dexteritate & prudentia ita composuit, vt Fridericus eum iterum Romam miserit, qui Eugenio publicè diceret, se & Germanos omnes in humanis diuinisq; ei deinceps obtemperaturos. Mortuo autem eo tempore Eugenio, dum alter pontifex in locum demortui eligeretur, Aeneas conclaui præfuit: nullus enim orator tunc in Vrbe fuit rāto munere dignior. Creato Nicolao pontifice, dum in Germaniam iter facit, Episcopus Tergestinus moritur, in cuius locum Aeneas, siquidem in seius à Pontifice & Imperatore susceptus est. Philippo præterea Vicecomite sine hærede mortuo, à Cæsare ad Mediolanenses orator mittitur, apud quos orationem habuit de imperio vrbs hæreditario, deq; fide seruanda: cui quidem si populus ille obtemperasset, adhuc fortasse libertate vteretur. Deinde iterum Mediolanum Cæsaris nomine reuersus dum obsidione à Francisco Sfortia arctissimè premeretur, maximo cum periculo ingressus, re infecta, eiusdem Cæsaris mandato ad Alphonsum Neapolitanum regem proficiscitur: quo tempore Episcopus Senensis, vnde originē ducebat, à Nicolao creatur. Composita deinde inter Alphonsum & Imperatorem affinitate, in Germaniam rediens Cæsarem adhortatus est, vt primo quoq; tēpore in Italiam proficisceretur ad accipiendum Imperij coronam. Fridericus iter in Italiam ingressus, Aeneam præmisit, qui Leonoræ vxori ex Lusitania venienti ad litus Etruscum honoris gratia occurreret. Is verò Pisas contendens quò Lusitanos applicuisse intellexerat, puellam vni sibi creditam, ad Imperatorem, qui tunc Senis erat perduxit. Romam deinde proficiscens, & priuatim & publicè (dum Cæsar cum vxore corona Imperij donaretur) egit omnia. Imperator præterea ad Alphonsum Neapolim tendens, Ladislaum regium adolescentem, quem Pannonij & Bohemi furtim ab eo abducere, sæpe tentauerant, Romæ sub tutela & custodia Aeneæ, cui plurimam fidem præstabat, reliquit. Imperator ve

tor verò rediens, ubi Germaniam attigisset, Aeneam statim ex mandato Pontificis, in Bohemiam & Germaniam oratorem cum summa potestate mittit, & ad omnes Austriæ ciuitates. Orta namque erat inter eas & Imperatorem, controuersia pro Ladislaio rege, quem illi ad se mitti postulabant. Sublata autem tanta cōtrouersia, ac pace inter vtrosq; composita, Aeneas haud ita multo post ad conuentum Ratisponensem mittitur, ubi Imperatoris vices gerens, præsentē Philippo Burgundiæ Duce, & Ludouico Baioariæ, de immanitate Turcarum & calamitate reip. Christianæ tanta contentione dixit, vt omnibus gemitus & lacrymas excusserit; præcipuè aut Philippum Burgundum ad eam expeditionem animare visus est adeo, vt bellum statim omnium consensu decerneretur, quod postea omissum est eorum ambitione & stultitia, quicuncta sibi debere putabant. Missus iterum à Cæsare ad conuentum Francofordiam eadem de causa: ubi visus est, omnes quidem cōmouere, verum hoc natura compertum est, eorum animos citò residere, quorum affectus perfacile mouentur. Tertius item in Noua ciuitate conuentus habetur, in quo Aeneas mirificè manibus & pedibus annixus est, rem ex sententia perficere, priuatim & publicè vnumquenq; ad id bellum cohortando, quo salus Europæ principum, & populorum libertas & dignitas Christiani nominis continebatur. Nec aberat à spe perficiendæ rei: cum subito nunciatum est, Nicolaum Pontificem, è vita migrasse, cuius in morte disturbata sunt omnia. Calisto verò subrogato in demortui locum, Imperator Aeneam Oratorem mittit: inde verò iter in patriam facturus Roma abiens à Calisto retentus est, à quo etiam non multo post patrum omnium consensu in numerum Cardinalium refertur. Apud Calistū verò tantæ auctoritatis & gratiæ fuit, vt hominem impulerit, Oratores ad Senenses, qui tum ciuili discordia laborabant, vt populum tumultuantem ad pacem & concordiam adhortarentur, mitteret. At verò dum in Balneis Viterbianis valetudinis causa esset, historiamq; Bohemicā inchoasset, mortuo Calisto Romam statim redijt: cuius expectatio tanta fuit, vt magna pars populi Romani officij causa obuiam progressa, hominem (quasi diuarent) vt Pontificem salutant. Ad hunc enim consensu omnium Pontificatus deferebatur. Ingressus itaq; conclauē patrum omnium suffragijs Pontifex Maximus renunciat. Acceptaq; deinde pontificia corona, qua tertio nonas Septembris pontificali apparatu Basilicam Petri ingressus est: & cum Deo immortalis gratias egisset, se totum, confirmata prius ecclesiæ ditione, ad curam reipub. Christianæ conuertit. Sed rebus his omnibus omissis, quæ plurimè & memoratu dignissimæ sunt, pauca de eius studiis literarijs, magis ad rem nostram facientibus delibabimus: non enim in tanto fastigio constitutus, literarum studia intermisit. Ab adolescentia enim & nondum sacris initiatus, vt diximus, poemata edidit, læsciuiæ magis & festiuitati accommodata, quàm pressa & graui: surgit tamen nonnunquam, & dum iocatur mordacitate non caret. Extant eius epigrammata referta salibus. Ad tria millia variarū versuum scripsisse dicitur: quorum pars magna Basileæ periijt. Orationi solutæ reliqua vita se totum dedit; magnitudine rerum inuitatus. Delectatus est etiam mixto scribendi genere, & ad philosophandum aptiore. Libros in dialogo edidit De potestate concilij Basiliensis. De ortu Nili. De studio venandi. De fato. De præscientia Dei. De hæresi Bohemorum. Reliquit Dialogum imperfectum contra Turcos inchoatum, pro defensione fidei Catholicæ. Epistolas digessit in tempora: & quas profanus, quas sacris initiatus, quas antistes, quas Pontifex Maximus scripserit, voluminib; separat. His Reges, nationes, ciuitates, principes, atq; omne genus hominum ad religionis arma incendit. Extat eius Epistola ad Turcū, qua hominem adhortatur, vt posthabita Mahometana perfidia, veram Christi Iesu religionem sequatur. Libellum edidit De miseria au-

Libri ad Antonia filij
 in lucra rōmā

licorum. Scripsit etiam de Institutione artis Grammatices, ad Ladislaum adolescentem Hungarorum Regem. Orationes circiter duas & triginta habuit ad pacem Regum, ad concordiam Principum, ad tranquillitatem nationum, ad defensionem Religionis, ad quietem totius orbis terrarum spectantes. Bohemicam historiam perfecit: Australem imperfectam reliquit. Aggressus est historiam rerum ubique locorum sua aetate gestarum, quam negotiorum multitudine oppressus imperfectam reliquit. Commentariorum de rebus a se gestis libros xij scripsit, tertium decimum inchoavit. Scribendi genus lenes ac temperatum. Conciones habet splendas & rei accommodatas. Mouet affectus, ac eos denique sedat. Candorem & ornatum orationis nunquam intermittit. Describit appositè situs & flumina: varios pro tempore sumit eloquentiae vultus. Cognitionem rerum antiquarum non omittit. nullius oppidi occurrit mentio, cuius originem non repetat, situm non notet: qui duces, qua aetate claruerint diligentissime perseribit. Memos etiam ad voluptatem notauit. Sententias in prouerbij modum reliquit multas: quorum partem aliquam, quod ad institutionem humanae vitae pertinere vitæ sunt, subiungere placuit.

Diuinam naturam credendo melius quam disputando intelligi, ac comprehendere posse, dicebat.

Omnes sectam auctoritate firmatam humana ratione carere.

Christianam fidem etiam si miraculis non esset approbata, honestate sua recipi debuisse.

Vnius diuinitatis tres esse personas, non qua ratione probetur, sed a quo dicatur animaduertendum.

Mortales mensores caeli & terrae audaces magis videri quam veros.

Siderum inuestigare cursus, pulchrius esse quam vtile.

Amicos Dei & hac & futura perfrui vita: sine virtute nulli solidum esse gaudium.

Neque avarum pecunia, neque doctum cognitione rerum vnquam repleti. cui plura nosse datum est, eum maiora sequi dubia.

Plebeis argenti, nobilibus auri, principibus gemmarum loco literas esse debere.

Bonos medicos non pecuniam, sed bonam valetudinem aegroti querere.

Artificiosam orationem stultos non sapientes flectere.

Sanctas esse leges, quae vaganti frenam licentiae imponunt.

In plebem vim habere leges, in potentes mutas.

Res grauiore armis, non legibus diffiniri.

Urbanus suam domum, ciuitati, ciuitatem regioni, regionem mundo, mundum Deo subiecit.

Lubricum esse primum apud Reges locum.

Vt in mare flumina omnia, sic vicia in magnas aulas fluere.

Assentatores maximè quod volunt Reges ducere.

Nulli magis principes aures, quam delatori praestare.

Pessimam Regibus pestem adulatoris linguam.

Regem qui nulli fidit inutilem esse, nec meliorem qui omnibus creditur.

Qui multos regit, a multis regatur oportet.

Non esse regio nomine dignum, qui suis commodis publica metitur: neque qui sacra negligit, ecclesiae prouentum: neque Regem qui iuridicum non assidet, vestigalia digna petere.

Litigatores aues, forum area, iudicem rete, patronos dicebat aucupes.

Dignitatibus viros dandos, non dignitates hominibus.

Magistratus alios mereri & non habere, alios habere & non mereri.

Gra:

Graue pontificis onus, sed beatum ei qui bene fert.
 Indoctum Episcopum a se comparandum.
 Corpora malos medicos, animas imperitos sacerdotes occidere.
 Vagum Monachum Diaboli mancipium esse.
 Virtutes clerum ditasse, vicia pauperem facere.
 Sacerdotibus magna ratione sublatas nuptias, maiori restituendas videri.
 Fideli amico nullum thesaurum anteferendum.
 Vitam amico, inuidiam morti comparandam.
 Hostem in se nutrire, qui nimis filio ignoscit.
 Nulla in re avarum placere hominibus, nisi in morte.
 Vicia hominum liberalitate obtegi, nudari auaritia.
 Mentiri seruile viciu esse.
 Vini usum & labores & morbos auxisse mortalibus.
 Vinum quod mentem excitet, non quod obruat sumendum.
 Libidinem aetatem omnem foedare, senectutem extinguere.
 Quietam vitam non aurum ipsum, non gemmas praebere.
 Dulce bonis, durum iniquis mori.
 Generosam mortem turpi vitae, omnium philosophorum sententia anteferendam.

Hæc sunt ferè, quæ uisa sunt, ex infinitis ferè dictis & factis à Pio II. Pont. max. in medium afferre: qui plura cupit, is Platinam de eius uita perlegat à quo ista omnia decerpimus.

FINIS.

5521.

H-231542.

ИЛ-35989

Handwritten text, mostly illegible due to bleed-through from the reverse side. Some faint words like "FINIS" are visible.

Ades Christianus in Oratio. Aristotelinus amplex fol 132

Reformatio Christi fol 133
+ Liberaliter omnia liberaliter ad hunc 149

Luxu pedum Musarum non bibere 55

Adhuc ipse Quarta terra cum gaudis quam domus plena vicinis cum iure fol 5,
Sponsa supra a hostibus de stringit corpus s. ad hunc genus, fol 10

Propheta non omnia in iudicium regni dicit fol 103

Autem aliquid, h. r. ipse aliquid fol 221

Difficile amara culpa laqueo capi solat fol 275

Lingua et Manu audax, dicere veram cuius promptus erat fol 287
multas scribitur dicitur gurgur fol 303
Signum sua patella operculum 304

In Ludouico Rege Hungariae et Bohemorum tunc peculiaris, sint adnotata, curata nimis parca etia
Quod cito aditum et ante tempus barbari emiserit, vixit annum octiduum in p[ro]p[ri]o, canor
quodam fol 312, Quae imperiorum procerum gens, non dicitur prouenire, sed ad fugam.
inde fortuna et dubilis iudam, fol 130

FINIS

ІМЕНІ І. МЕЧНИКОВА

Handwritten text in the top left corner, possibly a page number or reference mark.

fol. 194 fol. 194

Handwritten text in the top section of the left page, including phrases like "Sunt autem..." and "Sunt autem..."

Handwritten text in the top section of the right page, including phrases like "Sunt autem..." and "Sunt autem..."

Main body of handwritten text on the left page, covering most of the page area.

Main body of handwritten text on the right page, covering most of the page area.

Large diagonal watermark text across the entire image: "НАЦИОНАЛЬНАЯ БИБЛИОТЕКА ОНУ ИМЕНИ И. И. МЕЧНИКОВА"

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА